פרשת **דברים** תשפ"א לפ"ק | גליון תתת"ח שנה כ"ד

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

איכה ישבה בדד

שני נערים התהלכו בדרך, כשעל צעדיהם נראה שאין רגליהם מכוונות אל מקום מסויים, אלא הלוך ילכו לאן שרגליהם יובילם ודמעתם על לחיים בבכי תמרורים מאין הפוגות ואין מנחם להם.

האחד קרהו אסון, כאשר אביו ואמו מתו עליו בפתע פתאום, רח"ל, בחלותם מחלה שאין לה תרופה, עמד הנער בצער ובדאבון ולנוכח פניהם הביט נר נשמתם הולך ודועך ואין לאל ידו להושיע, בראשונה נלקח ממנו אמו בחטף, וצערו של אבא גבר במות אשתו, ולא עברה שעה שלימה עד שגם הוא שבק חיים לכל חי, עולמו של הנער חרב עליו בראותו כי נשאר לבדו כי אביו ואמו עזבוהו לאנחות, ויישא קולו בקינה ויללה.

השני גם עליו עבר את כום התרעלה, כשביום בהיר אחד נכנם מחנה של צבא גדול בעיר מולדתו ושללו את כל הבא לידם, ואת האנשים לקחו בשבי לעבודת כפיה, והוא נמלט אז מן המקום וזה שנים רבות אשר נודד מעיר לעיר ודיוקנם של הוריו עומדת לנגד עיניו ומייחלות למצוא אהוביו אשר נפשו קשורה בנפשם, ובעברו על כל כפר הולך מבית לבית אולי בו ימצא את מבוקשו, כי לפי השמועות שהגיעו לאזניו, אביו ואמו עודם בחיים, ועל כן אינו נותן מנוחה לרגליו ונשבע בחייו כי לא יתן תנומה עד אשר ימצאם.

זה הראשון שקרהו אסון ואביו ואמו הלכו לעולמם, גדול כים שברו ואבדה ממנו תקוה, ובכיו הוא בכי של יאוש לאשר שבכייתו מוסב על צער ואבדון ומיילל על העבר שהיה ואיננו, ואם כן ימים ימימה יבכה עד אשר ייבוש מעיין דמעותיו ומעט מעט ישתכח אבלו מלבו, ויתחיל לערוך את חייו מחדש.

אך מאידך השני על אף שגם הוא בדד ישב מבלי מכיר, מ"מ תקותו קרובה שביום מן הימים ימצא את שאהבה נפשו, בידעו כי מתהלכים הם בין החיים, ואם כן בכייתו הוא בכי של תקוה וגעגועים לאביו ואינו מקונן על העבר כי אם בוכה יום יום ומתחנן על נפשו המתייסרת שישוב אל חיק מולידיו, גם אם שנים יעברו עליו ובהכרח יצטרך להתחיל את חייו מחדש בכל זאת לעולם לא תהיה קץ ותכלית לבכייתו עדי ימצא גואליו ויתחדשו כנשר נעוריו.

הנה כי כן אבלם של בני ישראל על הורבן בית המקדש אינו מוסב על העבר בלבד, כי אם כך לא הי' נתמשך האבלות ימים ושנים רבים, וביום מן הימים היה נשכח מלוח לבם, אלא עיניהם תרים ומבקשים איה מקום כבודו, וכפי ששנור בפי העולם סיפור על נפוליאון קיסר אשר עבר באחד ממסעותיו הרבים ליד בית כנסת בפאריז בליל תשעה באב ומבית הכנסת וראה איך שהיהודים יושבים ומקוננים על הורבן ביהמ"ק, ושאל לפשר הדבר, אמרו לו כי היהודים בוכים על ביתם שחרב לפני שנים רבות, הקיסר עמד נדהם ולא האמין למראה עיניו, ואז נענה ואמר בהתפעלות: "עם שמקונן זה רבות בשנים על בית מקדשם שנחרב בוודאי יש לו תקוה, ובלי שום ספק יבוא יום שיזכו לבנות ביתם כבתחילה".

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
יענו בקול ..... ו
לשכת סתרים ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
שעשועי תורה ..... ט
לוח ההילולא ..... י
דבר בעתו ..... יא
נועם שבת ..... יב
פשולחן מלכים ..... יג

אגוית פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ב' עצות כלליות איך לבא אל אמיתת עבודתו ה' שמירת שבת והתכללות בכלל ישראל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. יש לבאר שנרמז בכאן עצה לעם ה' איך יתנהגו לבא אל אמיתת עבודת השם ב"ה, כי הטעם למה שאנו אומרים קודם כל עבודתינו ותפילתינו 'לשם יחוד כו' בשם כל ישראל', והכוונה היות ש'אין צדיק בארץ (אשר יעשה טוב ולא יחטא'). ואם כן האיך יכול לעשות איזה דבר קדושה באברינו, כיון שנעשה בהם איזה עבירה חלילה ונפגם אותו האבר, ואיך יכול להשרות עליו קדושת העובדא ההיא. **"אך שהתיקון לזה הוא במה שכולל עצמו עם כללות ישראל,** כי יש עולם הנקרא 'כל ישראל' והעולם ההוא שלם בלי פגם וכו' וזה עצה אחת".

ועוד יש עצה, היות ששורש כל החטאים הם באים מכח עין הדעת שנתקללה האדמה בל"ט קללות, ומהם באה הזוהמא לאדם, **אבל כשאדם שומר שבת כהלכתו בל"ש מלאכות מתקן הל"ט קללות** (ראה תיקו"ז פה. וסידורו של שבת ח"ב דרוש ז' פ"א מאמר יג יד) **ואז יפרדו ממנו כל הקליפות"** וכו'.

שתי עצות הללו רמז להם כאן משה רבינו ע"ה לישראל עם קודש: **"אלה הדברים"** רמז לשמירת שבת קודש, וכמו שדרשו בגמרא (שבת ע.) אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני" [ופירש"י: דברים משמע תרי, ה' לרבות חד, הרי שלשה; אלה בגימטריא ל"ו, הרי ל"ט]: והעצה האחרת היא: **"אשר דבר משה אל כל ישראל"** ליחד ולקשר עצמו בכללות ישראל, כאמור.

נועם אלימלך

ביטול הדינים על ידי הכנעה וענוה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר וגו'. נראה שמשה רבע"ה דבר אל כל ישראל ולימדם שעל ידי מידת הענוה אפשר לבטל הדינים, רח"ל. וזהו: **"בעבר הירדן"** אם תרצו להעביר ולהוריד הדינים הירודין אזי: במדבר שימו עצמכם כמדבר הזה, דהיינו להיות בענוה גדולה, וכענין שמצינו בר' עקיבא (יבמות קכא.) שנשברה ספינתו בים וכשניצול ועלה ליבשה אמר ש"**על כל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי" להורות נתן על הכנעה שהיתה לו וממילא נתבטלו הדינים.**

דעת משה

מוסר ותוכחה המתקבל

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וגו', כשהוכיחם בדברי מוסר סיפר מעלתם **'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים'** על דרך הפסוק (משלי ט, ח) **'אל תוכח לין פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך'.** הענין, כשאתה רוצה להוכיח את אחד, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. וזהו שכתוב: אל תוכח לין שלא תוכח אותו בדרך זלזול לומר: לין אתה, רק אדרבא, תאמר לו: חכם אתה, ואם כן חרפה היא לאיש כמוך לעשות כה וכה. זהו: **'הוכח לחכם'** כלומר, תעשנו לך לחכם, אז: **'יאהבך'** וישמע לקול דבריך ויקבל מוסר".

של"ה הק'

שכר מצוה בעוה"ז, על הרצון והשמחה בעשייתה

בהפטרה, אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, צריך להבין כפל הלשון: תאבו ושמעתם. ונראה, כי באמת "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" אבל איתא במדרשים, **שעל שמחת המצוה, שאינה שוה בכל בני אדם כי האחד מקיים ועושה את המצוה בשמחה יותר מהשני על זה ישולם שכר בעולם הזה, והן הן פירות המצוה** (עי' ס' ערכי הכינויים לר' משה זכות ז"ל ערך שמחה ד"ה עשר תעשר) **וזהו שאמר: "אם תאבו ושמעתם",** כי יש ששומע ומקיים המצוה שלא מרצונו הטוב, ולכן אמר: **אם תאבו שתהיו תאבים, מתאוים ומשתוקקים לה ושמעתם או אז: "טוב הארץ תאכלו", כי תקבלו שכר גם בזה העולם על הרצון והחפץ הטוב.**

כתב סופר

הש"י יבקש אותנו לקבצנו אליו ויאמר 'אַיֶּכָּה' זה נפעל ע"י שאנו נבקש ונחפש אותו בגלותינו

במדרש, ג' נתנבאו באיכה, משה ישעיה וירמיה. הנה אמרו חז"ל שרמז השי"ת לאדם הראשון את חורבן ביהמ"ק שמתחילין (פרקי מגילת איכה) באותיות 'אַיֶּכָּה', וז"ש לו ית': 'אַיֶּכָּה', כמ"ש (בראשיה ג, ט): "ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו אַיֶּכָּה", נמצא שפירוש תיבת 'אַיֶּכָּה' הוא מלשון 'אַיֶּכָּה' שכביכול ית' שואל עלינו איה ואיפוא אנו, עד ימצא אותנו כו'. **וזה נפעל ע"י שאנו מבקשים אותו בגלות ואנו שואלין איה מקום כבודו להעריצו, ולעתיד ימצא אותנו, ואנו נמצא אותו ית', שנאמר** (ישעי' כה, ט) **'הנה אלקינו זה קוינו לו וגו'.**

זרע קודש

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים רפוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

תורתינו הק' כבאר אשר בשקידתה ידלו ממנה מים חיים

הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א ה) "שמעתי מפה קדוש אדומו"ר זצ"ל מרומנאב שהקשה, הלא משה רבינו ע"ה שנה לנו את משנה התורה בספר דברים הזה, ואם כן היה צריך לומר הואיל משה **'לחזור'** את התורה הזאת, ומהו הלשון **'באר'**, וכן מהו **'לאמר'**. ותירץ, **כי התורה נתנה במתנה לכל ישראל, וכל אחד מישראל יכול לחדש בה דבר אם שוקד על דלתותיה תמיד,** כמו שאמרו ז"ל שהראהו הקב"ה למשה כו' ומה שהסופרים עתידין לחדש. וזהו לשון **'באר'**, פירוש, **כמו שהבאר הנובעת ממעיינות תמיד, וכל מה ששואבין יותר היא נובעת ביותר, כך עשה משרע"ה את התורה הקדושה כמו באר נובע, וכל אחד הלומד בשקידה רבה יוכל לדלות מים חיים ונוזלים הקרים ממעינותיה.** וזהו: **'לאמר'** שהלומד בתורה יכול לאמור לאחרים מה שחידש גם הוא, ויהנו כולם מאורו ויתענגו מטובו, עכדה"ק.

מבשר טוב

קדושת התורה קביעא קיימא אף בחשבות הגלות

ה' אלקינו דבר אלינו בחורב לאמר, באורייתא ברא קב"ה עלמא ואיך יהיה לנו קיום בחו"ל אם לא ע"י עסק התורה וזה ג"כ הרמז **ה' אלוקינו דבר אלינו בחורב,** ר"ל **הדברי תורה הם אלינו גם בזמן החורבן כמ"ש כי לא תשכח מפי זרעו, לכן קדושת התורה היא תמיד עמנו וד"ת אינם מקבלים שום דבר חול וכו'. שע"י התורה יחתוך ויגזור כח הטומאה גם בזמן הגלות.**

תפארת שלמה

אם היו מרגישים מתיקות התורה, היו משתגעים אחריה

ושמחת בכל הטוב, אשר נתן ה' לך ולביתך כו', ירמוז במאמר בכל הטוב אל התורה, כאומרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ג) ואין טוב אלא תורה, **שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.** ואומרו **'ולביתך'**, כי לא לנשמה לבד יגיע הטוב אלא גם לבית הנשמה, שהיא רוח ונפש, שהם משכן הנשמה, **כל אחד יתעדן כפי יכלתו.**

אור החיים הק'

תפילה

אל ידמה האדם שעבודת התפילה כראוי רחוקה ממנו

ה' אלקינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם וכו', עיקר העבודה שיהי' יוכל לשפוך נפשו לפני ה' בדביקות גדול באהבה ושמחה וחבה, וע"ז הוא מייגע את עצמו, ואם עבודה זו נדמה לו כהר גדול לפניו שיהי' יכול לבוא לזה באמת ובתמים וכו', זהו **'לאמר רב לכם שבת בהר הזה'** פי' אל תאמרו על כל דבר מניעה שהוא הר וכו', אלא **'באו הר האמורי'** שתוכלו לאמר אמירה לפני ה' וכו'.

מאור ושמש

התפילה היא בבחי' שכינה מדברת מתוך גרונו, אך יזהר מלהתגאות בעליותו בתפילה, לבל יפול ח"ו

ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו וכו' עד בואכם עד המקום הזה כו'. דהנה האדם בעומדו להתפלל, צריך לחשוב שהשכינה שהוא עולם הדיבור מדבר בו דיבורים לפני עולם המחשבה, וזהו שכתוב 'ובמדבר אשר ראית', ר"ל הדיבור אשר הבאת אל עולם המחשבה הנקרא בינה, ולחכמה הנק' ראיה, זה לא משלך, **'אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו',** ומגביה אותו עד תחת הקורה, שבוודאי אי אפשר לתינוק בעצמו להגיע לשם, כך אתם לולא עזר השי"ת לא היה אפשר לכם לבוא למדריגה כו'. וזהו **'בכל הדרך וכו' עד המקום הזה',** ר"ל עד בואיכם למדריגה כזו שאתם עכשיו, הכל הוא מאתו יתברך:

ולפי המשל הנ"ל **יבין האדם שלא יתגאה ח"ו בשעת העבודה, כשיראה שאומר דיבורים ובוקע רקיעים,** כי לפי המשל הזה, התינוק שיש לו דעת ומבין שהוא בעצמו אינו יכול להנשא ולהגביה את עצמו עד תחת הקורה, בוודאי הוא נזהר מאוד בשעת הגבהת אביו למקום גבוה שלא יכעיס כלל לאביו כו', **כן בשעת העבודה, כשהקב"ה מנשא להאדם שיוכל לדבר דיבורים ויולך במקום גבוה, אם יתגאה ח"ו בזה, ואז אמרו רז"ל** (סוטה ה, א) **שאין אני והוא יכולין לדור, וח"ו נסתלק ממנו עזר השי"ת, ואז ח"ו נופל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, אלא אדרבא כשמקרב עצמו יותר למעלה, יוכל להרגיש יותר בשפלותו ולראות כי אין בלתו, כו' וכשיראה בשפלותיו מחמת עונותיו יוכל לעלות יותר למעלה:**

אורח לחיים

הי אלקיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים. ופירש"י זו משלי אבל השי"ת יברך אתכם כאשר דבר לכם, והנ"ל ע"פ מה שראיתי כתוב בדור מקבלי התורה היה כל אחד מהם שקול כאלף איש של עכשיו שנאמר דבר צוה לאלף דור, והנה ידוע דמשה רבינו היה שקול כנגד כולם, והנה אז בערבות מואב כבר תמו אותו הדור, והיה דור אחר בניהם של מקבלי התורה, נמצא משה היה שקול אלף פעמים כאותו הדור, על כן אמר יוסף עליכם ככם דייקא אלף פעמים, ואמר זו משלי דייקא שזה יש לו, ואיני יכול ליתן יותר ממה שיש לי.

(ישמח משה)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה וגו' בעבר הירדן וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ויתבאר כי כבר נודע מה שכתבו המפרשים כי הרוצה להוכיח חבירו יבאר איזה פסוק וילבש בתוך הדברים דברי מוסר, על דרך שנותנים לתינוק סמי רפואות, אם יתנו לו חסם לבד לא יקח בלתי אם מעורב חסם ההוא בתוך צפיחות בדבש, על ידי זה יאכל גם הסמי רפואה, וזהו הרמז בדברי הכתוב אלה הדברים אשר דיבר משה לכל ישראל, וכיון שרצה משה שיכנסו הדברי כיבושין באזני בנ"י, על כן הואיל משה לבאר את התורה הזאת היינו לפרש התורה, כדי לאמר הוא אמירה של מוסר, כי ע"י יכנסו באזניהם גם המוסר וישובו מדרכם הרעה.

(ויטב לב)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה וגו'. ובמדרש זש"ה מוכיח אדם אחרי זה משה וכו'. ויש לבאר דהנה איתא בגמי כשאדם בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי, כי השי"ת מקור הטוב רוצה להטיב לכל עמו ישראל שלא יחסר להם שום דבר, ואם אדם עובר עבירה חיו ומלך במשפט יעמיד ארץ, לא די שציער וחבל בעצמו נוסף לזה שגם השכינה כביכול שרויה בצער, וזהו כוונת המדרש מוכיח אדם אחרי"י, שמשה הוכיח את בנ"י לאמר שלא בשבילם לבד אלא רק אחרי"י בשביל השי"ת ג"כ שלא יגרמו במעשיהם לענוש אותם, אשר ע"י"ז יגיע הצער גם להשי"ת.

(קדושת יו"ט)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. ויובן לפי דברי הרה"ק מראפשיץ זי"ע שאין שום קטרוג חטא יכול לבוא לפני כסא הכבוד

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

בו בעת שמוכיח לישראל מכוין לעורר רחמים עליהם

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין בארן ובין תבל ולבן וחצרה ודי זהב. מכ"ק רבינו הגה"ק אבדפ"ה סאטמאר (שליט"א) [זללה"ה]: מדרש פליאה "הרוצה לידע שפנחס הוא אלי', יראה מאלה הדברים". ונל"פ בהקדם דברי אא"ז בייטב לב ע"ד המדרש "אלה הדברים, זה שאמר הכתוב מוכיח אדם אחרי זה משה, שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה, והקב"ה אחר ישראל", דלכאורה האיך הוכיח משה את ישראל והזכיר עונותיהן בעמדו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר רוצה רק בטובתן של ישראל, ואין זה לפניו נחת רוח, ונראה שמשה רבינו ע"ה הוכיח את ישראל בדברי תורה ומוסר, עכ"ז הי' נטמן בתוך דבריו לעורר רחמים וחסדים לפני המקום ב"ה על ישראל עם קדושו, וז"פ שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה, אבל בתוך דבריו הי' נטמן גם להוכיח הקב"ה אחר ישראל לעורר עליהם רחמים וחסדים, עיין במאור ושמש שפי' גם כן אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל כו', דמלת 'אל' הוא כמו 'בשביל', כי הדברי תוכחה הי' בשביל ישראל לטובתן, שהי' נטמן בהם לעורר רחמים וחסדים.

והנה בקדושת לוי עה"פ בקנאו את קנאתי ונו', ויכפר על בני ישראל, שכתב כי לפנחס הי' ב' מדות, שאף שקנא קנאת ה' צבאות מכל מקום עורר רחמים על בני ישראל. ולזה אפ"ל ד'פנחס זה אליהו, כמש"פ התרגום יונתן עה"פ הנני נותן לו את בריתי שלום, 'ואעבדנו מלאך קיימא דיהא מבשר גאולתא', כיון שהראה כאן שיש לו הב' מדות הנ"ל, וגם לעתיד יהי' צריכין ב' מדות הנ"ל, ב' פעולות הפכיים לעורר רחמים וחסדים על ישראל אף שלא יהיו ראויים ח"ו, וגם לעורר דינים קשים על שונאי ישראל, לזה יהי' לעתיד הוא המבשר גאולת ישראל, ונכון המדרש **הרוצה לידע שפנחס הוא אלי' יראה מאלה הדברים כו', כי אם תרצה לידע ולהבין מדוע צריך אלי' המבשר גאולת ישראל להיות דייקא פנחס, תראה מאלה הדברים כו' שנעשה שם ב' בחינות ב' הפכיים בנושא אחד, זהו ממש טעמא דפנחס זה אליהו כי בחי' הנ"ל צריך להיות גם למבשר גאולת ישראל, וזאת מצינו בפנחס, ונכון.**

יהחון 'לקט ששנ"ה' (שנה ח', סימן ע"ג)

מחמת קדושתו, ואמר בשם הספרי מוסר שבמקום שמכריזין החטא טובלין אותו העולם כמה וכמה טבילות, ולכן בודאי לא יכנס החטא לפניו יתי"ש רק שורש קדושה הנמצא בעבירה כגון שעי"ז יכול לעשות תשובה וגדולים בעלי תשובה, ולכן נכנס הקטרוג פלוני עשה דבר שיש בו תיקון תשובה כך וכך ע"כ, ובזה א"ש שבפסוק ראשון אלה הדברים שנאמרה בבחי' זה הדבר ושכינה מדברת מתוך גרונו, ע"כ לא הזכיר החטאים בפירוש מלפניו יתי והזכירן רק ברמז, ורמז רק שורש הקדושה אשר בעבירה כי עשו תשובה על כל החטאים האלו, וכמ"ש בתרגום יונתן ודי זהב וכוי וכפר לון על עגל דהבא.

(דברי יואל)

☆

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. פירש"י אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכתינו וכוי אמר להם זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם, ויבואר לפי מ"ש המפרשים כי בשעה שאדם מברך לחבירו יש לחשוש מפני המקטריגים שיעכבו שפע הברכה, אך כתבו כי חשש זה אינו רק בברכת בשר ודם, אבל בברכה הבא מאת הקב"ה אין לחוש כי בכל מקום שהשכינה מצויה אין שטן ואין פגע רע ע"י"ש, אולם מצינו עצה טובה להנצל מידי המזיקין אף בברכה הבא מבשר ודם, והוא מ"ש חז"ל כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למישקל מיניה, היינו כל דבר שהוא מדוד ומנוי וכל דבר שהוא קשור וחתום אין להם למזיקין רשות לשלוט על זה, וזהו הביאור דבנ"י שאלו למשה למה נתן קצבה לברכתו וחרי מפי הקב"ה נתברכו בלי גבול וקצבה, אמר להם זו משלי ובברכת בשר ודם יש חשש מן המקטריגים שיעכבו שפע הברכה, ומן ההכרח לתת מספר וקצבה לברכתו שיהי' דבר המדוד והמנוי, אבל הקב"ה בעצמו אין שטן ואין פגע רע, וע"כ יכולה הברכה שתבא בלי מספר ובלי קצבה.

(ברך משה)

אחרי הכותו את סיחון וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ונראה בהקדם מ"ש בייטב פנים לפרש דברי המדרש אמרה שבת לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, אמר הקב"ה כנסת ישראל יהיה בן זוגך, דהנה כל העולמות תלוים ועומדים במעשה התחתונים ואחז"ל גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה כל המועדים תלוים בבית דין והם מעשה צדיקים, אבל שבת קדושה וקיימא ולא תלוי במעשה צדיקים, וז"ש לכולם נתת בן זוג מושפע מהצדיקים, ולי לא נתת בן זוג שאיני מושפע מהצדיקים אך קדושה וקיימא מאליה, וע"ז השיב לה השי"ת כנסת ישראל יהיה בן זוגך, ע"ד דאיתא בשוי"ע אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם בע"כ, ואז הם מקדשים שבת בתוספת שלהם והם משפיעים קדושת שבת מבעוד יום, ונמצא גם שבת הוא מעשה צדיקים ע"כ, והנה הא דמוסיפין מן הקודש על החול דרשינן מקרא זכור את יום השבת לקדשו, ומבואר במכילתא זכרהו בכניסתו וביציאתו להוסיף מן החול על הקודש, ובמרכבת המשנה פי' דדרשינן א"ת לרבות מדכתיב זכור א"ת יום השבת לקדשו, לרבות דמוסיפין מן החול על הקודש, והנה מבואר במדרש כי בעת שעמדה השמש בגבעון ליהושע אמר יהושע שירה לפניו, וכיון שהסכים הי' ע"י ועמד השמש מלומר שירתו מפני שירת יהושע נראה כי גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה אחז"ל כשם שעמדה חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה, ובודאי הוכרח אז משה לומר שירה תחת החמה כנ"ל, ובזה יתבאר הכתוב אחרי הכותו את מלכי סיחון ועוג, אשר אז אמר משה רבינו לשמש דום ונדחה שירת השמש מפני שירת משה ממעט דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, הרי שצריכין להוסיף מחול על הקודש, וזה נלמד ממה שדרשינן האתין, הואיל משה באר א"ת התורה הזאת, שדרש האתין ולמד ענין תוספת שבת וגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים

אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר. אמרו ישראל, רבון העולמים, לא תשכח עירה שעשו בביתך, שנא' זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם האומרי' ערו ערו עד היסוד בה (תהלים קלי"ו ז), אמר להם הקב"ה, חייכם, איני שוכח כל מה שעשו בביתי. (דברים רבה)

מר זקיני אבי אבא הגאון הקדוש המפורסים איש מופת מו"ה אלעזר ניסן זצ"ל אבדק"ק סיגוט ואח"כ בדראהביטש, כאשר למד בילדותו בבי דרדקי חומש ותהלים, דקדק בלימודו בפסוק "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים וגו', שתיבת "יום" מיותר לכאורה, ופי' על פי שנאמר וישלח ישראל למלך אדום אעברה נא בארצך, וכתיב וימאן אדום נתן את ישראל עבור בגבולו, ויט ישראל מעליו, ואם כן **אם הי' מניח אדום לעבור ישראל דרך ארצם הי' ממהרים לבוא לארץ ישראל, ולא הי' באים לכל הדברים אשר הי' ע"י עיכובם במדבר**, וע"ז עכבו הדרך יותר, וזש"ה זכור ה' וכו' את יום ירושלים, אותו יום שעכבו ישראל על ידם, כן פי' בעודו יניק.

ושמעתי מפיו הקדוש שאמר שהי' לו שמחה עצומה אשר אין להעריך גודל שמחתו שזכה לחדש דברי תורה, וכן הביא מר אביו ז"ל בספרו "תפלה למשה" על תהלים (קמ"ט אות ב') בזה הלשון **"הנה אמר בני היניק כ' אלעזר ניסן שיחי' כו'".**

תהלה למשה (דף ד' ע"ב)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם, ואשימם בראשיכם (ד, יג). פירש"י ומשמים גרמשיכם, רמשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד וירמה. וכתב עוד, ומשמ"ס גרמשיכם מסר יו"ד, למד שמשמותיהם של ישרמל מלויות גרמשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון מותם לדרך הישרה. ויש לדקדק להלן מפה רניט דיבר כאן מל כל ישרמל ועל מל הדיינים בלבד וכמו שממר הבו ׳לכם׳ מנשים וגו׳, ומם כן לפי פירוש השני היה לו לומר ומשמם ׳גרמשיכם׳, דהייט שמשמותיהם של ישרמל תלויות גרמשיהם של הדיינים, מלא עכשיו שממר ומשמם ׳גרמשיכם׳ בלשון נוכח, משמע למלרבה המשם תלויה גרמשי עצמם ולא גרמשי הדיינים.

אבן יש לומר להגה מיניו שני חופנים בענין כבוד המנהיגים והרמשים, המחד הוא מה שממר הכמוב ומשימם גרמשיכם, ופירש"י שתהיו נוהגין בהם כבוד וירמה, והיינו במנהיגים שהעמידו חותם מן השמים וכמשה רניט שמדריכים מת העם בדרך הישרה, וחותה תורה לנהוג בהם כבוד. והשני הוא על דרך למיעת בגמרא (כתובות קה:) הני לורבא מרבץ דמרממין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. ומנהיגים כאלו שאינם מוכיחים מת העם אין לורך לנוות שינהגו בהם כבוד, דבלאו הכי מוהבים חותם ונוהגין בהם כבוד.

ובזה יש לומר דמה שפירש"י מתחלה ומשימם גרמשיכם, שתהיו נוהגין בהם כבוד וירמה, קשי על המנהיגים שמוכיחים מת העם כדת של תורה, שעליהם הולרך הכתוב לנוות שינהגו בהם כבוד וירמה, מבל מה שפירש בתר הכי ׳ומשמס גרמשיכם, משמותיהם של ישרמל תלויות גרמשי דייניהם, רמז בזה כי לפעמים יש מנהיגים שהעם מכבדים חותם מלא מבלי שיהו חותם על כך, אלא לפי שאינם מוכיחים להם דברי תוכחה חוהבים חותם ומכבדים חותם מחלייהם. וזה שרמז ׳ומשמס׳, כלומר שרק מפני שמשמת העם שלהם היא, והיינו לפי שאינם מוכיחים נכח לכוון חתכם לדרך הישרה, לפיכך הם עומדים ׳גרמשיכם׳ שמתם מכבדים חותם ונוהגין בהם כבוד.

(ס"ג נח תשכ"ב)

ותקרבון אלי כולכם, ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו׳ (ד כב). מימת במדרש (ילקוט שלח רמז תשמב) למרו ישרמל, משה רניט נשלמה מנשים לפניו, חמר להם למה, למרו לו שכבר הבטיחנו הקב"ה ומחר לנו שתנו ונכנסים לתרן כנען ויורשין כל טוב שנחמר (דברים ו, יא) ׳ובתים מלאים כל טוב׳, והרי שמעו שתנו נכנסים והם עושין בהן בתי מטמוניות, אם מטמינים הן את ממונם ואנו ונכנסין ולא נמלא כלום נמלא דברו של הקב"ה בטל אלא יהיו מרגלים לפניו, ׳וירמלו׳ לנו את הארץ אין בתיב כאן, אלא ׳ויחפרו׳ לנו, יהיו ויעמדו על מה שחפרו בתרן, כיון שחמע כן נלכד בידן, שנחמר (פסוק כג) ׳וייטב בעיני הדבר׳.

ולכאורה יש להקשות מדוע נלכד משה בידי בני ישרמל ועתה לבקשתם לשלוח מרגלים, ואי משום הא שיתקיים דבר ה׳ שימלאו ישרמל תתרן כנען בתים מלאים כל טוב ויהכלו שלא חויבים, הלא מניט במדרש (ויק"ר יז, ו) בענין נגעי בתים שהיתה בשורה טובה לישרמל, דכשחמעו כנענים שישרמל בתים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות, מה הקב"ה עושה, מגרה נגעים בבתיהו והוא סותרו ומלא הו סימן [פירש בחתנות כהונה תולה]. הרי שהיה הקב"ה מגלה המטמוניות שהטמינו להם הכנענים על ידי נגעי בתים, ואם כן למה הולרך משה לשלוח מרגלים בעבור זה.

אמנם יש לומר להגה בטעם נגעי בתים מיניו בדברי חז"ל גם טעמים תחרים לתידך בלולבה היו בסיבת החטאים, וכדלתמרינן בגמרא (ערכין טו ע"ב) על שבעה דברים נגעים בתין, על לשון הרע ועל שפיכות דמים וכו׳, והכי נמי מבואר בחה לתיתא במדרש (ויק"ר יז, ד) תין בעל הרחמים נוגע בנפשות חתלה וכו׳ חתלה תן בתים בבתיהו וכו׳. הרי דיתק

שיגוף נגעי בתים גם בסיבת הטומאים. ואם כן הוים מצד כשגע נרשה לו בביתו הרי פשד ורעדה ימצאנו כי לא ידע מה זה ועל מה זה, שהרי עדיין לא נודע לו מציאו סיבה בשה חליו הנרה הזאת, אם בעבור שחטא על הנפש, או בשורה טובה היא לו לגלות לו הטומון, ועד שלא יתגלה הטמון בהתי פחדש קל יתיר מדוע בא הנגע בביתו.

ולעניינינו, הנה תנכי בדרך נתני ה' שתי נמצא פה בתוך הגולה על אם הדרך לארץ הקודש, ואפשר לומר גם כן בענין הזה, דהנה יש מי שצריך לילך בגולה כדי לכפר את אשר חטא על הנפש דגולת מכפרת עון (ברכות ו ע"ב), ולעומת זה יש לפעמים מי שבשורה טובה היא לו ומה' מצעדי גבר כוננו שילך למקום אשר בו יתגלה לו חיזה טמון, ואם כן כל זמן שלא יתגלה לי הטמון חיני יודע למה זה חני בא לכאן, אם לכפרה או כדי לקבל טמומים, ואך זה יתברר עכשיו, שאם יתנו ממון עבור המזקת הישיבה בעין יפה וברוח נדיבה אז יובדר הדבר למפרע שבשבי בשביל הטמומים, וסימן יפה הוא, מה שאין כן אם לא יתנו, אז נשמע כי עוונותי הנו את אלה, ובעבורם הוגרשתי לגרות בחלה מסעי ולילך בגולה אחר גולה.

ובזה יובן מדוע נתרלה משה רבינו לשלוח מרגלים כדי שילכו וירלו הטמוניות שאפרו להם הכנענים, ולא רלה לסמוך על מה שיהיו נגעים בביתם, שהרי לפי המבואר נמצא דמה שהקב"ה שולח לאדם נגע בביתו אליה וקוץ בה, כי עד שתתגלה סיבת הנגע למען הטמון הלא יגטער בחיים, ועל כן מאחר שהיה משה רבינו חם על ישראל שלא יגטערו לחינם, לפיכך הסכים לשלוח המרגלים כדי לרשות את הטמוניות שאפרו להם הכנענים, ושוב לא יהא צורך לגלות להם הטמוניות על ידי הנגעים, ועל ידי זה יעלו בני ישראל מלחמה ופחי נפש.

(דרשה בפסיבה להחזקת ישיבת יטב לב בארה"ק א' שלח תשט"ו בעיר הבירה לאנדאן יצ"ו בדרכי לארה"ק)

ויקחו בידם מפרי הארץ, ויורידו אלינו וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו (י, כה). פירש"י מי הם שאמרו טובתה, יהושע וכלב. וכתב **הרמב"ן** ומי תמה לשם כן מה הטענה הזאת על ישראל שהוכיחם משה רבינו על שאמרו לקול המרגלים, והלא רשו שיאמינו לעשרה יותר מן השנים, עיין שם לדרכו.

ונראה לע"ד על פי מה שכתב **החוד החיים הקדוש** (ר"פ שלח) לבאר ענין המרגלים, דלכאורה הלא היו יודיקים בחלת הליכתם לרגל את הארץ והחיך נהפכו פתאום והוציאו דיבה על הארץ, ויותר לכיון שכוונת בני ישראל המשלחים היתה לרעה, על ידי זה נפעל פועל הרע גם בשלוחיהם המרגלים להיות שלוחו של אדם כמותו, וגולד בהם תכונה רעה מה שלא היתה בהם מקודם, ולזה יעצו להדיח, עכ"ל.

ונמצא לפי זה כי כל מה שאמרו חותן עשרה מרגלים היה נגמת מחמת רעת הציבור שבאו אליהם בתכונה רעה, ואם כן לא קשה עוד תמיהת הרמב"ן שהיה להם להאמין לעשרה יותר מן השנים, שהרי זה גופא שאמרו העשרה כן, היו הם החייבים בדבר שנתהפכה דעתם מחמת רעת הציבור שהיתה בתכונה רעה, ובכן אין לזכותם במה שהעשרה המרובין לא אמרו כן, כי אדרבה זה להם לחוד גדול, שעל ידם נתהפכה דעתם אף שהיו יודיקים, ואם כן אדרבה היה להם לשמוע לקול השנים אף שמועטים הם, דמכל מקום כיון שהם עמדו בדעתם ולא נתהפכו מדעת הציבור הרי דעת שלהם דעה אמיתית.

ויותר מזה הוא בדורינו עכשיו בעוונותינו הרבים שבאים מבני הגולה וכל המפלגות והנגררים אחריהם בתכונתם הרעה והמרה רחמנא ליצלן על המנהיגים בתחבולות שונות ומשונות ובאמצעים שונים לעוור עיני העולם, ושוב טוענים שרבים עמהם, אבל הן המה שהולידו דיעות הללו בספר המרובה, ואף העומדים בדעת שלימה ורואים האמת מפחדים לגלות את אשר בלבבם מאימתת הציבור המרובה, ומבהיל הרעיון, ופשיטא דלא מזלינן בתר רובא בכגון כזה.

וכבר הבאתי **מהיעב"ץ זללה"ה** (ספר מגדל עוז בית מדות עלייה הילאה גמוך כג) שאף אם רואים עצמם יחידים ממש, וכמו שכתב בלשונו 'אף אם אין אים מתחזק עמך', אפילו הכי אין לפחוד ולנטות מן האמת, עיין שם דבריו. והרואה בעיני פקיחת ירלה שעדיין יש תהלה להש"ת אלפים בישראל שמרגישים האמת, אך דעת רוב ההמון המועים ומתעים הן המה היו בעוכרינו, ונריכין לרחמי שמים, ונקוה להש"ת שאל יעזבינו ואל יטשינו.

(דרשה שב"ק דברים תשי"ט בירושלים עיה"ק)

סיפורי צדיקים, גבעזור הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

אלה הדברים אשר דיבר משה

הגאון ר' לייב "מוכיח" הי' נוהג לדרוש ולהשמיע בכל יום ויום לפני הקהל דברי מוסר ותוכחה, פע"א אמר לו הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" הלא מצינו אצל משה רבינו שלא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וא"כ למה זה אתה מוכיח את ישראל בכל יום, השיב לו ר' לייב, אמנם כן הוא, אלא ששנינו "שוב יום אחד לפני מיתתך" והיינו שישוב בכל יום כיון שאין האדם יודע מתי הוא היום האחרון שלו, ומה"ט גם אני צריך להוכיח סמוך למיתתי שהוא בכל עת כי לא ידע האדם את עתו.

וחצירות ודי זהב

חסיד אחד בא להרה"ק בעל תפארת שלמה מרדאמסק זצוק"ל ושפך לפניו את כל ליבו על מצבו הרע ושיש לו בת שהגיע לפרק בתולה נשאת וכסף מנלן לתת עבור הנדוניה ולכל דרכי הנישואין קרא הצדיק את הפתקה שנתן לו החסיד ובה כתוב שהוא "עני" וכו' קרא הצדיק ואמר האמנם עני הנך אם כן איפוא צא מביתי שהרי עני חשוב כמת ואני כהן ואסור לי להיות עמך בבית אחד יצא החסיד משם בפחי נפש ויהי כעבור כמה רגעים והצדיק קורא אותו בחזרה באמרו הלא זה בוודאי מת מצוה שכהן מותר להיטמא בו שוב שאל אותו הצדיק אתה דואג לנישואי הבת ולחם לפי הטף האם יש לך, השיב החסיד לחם לאכול יש לי מפרנסת זוגתי שמוכרת פירות וירקות והולכת "לחצרות" הפריצים והם מרחמים עליה וקונים אצלה ומזה היא מרויחה קצת ללחם צר ומים לחץ ותו לא השיב לו הצדיק הלא כתיב בפרשתן וחצירות ודי זהב שאם הולכת "בחצירות" האדונים יהיה די זהב לכל מאי דבעית ולצורכי הנישואין נסע החסיד לביתו בתקוה שיקוים ברכת רבו הק' שיהיה ודי זהב ויהי היום ואשתו באה הביתה והראתה לבעלה איזה חבילה שמצאה היום בחצר האדון על הארץ פתחו את החבילה ומצאו שם שלש מאות זהובים שהיה סכום חשוב בימים ההם והוציאו מזה מאה וחמישים זהובים לנדוניה ולהוצאת החתונה והשאר השקיע במסחר והצליח מאוד כל ימי חייו.

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה

פעם באה לפני הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אשה אחת ששמה לאה בת זיסל, שלא הולידה בנים, ובקשה ממנו שתיפקד בזש"ק, פתח הרה"ק את החומש שהי' מונח על השולחן, וימצא כתוב "וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה", אמר בכתוב זה מפורש שתיפקד בזש"ק, כי כן כתוב: וטפכם אשר אמרתם - אודות הבנים שבקשתם - לב"ז - ראשי תיבות ל'אה ב'ת ז'יסל - יהיה.

ובדבר הזה אינכם מאמינים

פעם בא חסיד אחד להרה"ק ר' יצחק מלאיעוו זי"ע בעת ממשלת הקומוניסטן, ובכה על שפיטרו אותו מעבודתו ואין לו פרנסה רק אם יעבוד גם בשב"ק, השיב לו הרה"ק: כתיב ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם, היינו שצריך שיהי' להאדם בטחון בה' שאין מעצור לה' להושיע לו הן בפרנסה זו הן בפרנסה אחרת, אבל אנשים שחושבים שאם לא יהיה לו עבודה מסויימת, אז לא יהי' לו פרנסה כלל, אין להם אמונה בה', וזהו ובדבר הזה, היינו שתולה הסיבה דווקא בדבר הזה, אינכם מאמינים בה' אלוקיכם.

שבת חזון

פעם אחת נתארח אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע בשבת חזון איש חשוב ונכבד שבא מארץ הקודש, וחשיבותו היה ניכר בפני הרבי ר' ברוך, כי היה מקרבו ביותר, ובליל שב"ק היה יושב בשולחן הרב, והנה זה האיש היה מן אותם המתאבלים שם תמיד על ציון וירושלים, אשר דרכם להיות תמיד ביגון ואנחה, וכאשר זמר הרב "כל מקדש" כדרכו בניגון הרגיל, וכשהגיע לאלו התיבות: "אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל" הביט הרב על האורח, וראה אותו דואג ונאנח כדרכו בחול, שבק הרב את הניגון מהזמר וגער בו בגערה: "אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל - ביום השבת קודש שישו ושמחו... ואח"כ חזר לזמר בניגון הרגיל.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, כדרך צחות וטלי צהנאמרים

רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה. עיין פירושו במדרש (דברים רבה א, ט). **וגם לי יש לרמוז על דרך צחות,** ששמעתי מי שהיה שש ושמח בשמחת תורה וסבב והקיף את התיבה כנהוג, וראה כי גם יצר הרע הולך וסובב אתו, אמר ליה ליצר הרע, לשמחה זו מה אתה עושה, השיב לו יצר הרע, הכי למדת דבר מבלעדי, הלא כל אשר אתה רואה בידך לי הוא, והכל היה מצדי מלא פניות וכדומה, על כן אני סובב כמוך. וזה שאמר 'רב לכם סוב' (התיבה), 'את ההר הזה' היינו עם יצר הרע הנקרא 'הר', על שם שנדמה לצדיקים כהר, כדאיתא בגמ' (סוכה נב) 'פנו לכם צפונה' ר"ל שתפנו מלבכם את יצר הרע הצפון בקרבכם, כדכתיב (יואל ב, כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם וגו'.

רב טוב

וחצירות ודי זהב. ופרש"י וחצירות במחלקותו של קרח ודי זהב הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם וכו' והקש המפרשים אמאי הקדים המאוחר ואיחר המקודם שהרי מעשה העגל היה קודם מחלקותו של קורח. ויתבאר עפי"מ דאחז"ל לא היה ישראל ראוים למעשה העגל כי אם להוורות תשובה לרבים ובשל"ה הק' איתא שלבעלי מחלוקת לא מהני תשובה ומפ' בזה הפסו' חלק לבם עתה יאשמו דאין עתה לא תשובה ור"ל דאע"פ שעושים תשובה עכ"ז כאשר חלק לבם אין מועיל תשובה ואמרתי להרחיב הדברים ולבארן יפה עפימ"ש המפרשים הטעם דמועיל תשובה הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול אך י"ל דישראל הם בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול [ומשו"ה לא מהני תשובה לאוה"ע שהמה כעבדים ולא מהני מחילה לגביהו] ובספר אמרות טהורות כתב דביזה שישראל נקראים בנים למקום זה דוקא כשיש אחדות ביניהם ואז כולנו בני איש אחד נחנו ובזה י"ל הפסוק בנים אתם לה' אלוקיכם ובתנאי שלא תתגודדו ודרשו חז"ל לא תעשו אגודות אגודות דאם תעשו אגודות שוב לא תהיו בנים למקום. וא"כ א"ש שמרע"ה לא היה יכול להוכיחם קודם על חטא העגל מפני שהיה כדי להורות תשובה לרבים ובאמת לא היה ישראל ראוים לחטא זה אבל ע"י מחלקותו של קורח שוב לא מועיל תשובה לבעלי מחלוקת ולכן נתעורר אז החטא העגל.

(פנינים יקרים)

☆

וחצירות ודי זהב. ופרש"י וחצירות במחלקותו של קרח ודי זהב הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם וכו' והקשו המפרשים אמאי הקדים המאוחר ואיחר המקודם שהרי מעשה העגל היה קודם מחלקותו של קורח. וי"ל בדרך דרוש עפי"מ דאי' בגמ' (ע"ז ד:) שלא עשׂ ישראל את העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, ופרש"י שם שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה, והנה על הפסוק (בראשית ו ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה כתב רש"י וז"ל: "עד מאה ועשרים שנה אאריך להם אפי ואם לא ישובו אביא עליהם מבול, ואם תאמר משנולד יפת עד המבול אינו אלא מאה שנה, אין מוקדם ומאוחר בתורה, כבר היתה הגזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות" ולפי"ז אם אנו סוברים אין מוקדם ומאוחר בתורה הרי אפשר ללמוד תשובה מדור המבול שהמתין להם הקב"ה מאה ועשרים שנה כדי שיחזרו בתשובה, ולא היו ישראל צריכים לעשות את העגל כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה. ומעתה י"ל דמשום כך הקדים המאוחר להוכיחם על מעשה קורח, ורק אח"כ על מעשה העגל כדי להורותם שאין מוקדם ומאוחר בתורה, כדי שלא יוכלו ישראל להשיב לו שעשו את העגל כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה ולכן יכול להוכיחם על מעשה העגל.

(דברי שלמה)

☆

במדרש פליאה הרוצה לידע שפנחס זה אליהו יראה מאלה הדברים והיא פלאי. והנל"פ עפי"מ שהקשה בילקוט ראובני (פר' פנחס) איך אליהו מעיד ברקיע על מעשה בני אדם, והלא הוא רק עד אחד, והתורה אמרה על פי שניים עדים יקום דבר, ותי' בס' שמנה לחמו עפ"י דברי הזוה"ק (פר' אחרי) שבשעה שהרג פנחס לזמרי פרחה נשמתו ונכנסו בו נשמות נדב ואביהוא, וכיון שפנחס זה אליהו א"כ הרי יש לו שתי נשמות של שני בני אדם, ומשום כך יכול הוא להעיד ונחשבה עדותו כעדותם של שניים. אכן תי' זה הוא רק להסוברים שאליהו הוא פנחס, אבל אם אליהו אינו פנחס שוב קשה כקושיא הנ"ל איך אליהו מעיד והלא אינו אלא עד אחד. והנה את הדין הזה שצריכים להיות שני עדים מקרא מפורש הוא בספר דברים "על פי שנים עדים יקום דבר", ובזה יובן דברי המדרש הרוצה לידע שפנחס זה אליהו יראה מאלה הדברים, דהיינו מפסוק שנאמר בספר דברים "על פי שנים עדים יקום דבר" וממילא קשה איך אליהו מעיד יחידי, אלא ע"כ צ"ל שאליהו הוא פנחס ולכן נחשב כשני עדים. **(אשי ישראל)**

דורש טוב

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם כאשר דיבר לכם. ופירש"י זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. וקשה, **א**. אמאי בירכם דייקא שיוסף עליהם במספר אלף פעמים. **ב**, מה נתכוין בתשובתו 'זו משלי' שנראה כדבר הנמסר מיד ליד כדבר שהיה ברשותו ומסרה להם.

וי"ל דהנה אמר לו השי"ת למשה רבינו ע"ה במעשה עגל **'ואעשה אותך לגוי גדול'**, והיינו אם ח"ו יתקיים הגזירה על כלל ישראל, אמנם הא אמרו חז"ל [ברכות ז.] **כל דיבר שיצא מפי הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר**, ועוד אמרו [סוטה יא.] **מידה טובה מרובה חמש מאות ממדה פורעניות**. וא"כ הגם שנתבטל הגזירה בתפילת משה רבינו ע"ה, יש לו בידו ברכת ה' על ריבוי בשיעור חמש מאות פעמים כמנין בני ישראל.

והנה שוב שנית אחר מעשה מרגלים ג"כ אמר לו הקב"ה **'ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו'**, הרי הוא שנית כשיעור הבטחה ראשונה בחמש מאות פעמים כמספר בני ישראל, וכיון שדיבור של הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר, ע"כ בהבטחה שניה היו חמש מאות פעמים נוספות חוץ מהבטחה הראשונה. **הרי שני פעמים חמש מאות שהם אלף, וברכה זו מסר משה רעיא מהימנא לישראל כעת עתה**, ולזה בירכם **'יוסף עליכם ככם אלף פעמים' דייקא**, ולזה גם נתכוין בתשובתו **'זו משלי' היינו שהם שלו ממש**, אבל 'הוא יברך אתכם כאשר דיבר לכם' ככוכבי השמים לרוב.

הפלאה (בהקדמה עמ"ס כתובות, וכ"ה בפנים יפות בפרשתן, ועי"ש פר' חוקת)

אמירה נעימה

ליקוטים מבאר הפרשה וגדול מעלת הימים

הרב שמעון הלוי יוושעף

ויברך אתכם כאשר דיב"ר לכם

בשבת זו פרשת דברים קוראים בתורה הק' הכתובים שמשה רבינו אמר לישראל "ה' **אלוקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב** וגו' **יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם**". והקריאה מעורר שיושפע שפע וברכה רבה בעת הקריאה בתורה בשבת זו, "**ויברך אתכם**" דזוכים להתברך "**כאשר דיב"ר לכם**" בזמן שקוראים אנו את פרשת **דברי"ם**, נתעורר בזה הברכה הכתובה בפסוקים, "ה' **אלקיכם הרבה אתכם** וגו' **יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם**".

וחידושי הרי"ם כתב דכשקוראים משנה תורה אפשר להתקרב אליו ית"ש, עיי"ש. והיינו **קחו עמכם דברי"ם**, דכשקוראים סדר דברים, **ושובו אל ה'**, זוכים לשוב אל ה'.

היהודי הק' זי"ע היה מרגלא בפומי' לומר "**ספר דברים הוא הספר מוסר של כלל ישראל**", וכן כתב בספה"ק שם משמואל, "**דדברי מוסר שבמשנה תורה חודרים יותר לתוך עומק לב ישראל ומעוררים ביותר, וכמו שהגיד היהודי הק' שהי' מזהיר לתלמידיו ללמוד תמיד משנה תורה לעורר לבם, שהמובחר שבספרי מוסר הוא ספר משנה תורה**", עכדה"ק.

ובספרי קודש פירשו בזה הא דאיתא בגמ' (יבמות ד.) **אפילו לרב יהודה דלא דריש סמוכין, במשנה תורה דריש סמוכין**, והכוונה בזה דאפילו יהודי שלא הרגיש עצמו סמוך וקרוב אל התורה, במשנה תורה דריש סמוכין, **כשקוראים סדר דברים שבמשנה תורה אז זוכה להתקרב ולהיות סמוך אל הקב"ה**, דדברי"ם היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, אלה הדברי"ם דברי המוסר שאמר משה לישראל, ופרשת היראה ופרשת התשובה, בכל לבבך ובכל נפשך משפיעים ללב ונפש האדם שיזכה להתקרב, ובמשנה תורה דרשינן סמוכים, **סמכני' כאמרתך ואחי"ה**.

רב לכם שב"ת בעמק הבכא

כתב בספה"ק תפארת שלמה בפרשתן על ממר הכתוב "ה' **אלקינו דיבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה**", הנה **הפרשה הזאת נקרא תמיד בין המצרים בשבת חזון**, והיא מרמזת לנו כי ה' אלקינו דיבר אלינו **בחור"ב**, אף שביהמ"ק הוא חרב בעווה"ר, אף על פי כן "**רב לכם שבת**", הוא שבת קודש, **דשבת הוא קביעא וקיימא גם בזמן הזה**.

ובאמרי נועם כתב בביאור הכתוב בפרשתן, "**איכה אשא לבדי**", על פי מה שאמרו חז"ל כל המעונג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, דעל ידי עונג ושמחת השבת נמתקין הימים של בין המצרים, והנה אמרו חז"ל אשר אמרה שבת לפני הקב"ה לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, על כן נקרא שבת בשם "**לבדי**". וזהו שאמר הכתוב "איכה **אש"א** לבדי", **דעל ידי שב"ק מתנשא"ם הימים הנמוכים שהיו "איכה ישבה בדד"**, כולם מתנשא"ם ומתרוממים על ידי קדושת השבת קודש.

ובספה"ק מאור ושמש כתב, מה שאומרים הקדושי עליונים **שבתות של בין המצרים הם גבוהים עד למאוד**, נראה לי מפני כי ששת ימי החול של בין המצרים הם נמוכים מאוד, וידוע שבשבת קודש יש עליה לכל ששת ימי החול, וממילא יובן ששבתות של בין המצרים הם גבוהים עד למאוד. משא"כ בשבתות של כל ימי השנה שאין ששת ימי החול קטנים ונמוכים למאוד, ממילא אין עליה גדולה כשבתות של בין המצרים שמעלים הימים שהיה בקטנות עד למאוד ונתעלו עד למעלה למעלה.

וגדולת ומעלת אלו הימים מודעת מפי ספרים וסופרים, כדכתבה בספה"ק עבודת ישראל להמגיד מקאזניץ זי"ע, דיש ימים בשנים שהם שפלים, דהיינו ימי בין המצרים, ובימים אלו יוכל האדם להעלות יותר ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות ולתקנם, "**ומה שיוכל אדם לתקן בט' באב שהוא בשפלות אינו יכול לתקן בשמחת תורה**", וכן להיפוך, ובכל יום ויום צריך להתחזק בתורה ותפילה וללקט בזה אבנים טובות ומרגליות ולתקנם דבר יום ביומו.

וכתב באמרי פנחס בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע **שבתשעה באב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל השי"ת בתפילה מה שצריכים**, וכ"כ שם שאמר **שאם יחסר לאדם איזה דבר עת טוב הוא להתפלל ולבקש מהשי"ת על זה בתשעה באב בעת שיושבין על הארץ**, עכתודה"ק. והיינו **כי שחה לעפר נפשינו דבקה לאר"ץ בטננו**, דבתשעה באב כשיושבין על הארץ הזמן גרמא שיהיה עת רצון לעורר רחמים, **קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך**.

וכדבר האמור מובא בספה"ק עבודת ישראל **דבתשעה באב במנחה מניחים תפילין**, והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם עמו ישראל, והוא כדרך המשל האב שמייסר את בנו כדי להדריכו ואף על פי כן אחר כך מקרבו ומדבר על ליבו ומנחם אותו לומר לו אהבתיך ומשכתיך חסד, ומה שהננו מוכיחך הוא לטובתך, וכן הענין **בתשעה באב לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו ובאים מוחין חדשים ולכן מניחים התפילין**, ויש כח להמשיך אז חסד כמו תמיד בבוקר בבוקר עכלה"ק.

חודש מנחם א"ב

בערוגת הבושם (יומא דהילולא ז' מנחם אב) כתב **בביאור הענין שנקרא החודש הזה "מנחם אב".** על פי מה שאנו רואים שבחודש הזה, כל מי שיראת השי"ת נוגע בלבו בהגיע תור הימים האלו נתעוררר בלבבו לקונן על חורבן בית מקדשינו ותפארתינו. והוא משום דבימים האלה כתיב ויקרא ה' צבאות לבכי ולמספד, ממילא כמים הפנים לפנים כן לב האדם, דכתיב כי חלק ה' עמו, ומזה ניכר שישראל בנים למקום, והשי"ת למו בבחינת "אב" כביכול, ועל זה רומז שם החודש "אב".

ובפנים יפות כתב ההפלאה לפרש הכתוב **"צמאה נפשי לאלקים לקל חי"**, דהנה אמרו חז"ל אין מקבלין תנחומין על החי, כיון שהחי הנאבד משתוקק אליו הוא מעורר אהבתו לכל ישכח, וכיון שאהבת הקב"ה לישראל הוא תמידית, על כן מעוררת את ישראל לאהוב השי"ת, וזהו שאמר צמאה נפשי לאלקים, והטעם, "לקל חי" כיון שהקב"ה חי וקיים והוא זוכר אותם, על כן מעורר אהבתו אליו.

ובקדושת לוי כתב לפרש בזה הפסוק **"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו לקל חי"**, דכיון דנכספה וכלתה נפשינו לחצרות ה' הרי זה הוכחה "לקל חי", מה ידידות משכנותיך, דעתיד לבנות ביהמ"ק, וזה ניכר ע"י שזוכר וכלתה נפשנו לחצרות ה'.

וכה דיבר בקדשו כ"ק מרן רבינו שליט"א (בחידו"ת מהר"א ט"ב תשס"ג) **דהא דאנו מתאבלים על חורבן ציון וירושלים הוא התחזקות גדול,** דאף על גב דעדיין לא נושענו, מכל מקום לא נאמר נואש לנפשינו ח"ו, **כי בטוחים אנו שירחם ה' עלינו וישיב את שבותינו כבראשונה,** וראי' לדבר הוא מזה שאנו מתאבלים על חורבן הבית זה רבות בשנים והוא לנו לחיזוק גדול שנוכה להיגאל בב"א.

וכמו שכתב מרן החתם סופר (בדרשותיו לח' טבת) **כי זה האבל עצמו הוא לנו לנחמה גדולה.** וכדבר האמור הביא החת"ס בחידושיו למס' בבא בתרא (דף ס:) בשם הגאון החסיד בעל מחצית השקל, על הכתוב (איכה ג, כ) **"זכור תזכור ותשוח עלי נפשי זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל לו".** פי' דאלמלא דעתידה ביהמ"ק להיבנות לא היה אבל מתעורר בלבינו והיה נשכח כמת מלב, וזהו שאמר **"זכור תזכור ותשוח עלי נפשי"**, בהתעורר אבל לקונן על חורבן ביהמ"ק, **"זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל לו"** כי בנה יבנה במהרה בימינו.

וכדברים האלו כתב מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע בפרשתן לבאר נוסח אני מאמין שאנו אומרים בכל יום **"אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא"** דאין זה בדרך קשיא ותירוץ, אלא ראי' חזקה ואיתנה על ביאת המשיח, בראותינו שכבר עברו קרוב לאלפיים שנה מאז חורבן הבית וגלות ישראל, ועם כל זה לא נשכח ענין הגאולה מלבות בני ישראל, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, על כרחך מפני שאין מקבלין תנחומין על החי, ובוודאי בקרוב נזכה להיגאל בגאולת עולמים.

עוד חזו"ן למוע"ד

עוד חזו"ן - שב"ק זו שבת חזון - **למוע"ד,** שיתהפך למועד וליו"ט, כאשר הימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה, צום הרביעי וצום החמישי יהיה למועדים וימים טובים.

וכדכתב באמרי נועם **דט' ימי אב הם כנגד חג הסוכות שמ"ע ושמח"ת,** ורמז לדבר דהצירוף של חודש אב הוא ה'סכת ו'שמע י'שראל ה'יום, **הסכ"ת רומז על ימי חג הסוכות,** דבפנימיות ימים אלו הם יו"ט, **ולעתיד לבוא יהיה יום תשעה באב המובחר שבימים.**

וכה כתב בספה"ק אוהב ישראל **"דשבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה".**

ובשפתי צדיק כתב בשם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (יומא דהילולא ט' באב) **דשבת חזון הוא כולו עת רצון,** וטעם הדבר דבכל שבת בעת מנחה בשלש סעודות הוא זמן רעוא דרעווין, כי בששת ימי המעשה בעת מנחה הוא זמן דינים, כדאיתא בזוה"ק דכל שתא יומא דשבתא דינא תקיפא שלטא, אבל ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה רעוא דרעווין אשתכח, וכיון דנמותק בזמן ההוא הדינים לרחמים, לכן נקרא רעוא דרעווין.

וכמו כן בשבת חזון, שימי בין המצרים כל היום הם ימי דין, **הרי בשבת שהוא זמן עת רצון נמתק הכל לרחמים, נמצא דכל השבת כולו הוא עת רעוא דרעווין,** עכת"ד הקדושים.

והנה אמרו חז"ל (עירובין מא.) **"ערב תשעה באב שחל להיות שבת מעלה על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו",** ופירשו בספרים הקדושים **דערב תשעה באב שחל בשבת הוא הזמן מסוגל בכח קדושת השבת לקרב את הגאולה,** והיינו מעלה כסעודת שלמ"ה בשעת"ו, דבשעתו היה ביהמ"ק קיים, הכי נמי בערב תשעה באב שחל בשבת הזמן מסוגל וראוי לכך לקרב ביאת הגואל ובניית ביהמ"ק כבימי שלמה בשעתו.

וכדכתב בתורת אמת להרה"ק רבי לייבל אייגר זי"ע, **כי שלמ"ה ראשי תיבות מ'זמור ש'יר ל'יום ה'שבת,** שעל ידי סעודת השבת נובע כל ההשפעות טובות, ונזכה בקרוב ליום שכולו שבת, ויום צום תשעה באב יהפך למועד ויו"ט ויאמרו את הזמירות בקינות **"אשרי מחכה ויגיע ויראה עלות אורך ויבקעו עליו שחרך לראות בטובת בחיריך ולעלו בשמחתך תמהר ישועה ותחיש גאולה ותשוב לירושלים ברחמים רבים".**

בס"ד

אמע"כ מערכת קול התאחדותינו

שע"י קהל יטב לב בארה"ק ת"ו

בתודה על הגליון האהוב המאיר את ביתי מדי שבוע בשבוע, וכולם ששים ושמחים בבואו לביתי במדי שבת בשבתו, הנה רציתי רק להעיר על המדור 'פינת יקרת' בשבוע העבר, מה שכתב הגאון הנעלה ר' שבתי קעסטנבוים שליט"א בענין הפטורת שבת ר"ח אב, והביא שם כמה דעות בשמו של הרה"ק מרן מסאטמאר זצוק"ל, וגם הוראת מרן האדמו"ר שליט"א מסאטמאר להפטיר בהפטורת שבת ר"ח.

הנה שמעתי לפני י"ג שנים שחל ג"כ שבת ר"ח אב, ועכשיו ראיתיו גם מפורסם ברבים, אשר בצד הגליון של הספר ליקוטי מהרי"ח שהי' שיך להרה"צ רבי אליעזר פיש זצ"ל האדמו"ר מהאדאס סאלקא, העיר על מה שכתוב הליקוטי מהרי"ח שם מדברי הדרכי משה סימן תכ"ה דבמקום שאין מנהג יפטיר השמים כסאי, ושכן העתיק להלכה הרמ"א שם שכן עיקר במקום שאין מנהג, עכ"ל הליקוטי מהרי"ח שם.

והרה"צ הנ"ל כתב שם בצד הגליון וז"ל: **ובשנת תשל"ד חל ר"ח אב בשבת וצוה ג"כ רבינו הק' מסאקמער שליט"א להפטיר של שבת ראש חודש.** עכ"ל שם

ומה שהביא בשם הגה"צ מפאיע ז"ל שאמר שמרן מסאטמאר זצוק"ל צוה לומר הפטורת 'שמעו' עם שני פסוקים מהפטורת ר"ח, בררתי הדבר שזאת היתה בשנת תש"י והרה"ק מרן מסאטמאר היה אז בעיר סאראטוגע למנוחת הנפש, והיו שם קיבוץ של יהודים המשתייכים לתלמידי הגר"א, ומסתבר לומר שלכן צוה לומר הפטורת 'שמעו' כמנהגם.

בתודה וברכה, ידידכם

יושע קארן
ברוקלין

האם מלכות ישמעאל נחשב לא' מארבע מלכיות שנשתעבדו בהם ישראל בימי גלותם

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ידוע בדברי חז"ל דכלל ישראל יהיו בגלות תחת ד' מלכיות הידועים "בבל, מדי, יון, אדום", אולם ידוע דבשנת ד' אלפים שצ"ג לבריאת העולם התפשטה מלכות איסלא"ם - דהוא ביסודו ממלכות הישמעאלים - על פני כל המזרח, וחלק גדול מכלל ישראל ישבו תחת שלטונם, והרבה צרות ויסורים רח"ל עברו עליהם תחת תוקף עוז ממשלתם, וכמו"כ נוכל לומר כהיום יום שכל העולם מתפחדים מהם, ואף גם למדינת אמעריקא בארצות הברית כבר הגיע ידיהם המסוכנים כמה פעמים, ויש לעיין בדבר האם הם א' מהד' מלכיות אשר כלל ישראל היו צריכים להיות תחת ידם לפני הגאולה?

בפרשת לך (בראשית יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, אֶל אַבְרָהָם וגו' וְלִישְׁמָעֵאל, שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרֵיתִי אֹתוֹ וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ, בִּמְאֹד מְאֹד, שְׁנֵים-עָשָׂר נְשִׂיאִם יוֹלִיד, וּנְתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל:, וב'מדרש הגדול' (פ' לך אות כ) הובא הלשון: ברכו בטובות עולם הזה בבנים בעושר ובמלכות, ע"כ. **וכן הי' שישמעאל נתברך ונתחזק מאד במלכותו ובפרט לאורך שנות הגלות.**

וב'רבינו בחיי' שם על הפסוק 'ונתתיו לגוי גדול', כתב בשם ר"ח שנתאחרה הבטחה זו לאלפים של"ג שנים, וז"ל: "כתב רבינו חננאל ז"ל ראינו שנתאחרה הבטחה זו להם אלפים של"ג שנה ולא היה איחורם תלוי בעונם והיו מצפים לה כל השנים הללו וסוף סוף באה ונתק ימה ואח"כ נתחזקה המלכות בידם, אנו שנטלה ממנו בעונינו ושם זמנו אלף ג' מאות ושלשים שנה עאכו"כ שנהיה מצפים להבטחתו ולא נתיאש", ע"כ.

וב'רמב"ן' פ' בראשית בפרשת ויכולו השמים וארץ (בראשית ב, ג): נראה משינוי הימים משרץ המים והעוף לחית הארץ, כי בתחילת האלף השישי תתחדש מלכות אומה שלטת ואימתני ותקופא יתירא, ומתקרבת אל האמת יותר מן הראשונות, עיי"ש כל הענין, וכפי הנראה היינו מלכות ישמעאל.

אולם במדרשים על הפסוקים והארץ היתה תהו ובהו, ובפרשת לך לך בברית בין הבתרים, ובפרשת שמיני, ובכמה וכמה מדרשים לא נזכר כלל מלכות ישמעאל בין ד' המלכיות, ודבר זה צריך ביאור.

ועיי' ב'פרקי דרבי אליעזר' (פרק כ"ח) בפרשת ברית בין הבתרים שכולל שם מלכות ישמעאל בין המלכיות, וז"ל: רבי עקיבא אומר, הראה הקב"ה לאברהם אבינו בין הבתרים מלכיות מושלין ואובדין, שנאמר ויאמר אליו קחה לי עגלה משולשת וכו'. זו מלכות רביעית שהיא מלכות

אדום שהיא כעגלה דשה. ועז מושלשת זו מלכות יון (מכחישי ה'), שנאמר וצפיר העזים הגדיל עד מאד (דניאל ח). ואיל משולש זו מלכות מדי ופרס, [שנאמר ואיל בעל הקרנים אשר ראיתי מלכי מדי ופרס]. **ותור אלו בני ישמעאל**, לא נאמר תור זה בלשון תורה אלא בלשון ארמית תור זה השור, כשיצמיד שור זכר עם נקבה, יפתחו וישדדו את כל העמקים. (כדין אמר חיותא רביעתא). וגוזל אלו ישראל שנמשלו כגוזל, שנאמר יונתי בחגוי הסלע. וכתוב אחד אומר אחת היא יונתי תמתי, ע"כ. וכן הוא ב'ילקוט שמעוני' לך לך (רמז ע"ו), אולם עדיין צריך ביאור כי שם לא הוזכר כלל מלכות בבל.

אולם ה'אברבנאל' בספרו 'ישועות משיחו' (פ"א) מבאר הענין ששני המלכיות נחשבים כאחת, וביאר שם דבאמת היום בבל וישמעאל נחשבים למלכות אחת כיון שבבל קיבל אמונת ישמעאלים, וז"ל שם: "ואתה דע לך, שבהחריב טיטוס את ירושלים היו העמים כולם תחת ממשלת דת רומי, בבליים ופרסיים ויונים, וכולם היו נקראים רומיים, מפאת הראש המושל בהם שהיה רומי, וכולם היו בחורבן הבית, אחרי כן נפרדו הגויים כולם כפי הדתות לשתי כיתות, כי מהם כל אנשי המערב ואיטאליה והיונים נתנצרו ולקחו להם אמונת ישו הנוצרי והם הנקראים אצלנו בני אדום, אמנם בבל ומצרים פרס ומדי ואשור וכל בני ערב לקחו להם אח"כ אמונת מוחמד ונקראו ישמעאלים, ומאלה נפצה כל הארץ אדום וישמעאל. וצפה כל זה ברוח הנבואה זה האלוהי, **ולכן קרא את רומי אדום ואת בבל קרא ישמעאל על שם סופם**". עיי"ש כל הענין שמאריך בזה. ולכאורה זהו כוונת הפרקי דר"א לרמז שכן יהי' שבבל יקבלו אמונת ישמעאלים.

והנה, בד' חיות שנתגלו לדניאל כמבואר בפסוקים בתנ"ך נחלקו לאיזה ד' מלכיות הם רומזים, ועל פסוק ל"ט בפרשת ב' בדניאל: וּבָתָרָךְ תְּקוּם מַלְכוּ אָחֳרִי אֲרַעא מִנָּךְ וּמַלְכוּ תלִיתיָא [תְּלִיתָאָה] אָחֳרִי דִי נְחָשָׁא דִי תִשְׁלַט בְּכָל אַרְעָא, פירוש ה'ראב"ע' ז"ל שמרומז בה מלכות ישמעאל, וז"ל שם: "ויאמר הגאון כי הרביעית היא מלכות ארם, והנה תהוה תקיפה **הוא מלכות ישמעאל**, ולא מצא לה זכר בספר דניאל והיא יותר גדולה לארכה ולרחבה מכל המלכיות הנזכרות, עיי"ש. **ותמה איך לא נזכר לדברי הגאון מלכות ישמעאל.** והראב"ע ז"ל נקט דמלכות רומי נכלל במלכות השלישי דהוא יון, ומלכות הרביעי הוא "ישמעאל",

וכ"כ הראב"ע ז"ל בפ' נח (בראשית י, ד) על הפסוק וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים, "כתים שם והוא בן יון, על כן אמרתי בפירוש ספר דניאל, כי מלכות יון ורומי אחת היא", ע"כ. וגם בפ' בלק (במדבר כד, כד) על הפסוק וְצִים מִיַּד כִּתִּים, וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ עֵבֶר; וְגַם הוּא, עֲדֵי אֹבֵד, כתב הראב"ע ז"ל "ויתכן להיות רמז למלכות יון, וכבר ביארתי בספר דניאל כי מלכות יון וכתים אחת היא, והיא החיה השלישית בראיות", עיי"ש.

וגם ב'מצודות דוד' על דניאל ז' פסוק ח' מְשַׁתַּכַּל הֲוֵית בְּקַרְנַיָּא וְאָלוּ קֶרֶן אָחֳרִי זְעֵירָה סְלָקַת בֵּינֵיהֶן וּתְלָת מִן קַדְמָיָתָא אֶתְעֲקַרָה מִן קָדָמַהּ וְאָלוּ עַיְנִין כְּעַיְנֵי אֱנָשָׁא בְּקַרְנָא דָא וּפֻם מְמַלֵּל רַבְרְבָן, כתוב כזה וז"ל שם: "ואף פה מדבר דברים גדולים ונפלאים והוא **מרמז על מלכות ישמעאל החזקה** עד למאוד, ומושלות זמן רב, והיא מעבדת בפרך. וקרנין עשר ירמז **כי תפשוט מלכות ישמעאל ברוב הישוב**," עיי"ש.

וב'רבינו סעדיה גאון' פירש שם בדניאל דמלכות ישמעאל נכלל במלכות רומי, עיי"ש מש"כ: "ומלכות ד' - היא ארם, ומן נצבתא - מצבת ועמוד של ברזל, החזה הוא מדי, שהיו שם חכמי תורה, והלב הוא בחזה. ומלכות פרס היא הזרוע, שהיו בעלי מלחמה, והרביעית יש אומרים שהיא ארם, ואם כן איפה מלכות ישמעאל? אלא היא נחלקת, ארם היא הברזל, שחזקה כברזל, וישמעאל כחרס," ע"כ.

וכן נראה ב'אגרת תימן להרמב"ם' שכתב שם: "ומה שאמר "צמד פרשים" כלומר הזדווג שתי אומות שהן אדום וישמעאל ובענין זה יתבאר מן החלום של צלם ומן החלום של חיות הנזכרים

בדניאל ודברים אלו מבוארים מפשט הכתובים". וכן מבואר ברד"ק. ולדבריהם מלכות ישמעאל כלול במלכות רביעית דהוא אדום [מלכות הנוצרים דהיינו רומי, וכל אירופא וארצות הברית ועוד, דהם תחת ממשלת הנוצרים], ואדום היא העיקר.

אולם ה'רמב"ן' בפרשת בלק האריך לחלוק על האבע"ז ז"ל, וז"ל שם: "ורבי אברהם נשתבש בזה והכניס בזה מלכות ישמעאל כי נפל פחדם עליו וטען איך לא תמנה מלכות גדולה ועצומה כמוה. וזאת הטענה מחסרון דעת כי הארבע מלכויות שראה דניאל כולן עומדות בזו אחר זו כל אחת גוברת על הקודמת ותופסת המלכות ממנה וכל אחת ממשכת בישראל שעבוד וגלות בימי מלכותה, ולכך הראה דניאל בחלומו כי ישתעבדו בנו הכשדים ואחריהם יתפסו הפרסיים המלכות וישתעבדו בנו ואחריהם במקומם היונים ואחר כך יגברו הרומיים ויתפסו המלכות וישתעבדו בנו עד עת קץ כי לא תפסק מלכותם רק ביד הגואל. והנה גלותנו כימי ארבע מלכויות אבל אם יהיו בעולם מלכויות אחרות בימי ארבע אלו לא ימנם הכתוב ולא ראם דניאל ואין לו צורך כלל בראייתם לידיעת הגאולה. והנה בימי פרס ויון וגם היום יש בעולם מלכויות גדולות מלבד רומי וישמעאל, כאנשי הודו וכוש ורומנא והתרתר וזולתם, ואם כן יחשוב מלכויות רבות. וידוע כי רומי הגלתנו בימי אספסינוס וטיטוס לא ישמעאלים **ולכך בכל מקום שאנו גם בישמעאל וגם מהודו ועד כוש בגלות רומי אנחנו עד שתאבד זכרה ונגאל ממנה.** ומי יודע ואולי תאבד עוד מלכות ישמעאל קודם המשיח, אבל החיה הרביעית היא אשר הגלתנו כמו שאמר בה וקרנא דכן עבדא קרב עם קדישין ויכלה להון ותמשוך בנו גלותה עד המשיח", עיי"ש. וכ"כ הרמב"ן בספר הגאולה שער ג', וע"ע בזה בכד הקמח ערך גאולה, וכ"כ בשלה"ק פרשת ויקרא.

אולם בספרי האריז"ל מבואר דערביים הם אומה שפילה ואינם בגדר מלכות וכבר הגדירו חכז"ל את הערביים כ'אומה שפילה', במס' כתובות (סו:) במעשה דרבי יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מן ירושלים, והיו תלמידיו מהלכים אחריו. ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתם של ערביים. כיון שראתה אותו, נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו, רבי - פרנסני. אמר לה, בתי, בת מי את. אמרה לו, בת נקדימון בן גוריון אני. אמר רבי יוחנן בן זכאי, אשריכם ישראל, בזמן שאתם עושים רצונו של מקום, אין כל אומה ולשון שולט בכם. ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום, אז נמסרים ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה, רק ביד בהמתן של אומה שפלה. וכן האריך בזה המהר"ל ב'נצח ישראל' (פי"ד) וכתב שם בלשונו: "וכאשר תדע מענין הערביים האלו, שאין אומה יותר פחותה כמו אלו", עיי"ש.

וב'עץ הדעת טוב' על תהילים (קכ"ד) כתוב הרח"ו: שאר האומות היתה בהם ממשלה על שאר האומות ולא כן ישמעאל שתמיד היו ערביים שוכני אהלים ואין להם עסק עם זולתם, אלא נמשלים ללסטים היוצאים ומקפחים בני אדם וחוזרים לאהליהם, וכמו שכ' והוא יהי' פרא אדם, אולם עתידים למלוך על העולם ועל ישראל ולזה אומר "בקום עלינו **אדם**", וכמו שכ' בזוהר על הפסוק ויקם מלך חדש "דבקדמייתא הוה שפיל מכל אומיא והשתא קם למלוכה וכו' ויאמרו אז ישראל בגלות ישמעאל **שקם הערבי ההוא נביאם משפלות גדול לרום מעלות כנודע**, עיי"ש. וכ"כ ב'מהר"ל' שם (בפי"ז) דאינם בעלי ישוב עיי"ש, וכבר מבואר ב'מדרש רבה' (מה, ט) והוא יהי' פרא אדם דהכל יהיו גדלים בישוב והוא יהי' גדל במדבר, ולפי"ז אינן נכללים בד' מלכיות **דהם אינם בגדר מלכות, רק לסטים פראים.** והמציאות היום יוכל להעיד עליהם כי **טבעם הוא ללחום במדברות כידוע וכל מהלך של מלחמתם וטכסוסי מלחמה הוא באופן זה, ודו"ק.**

וב'הגהות הרד"ל' (רבי דוד בן יהודה לוריא, היה מנכדי המהרש"ל וחיבור כמה ספרים על הש"ס ופירוש והגהות על פרקי דר"א) **על פרקי דר"א** (פרק ל' אות ו') העיר בענין, וז"ל: וי"ל שזה רמז על מושב בני ישמעאל לדורות,

שמתחלה ישבו כולם במדברות וארצות שוממות רחוקות מאדם, והיו שכונים באוהלים כערבי מדבר (ירמיה ג), **ואח"ז יצאו משם אל מקומות ישוב ומוצאי מים, וישבו שם ישיבה של קיימא ויסדו מלכותם,** ע"כ. אולם כיון דבמקור הם יושבי אהל במדברות אינם נחשבים מלכות.

והמהר"ל ב'נצח ישראל' (פכ"א) האריך בזה, וביאר כמה מהלכים בענין, והעיקר: דמלכות ישמעאל ופרס הם מלכות אחד דהנהגותיהם ומעשיהם שוים, וז"ל: "אבל עיקר הפירוש כי מלכות ישמעאל ומלכות פרס הכל מלכות אחד. כי אלו ד' מלכיות הם מחולקים בהנהגתם, ואין זה כמו זה. וכמו שאמרו במסכת ע"ז בפרק קמא (ב:), נכנס מלכות רביעית ואומרים להם במה עסקתם בעולם, אומרת הרבה שווקים תקננו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו. נכנס מלכות פרס, אומרים לה במה עסקתם, אומרים הרבה גשרים עשינו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו. ומזה תראה כי הד' מלכיות הם מחולקים במעשיהם, שאין זה כזה. והדברים האלו ידועים למה מלכות זה מיוחד בדבר זה, ומלכות אחר מיוחד בדבר אחר. וכמו שהד' רוחות הם מחולקים, כך מחולקים אלו ד' מלכיות, שהם נגד אלו ד' רוחות, והם מחולקים. ופרס ומלכות ישמעאל הם מלכות אחד, כאשר הנהגותיהם ומעשיהם שווים. ודבר ידוע הוא כי מלכות פרס ומלכות ישמעאל הם דומים ושוים בעניניהם ובהנהגותיהם", עיי"ש כל הענין. וכעין זה כ' בתוס' רי"ד במס' ע"ז (ב:) דרומי ופרס משעבדים בישראל עד ביאת המשיח, דעד אז מושלת מלכותם, ופרס הוא מלכות ישמעאל המולכת עכשיו עיי"ש.

ויש לציין עוד דבר פלא בפרקי דר"א (פרק מ"ד) דעמלק נכנס למדבר ונתערבו עם בני ישמעאל, כי בתהילים (פ"ג) נאמר: "שיר מזמור לאסף וגו' אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד. אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים. גבל ועמון ועמלק פלשת עם ישבי צור. גם אשור נלוה עמם היו זרוע לבני לוט סלה." ועי"ז אומר המדרש בפרקי דר"א שם: "ר' יוסי אומר כשבא סנחריב לארץ ראו כל העמים שסביבות ארץ ישראל מחנה סנחריב ונתייראו הרבה מאד וברחו איש ממקומו שנאמר ואסיר גבולות עמים וכו', **ועמלק נכנס למדבר ונתערבו עם בני ישמעאל וכלם היו עשרה עמים, שנאמר אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים גבל ועמון ועמלק פלשת עם יושבי צור גם אשור נלוה עמם היו זרוע לבני לוט סלה,** וכלם עתידים לנפול ביד בן דוד כאש להבה שנ' אלהי שיתמו כגלגל כקש לפני רוח כאש תבער יער וכלהבה תלהט הרים כן תרדפם בסערך וכו'," עיי"ש.

כלומר, רבי אליעזר הגדול גילה לנו כי כבר בימי סנחריב התערבבו עמלקים בישמעאלים, כמו גם פלשתים שהתערבבו בישמעאלים. מבין עשרת העמים שנאמר כי התערבבו בישמעאלים עקב הפחד מפני סנחריב, עמלק ופלשתים כתובים זה בצד זה. **העם היחיד בעולם שידוע לנו כי מעורבים בו בני עמלק הינו אפוא העם הישמעאלי. הוא גם העם היחיד בעולם שידוע לנו כי מעורבים בו בני פלשתים.**

וב'רעיא מהימנא' פ' משפטים (קכ:) מבואר: דעשיו וישמעאל דאינון עמלקים, וז"ל שם: "וישראל דהוו כיונה, נרדפין קדם נשר מסטרא דעופין דאומין דעלמא, בההוא זמנא יתער נשר, **ויתפרש גדפהא על ערבובייא דאומין ועשו וישמעאל דאינון עמלקים**", עיי"ש, ופירשו דהיינו דזרע עמלק נתערב בשניהם, **א"כ במקור גלות אחד הם ובשניהם מעורב עמלק בשנאה כבושה לכלל ישראל מאז ומעולם, ובשני האומות הוא שם ומשעבדים אותנו עד ביאת הגואל.**

ויש להאריך בענין זו עוד יותר, וגם במה שנתבאר בספרים הקדושים החילוק של הד' גליות, ועוד חזון למועד בעז"ה. והרחמן הוא ישבור עול הגוים ועול הגליות מעל צווארינו והוא יוליכינו מהרה קוממיות לארצינו, בעגלא ובזמן קריב.

אופן עשיית בתים לתפילין (זז)

[טז] תפילין שחורים[1]

מצוה או הלכה לממ"ס

מחלוקת הראשונים האם צביעת התפילין שחור, הוא הידור מצוה בלבד, או שהיא הלכה למשה מסיני[2].

ולהלכה נפסק בשו"ע[3] **'שמצוה'** לעשותו שחור. ומשמע דבדיעבד אינו לעיכובא. אמנם כתב המשנה ברורה[4] שיש להחמיר בזה לעיכובא לעשותו שחור, ורק אם אי אפשר מותר להניחו בלא השחירו, כדי שלא יתבטל ממצות תפילין.

לשמה

מכיון שלדעת הרבה ראשונים צביעת תפילין שחור אינו הלכה למשה מסיני, אלא למצוה, כתבו הפוסקים ש'טוב' להשחירם לשמה, אבל בדיעבד כשר אפילו אם השחירם נכרי[5].

מן המותר בפיך

ראוי להקפיד שהצבע יהיה מיוצר מדברים שאינם אסורים באכילה, משום שצריך שיהיה מן המותר בפיך[6].

והנה הצבע הנהוג היום יש שני מינים. א. יש בה חומר הנקרא 'שרלק', שהוא משרף עצים הנאכל ע"י תולעת, ויוצא ממנו פירורים דקים. וכבר דנו בפוסקים האם הוה בכלל יוצא מן הטמא שטמא, או כיון שרק עובר דרך התולעת לא חשיב שאינו מן המותר שבפיך. ומכיון שאין הדברים מוכרעים ע"כ ראוי שלא להשתמש בו.

צבע השני שחרותו משריפת פחם, ומקור הפחם יכול להיות גם משריפת עצמות או שומנים שיתכן ומקורם מבע"ח טמאים, ע"כ צריך לברר היטב מה החומרים שיש בצבע שיהא ללא חשש שאינו מן המותר שבפיך.

---

1 לפיכך אנחנו חייבים להודות לידידי הרה"ח רבי לייביש פרידמאן שליט"א שפתח לפנינו את מפעלו לבתים מהודרים 'פרידמאן' תפילין. והסביר לנו הכל בטוטו"ד. וכן המציא לנו התמונות של הצביעה. ותשוח"ח לו.

2 כתב הטור [לט –מ] "ויהיו מרובעין ושחורין. ואם עשאן מצבע אחר כשרים, אלא שעיקר מצותן להיות שחורין". וז"ל הב"י (שם ד"ה ושחורים) בפרק הקומץ (שם) אהא דאמרינן רצועות שחורות הלכה למשה מסיני כתבו התוס' (ד"ה רצועות), יש עושים בתים של תפילין מעור לבן, דלא נאמר שחורות אלא ברצועות. וכ"כ האגור (סימן נג) בשם הרשב"א, וכ"כ הרא"ש (שם סימן ח). וכתב עוד **ומ"מ נוי תפילין הוא שיהיה הכל שחור.** ובספר התרומה (סימן רז) רצועות שחורות הלכה למשה מסיני, ושמא גם כן עור הבתים צריך להיות שחור. והמרדכי (שם י:) כתב שדקדק ר"י מהגמרא שהקציצה בעינן שחור כמו הרצועות". וכתב בדרכי משה (שם אות יז) "ואני לא ראיתי מימי רק בצבע שחור. ומצאתי כתוב דאם השחיר הנכרי עור הבתים כשר דהא אין שחרותו מעכב, אבל עדיף טפי בישראל".

3 סימן לב סעיף מ. וז"ל "עור הבתים **מצוה** לעשותו שחור".

4 שם (ס"ק קפד) וז"ל ויש פוסקים דסבירא להו דהוא הלכה למשה מסיני כמו הרצועות ולעכובא אפילו בדיעבד. ובבאור הגר"א משמע שהוא מצדד כן להלכה, וכן בישועות יעקב, **וכן משמע באליה רבה ובשירי כנסת הגדולה דיש להחמיר, אם לא במקום דלא אפשר יש** לסמוך אדברי המקילין כדי שלא להתבטל ממצות תפילין".

5 דרכי משה הנ"ל. רמ"א (סימן לג ס"ד) וז"ל "ומיהו בדיעבד כשר אם השחיר [העכו"ם] עור הבתים".

6 הנה מהפסוק 'למען תהיה תורת ה' בפיך', לומדים שהתפילין צריכות להיות 'מן המותר שבפיך' דהיינו מעור בהמה טהורה. וכן כל דברים הנצרכים לתפילין ג"כ צריך שיהיה ממין המותר שבפיך.

והנה דנו הפוסקים האם צריך שיהא דווקא ממין טהור, או שסגי בזה שאינו ממין טמא. והנה צבע בוודאי אי אפשר לעשות מעור בהמה טהורה, לכן הקפידא הוא רק שלא יהא ממין טמא.

שחור כעורב

צבע השחור צריך להיות חזק כעורב[7]. ולכן נוהגים לצבעו כמה פעמים.

שלא יהיה ממשות

טוב יותר שיהיה צבע שאין בה ממשות, דהיינו שלא יהיו יכולים לקלף הצבע כנייר, כי אז הוה חציצה בתפילין. ולכתחילה יש להחמיר שלא לצבעו באופן שאפשר להסיר פרורים מהצבע, ומ"מ בדיעבד אין להחמיר בזה[8].

לצבוע ע"י לחץ אויר

נהוג היום בהרבה בתי מלאכה של בתים לתפילין שאינם צובעים במברשת כנהוג מאז, אלא ע"י התזה מתוך מיכל הממולא עם צבע שחור, והוא יוצא ע"י לחץ אויר, ומפעילה ע"י שמסובב ברגלו [כדאי שיהיה כח גברא]. וככה צובעים בפעם אחת כמה בתים. וכן יוצא הצבע יותר מהודר. ונקטינן שהרי הוא לכתחילה[9].

[ויש הכשרים מהודרים שמתירים גם אם מפעילים הלחץ אויר ע"י עלעקטע"ר, כמו שכתבנו לעיל בריבוע מכונה. ובפרט שהצביעה נקטינן שאינה הלמ"ס].

7 משנה ברורה (סימן לג ס"ק יט).

8 כתב המשנה ברורה (סימן לב ס"ק קפה) "והשחרות טוב יותר שיהיה בצבע שחור שאין בו ממש כלל. והתפילין יהיו שחורים רק בחזותא בעלמא. ומכל מקום המשחירין במין גלאנץ שאי אפשר לקלפו, אע"פ שיכולין להסיר מן הקלף על ידי פרורין דקין, אין להחמיר בדיעבד.

ועיין במש"כ בסעיף מח בבאור הלכה (ד"ה ציפה) בשם הפרי מגדים שדעתו גם כן דאין להחמיר בזה. אכן מה שחדשו סופרי זמננו שמשחירין בטיחה שיכולין לקלף בשלמות מכל צד מן התפילין, וצורתו כמו נייר שחור זהו פסול. [מספר נשמת אדם ח"א כלל יד סק"ג], ושהסכים אתו הגאון בעל בית מאיר, דלא כנוב"י מהדו"ק סימן א, עי"ש] עכ"ל המ"ב.

הנה טעם האוסרים שיהיה ממשות, כיון שיש ראשונים הסוברים שהבתים החיצונים צריכים לראות פני האויר, ולכן אין להיות חציצה בין הבתים להאויר בדבר שיש בו ממש. ועוד טעם כיון שיש בציפוי ממשות א"כ קיי"ל דבר שאינו מקבל טומאה המצופה בדבר המקבל טומאה, דינו כציפוי, וא"כ נחשב שאין הבית עשוי מעור, שהרי הולכים אחר הציפוי, משא"כ באין בה ממשות הוא חלק מהבית.

9 יעויין בזה מש"כ בספר משנת הסופר, ואמרי יעקב (אר"ח סימן יט) וכתב שהסכים עמו מרן בעל שבט הלוי זצ"ל. והתשובה נדפסה בקובץ מבית לוי [יד] ושם בסוף התשובה הובא מש"כ הזה בעל שבט הלוי זצ"ל וז"ל: **ראיתי דברי תלמידי מורה מובהק הרב הגאון רבי יעקב מאיר שטערן שליט"א בדבר צביעת תפילין ע"י לחיצה ע"ג כלי והצבע יוצא, ודבריו נכון בלמעשה. ע"ז בעה"ח – מצפה לישועת ה'.** מקום החתימה.

חוקים להורותם

הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני תשעה באב שחל ביום ראשון

[שבת ערב תשעה באב]

קלי צום וכדו' בשבת

מותר בשבת לקחת גלולות או שאר דברים המקילים את הצום, ואם באפשרותו עדיף לקחתם כשהם מעורבים עם מאכל או משקה.

(שו"ת מנח"י ח"ו סי' כ"ח, ובשו"ת שבה"ל ח"ג סי' ל"ו לגבי לקיחת רפואה בשבת עם מאכל ומשקה, וכן כתב להתיר בקובץ מבית לוי).

סעודת שלישית

סעודה שלישית שהוא הסעודה המפסקת, אוכל בשר ושותה יין, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו (טור בשם הרא"ש ושו"ע).

ובס' ערך ש"י כתב דאלו האנשים שבשאר שבתות בסעודה שלישית אינם רגילים בבשר ויין, ורק עתה ברצונם למלאות כריסם בבשר ויין - לא יפה הם עושים (עיי"ש שהאריך בדיוק דברי הב"י).

ויכול לאכול ביחד עם בני ביתו ולברך בזימון (משנ"ב בשם א"ר).

והמנהג הוא לזמר כל הזמירות של סעודה שלישית, ובזמירות דברי יואל מובא שרבינו הקוה"ט זי"ע ערך בשבת זו סעודת רעוא דרעוין ברבים כמו בכל שבת, וזמרו כל הזמירות ולא אמר דברי תורה, והמשיך עם הזמירות עד זמן צאת הכוכבים.

(בענין אם אפשר לאכול ביחד עם רבים במ"א סובר דלא ישב בסעודת חברים ובמשנ"ב מביא מס' בכור שור דסובר דמי שרגיל בכל שבת לסעוד עם חביריו ומונע בשבת זו הוי כאבילות בפרהסיא).

וצריך להפסיק את האכילה קודם השקיעה.

והמברכים ברכת המזון על הכוס יכולים לשתותו לאחר ברכת המזון.

המפסיק את סעודתו ומברך בהמ"ז זמן מה לפני תחילת זמן התענית ובדעתו לאכול או לשתות עוד - אינו צריך להתנות בהדיא שאינו מקבל עליו עדיין התענית ויכול לאכול ולשתות עד השקיעה.

(דבערב ת"ב שחל בימות החול המפסיק סעודתו לפני השקיעה צריך להתנות בפה או בלב שאינו מקבל עליו התענית עד השקיעה, ואז מותר לו לאכול ולשתות, אבל בערב ת"ב שחל בשבת א"צ להתנות כיון דאסור להראות עינוי בשבת ומסתמא כשהפסיק סעודתו לא נתכוין להפסיק לשם תענית (שעה"צ סי' תקנ"ג סק"ג).

מהשקיעה עד צאת הכוכבים

מהשקיעה עד צאת הכוכבים אסור לעשות שום סימן אבילות ולכן אין חולצים המנעלים רק במוצ"ש וכן יושבים כרגיל.

שאר ענינים הנוהגים בתשעה באב אכילה, רחיצה, וסיכה - אסורים מהשקיעה.

ובזמירות דברי יואל מובא שרבינו זי"ע היה נוהג להחמיר לעצמו בכל מוצ"ש להמתין עד חצי שעה אחר זמן ר"ת, בשבת כזו לאחר זמן ר"ת חלץ מנעליו והשטריימיל, ושכב על המטה עד חצי שעה לאחר הזמן, ואמר שאביו מרן הקדיו"ט זלה"ה שכב על מטתו בש"ק שחל בת"ב או ערב ת"ב שחל בשבת מצאת הכוכבים לשיטת ר"ת עד חצי שעה אחר צאה"כ וטעמו ונימוקו עמו דלפי שיטת ר"ת אחרי שהגיע זמן לילה אסור כבר לנעול הסנדל, וכן לישב ע"ג הספסל כיון שכבר לילה, ובהיות שהחמיר על עצמו בכל שבת קודש שלא לעשות מלאכה עד חצי שעה אחר זמן צאה"כ.

נוסח המבדיל במוצ"ש

בצאת השבת אומרים ברוך המבדיל בין קודש לחול, ופושטים בגדי שבת ומלבישים בגדי חול, ואומרים אתה חוננתנו בתפילה, ואח"כ מברכים על ב' נרות בורא מאורי האש, ואין מברכים על בשמים.

וכן יש להזהיר הנשים לומר ברוך המבדיל, והנשים יברכו בבית ברכת מאורי האש.

(עי' ביאוה"ל סי' רצ"ו ד"ה לא דמסתפק אי נשים מברכות על הנר, ומנהג העולם דמברכות, ועי' שבה"ל ח"ז סי' ע"ז).

הבדלה לחולה

חולה שהותר לו לאכול בתשעה באב, מבדיל לפני האכילה, ויבדיל על מיץ ענבים, וכשהוא מבדיל יכול המתענה לשמוע ממנו ההבדלה ולצאת בו, וכן יכול המתענה להבדיל והחולה ישתה הכוס.

הבדלה לאשה שאינה מתענית

אשה שאינה מתענית [כגון מעוברת, יולדת עד ל' יום, חולה], **אינה צריכה להבדיל, ויכולה לאכול בלא הבדלה, ותשמע הבדלה במוצאי ת"ב.**

הבדלה לקטן

קטנים שאינם מתענים, המנהג הוא שאוכלים בלא הבדלה, וישמעו ההבדלה במוצאי ת"ב.

קיפול הטלית

מותר לקפל הטלית במוצ"ש (דדוקא מלאכה שיש בה שיהוי זמן אסור בת"ב).

מוצאי תשעה באב

מבדילים על היין ואין אומרים הפסוקים הנה קל ישועתי.

(דפסוקים אלו אומרים רק במוצ"ש דהם מיוחדים לסימן טוב ולהצלחה לכל השבוע).

ואין מברכים על נר ובשמים (דהם שייכים רק למוצ"ש).

והמבדיל בעצמו מותר לו לשתות היין, (משנ"ב בשם דגו"מ, ויש המחמירים גם בזה לקחת שכר או ליתן לקטן).

אשה - אשה שבעלה מתאחר לבוא מביהכ"נ וקשה לה להמתין בצום - יכולה לשתות מים אף לפני הבדלה.

(כדפסקי' בסי' רצ"ט דמותר לשתות מים לפני הבדלה, ובשו"ת מנחת יצחק סי' נ"א כתב דבכה"ג חמיר טפי לגבי נשים שלא יבדילו בעצמם כיון דהוי ספק ספיקא, דיש ראשונים הסוברים דאין כלל חיוב הבדלה (הרמב"ן שהבאנו) ויש הסוברים דנשים פטורות מהבדלה).

יש להסתפק במי ששכח ואכל במוצאי ת"ב לפני הבדלה אי צריך לחזור ולהתפלל מעריב.

(בכל מוצאי שב"ק מי ששכח לומר אתה חוננתנו ואכל לפני הבדלה דצריך להתפלל שנית, ויש לדון בענינינו דהרי אף אם יתפלל עתה שוב תפילת מעריב מ"מ לא יוכיר אתה חוננתנו).

המנהג לקדש הלבנה במוצאי ת"ב, (בה"ט סי' תקנ"א סקכ"ה ועוד).

וצריך לטעום דבר מה, וללבוש המנעלים קודם שיקדש הלבנה.

(משנ"ב סי' תכ"ו בשם אחרונים, ורק באם לא יהא לו מנין אח"כ, אם יטעום מוטב שיקדש בציבור).

ואנשי מעשה נוהגים לילך לטבול במקוה קודם קידוש הלבנה, משום דבקידוש לבנה יש בה משום קבלת פני השכינה, ובבוקר לא טבלו.

רחיצה וכיבוס במוצאי התענית

במוצאי תשעה באב מותר רחיצה ותספורת וכיבוס ולבישת בגדים מכובסים, חוץ מאכילת בשר ויין שאסורים עד יום ב' בשחרית.

מי שנוסע למחרת ת"ב לדרך, ומוכרח לבגדים מכובסים, יש להקל לכבס במוצאי ת"ב (הגרמ"ש קליין שליט"א).

תענוגי ילדים בתשעה באב

היות ובשנים האחרונות, נתשרש יותר מיני קעמ"פ לילדים בת"ב, ובו משחקים, לרקוד ולקפוץ וכדו', ובתוספת מיני תענוגים.

לכן עלינו להעתיק הלכות המפורשות בשו"ע שיש ללמוד מהם ענינים שצריך להצטער ביום זה, ושלא להסיח דעתו מהאבילות, ויש ללמוד מהם כל שכן שלא להוסיף בדברים המביאים לידי שמחה, וגם קטנים בני חינוך יש לחנכם בזה, ובפרט כשהם כבר גדולים יותר היודעים להתאבל על ירושלים.

- יש לאדם להצטער בענין משכבו בליל ת"ב, שאם רגיל בשני כרים לא ישן אלא באחת (רמ"א סי' תקנ"ה סעי' ב').
- יש מי שנוהג לשכב בת"ב כשהוא מוטה על הארץ (שו"ע שם).
- ימעט אדם מכבודו והנאתו בכל מה דאפשר (רמ"א שם)
- ימעט בדבורו והנאתו בתשעה באב בכל מה דאפשר (ח"א כלל קנ"ה י"ז).
- נכון שלא לילך חבורת אנשים ביחד בכנופיא גדולה, כי אין זה אלא טיול, וגם מביא ליד שיחת חולין והיסח הדעת מהאבילות (שלה"ק מובא במשנ"ב (סי' תקנ"ט סקמ"א).
- כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה (שו"ע סי' תקנ"ד סעי' כ"ה).
- יאכלו תנוקות לחם ומים אפי' קטני קטנים להתאבל בהם עם הצבור, ודי להם בחנוך זה עד שיגדילו או עד יהיו לששון ולשמחה במהרה בימינו (שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קי"א, ועי' משנ"ב סי' תק"נ סק"ה).

שאלות בדיני "ברכת הנהנין"

הנלמד בכוללינו הק'

שנתעוררו בימים אלו | ושייכים במשך כל השנה

א) הבדיל על היין במוצאי שבת בתשעת הימים, וסיכם עם קטן שיכוין לשתות היין, ואחר סיום ההבדלה, נעלם הקטן ולא רצה לשתות היין, ולכן החליט המבדיל לשתותו בעצמו, האם צריך המבדיל לברך שנית בורא פרי הגפן?

ב) בישל מרק ירקות ליום חול בתשעת הימים שברכתו בורא פרי אדמה, ונשאר מהמרק והחליט להשאירו לשבת, ולפני שבת הוסיף בשר לתוך המרק, מהו ברכת המרק?

ג) מדי יום בתחילת סדר הכולל אני מברך שהכל על כוס מים, ובדעתי לפטור עוד מים שאשתה אח"כ [בתנאי שלא יעבור שיעור עיכול], ועכשיו בתשעת הימים, מאן דהו הביא חלב אהה"צ, וברצוני לשתות קאוו"ע, האם צריך לברך שנית?

תשובות יתקבלו בברכה

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט צ"ב זצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א
כל הארץ פצחו רנ"ה
בלב מלא רנ"ה וגילה, תטופנה שפתי ולשוני מילה, לשגר ברכתינו לכבוד ידידינו היקר והנעלה,
נחמד למטה ואהוב למעלה, משליך עצמו מנגד במסירות רבה ועצומה לבוא בעזרתינו יומם ולילה,
עושה ומעשה למען הכלל והפרט רב עלילה, ובמיוחד מתמסר למעננו בהרמת המוסדות והקהילה,
לראותה מתעסס לשם ולתפארה בנויה על תילה, בדרך צלחה וסלולה, איש חי ברוך הכשרון ורב פעולה,
כביר המעש ברב עוז ותהילה, בחן ובחסד בלולה, אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א זכה לקירבה ולגדולה,
איש חמודות ורב תבונה צלולה, חביב בקרב עם סגולה, מקבל את כל אדם בסבר פנים באורה ובשמחה וצהלה,
נפתלי' אילה שלוחה, שמו הטוב מהולל בהערכה
מוה"ר
נפתלי הירצקא שטיין
הי"ו
ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
ומגדולי עסקני מוסדות סאטמאר באה"ק
לרגל שמחת הולדת נכדתו תחי' בסימן טוב ובמזל טוב
אצל בנו האברך החשוב המהולל בתשבחות, רב תבונות ונעים הליכות
הר"ר יוסף זונדל שטיין הי"ז
חתן ידידינו הרבני הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר
מוה"ר מנחם טייטלבוים הי"ז
וזאת הברכה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל,
ותזכה לראות ולרווות מהם ומכל יו"ח רב תענוג ונחת, ויתאחדו אצלך תמיד תורה וגדולה במקום אחת, וכט"ס.
החותם למען שמו ברגשי ששון ושמחה, ידידו מוקירו אסיר התודה וההערכה
משתתף בשמחתו ומייחל להצלחתו מריחוק מקום וקירוב לב
יחזקאל ראטטער
בשם הנהלת הקהילה והמוסדות
פה בני ברק יצ"ו

מס' סנהדרין - דף ק"ג

דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, היינו רבי מאיר בעל הנס ואלהא דמאיר עננ', וענין פלאי דמה"ט הורה רבי מאיר שיקברוהו מעומד

"דאגה בלב איש ישיחנה, רבי אמי ורבי אסי: חד אמר ישיחנה מדעתו, וחד אמר ישיחנה לאחרים. הרה"ק ממונקאטש זצ"ל מביא ב"דברי תורה" דכתבו בספרים ד'ישיחנה לאחרים' היינו ע"ד שאמרו חז"ל (הוריות יג, ב)'אסיקנהו לר' מאיר אחרים', שר' מאיר נקרא בשם 'אחרים', **והיינו שישיח דאגתו וצערתו לר' מאיר בעל הנס, ועי"ז 'אלהא דמאיר עננ', ויתן לקופת רמבעה"נ, ובאמת רואים בזה דברים נפלאים בעזה"י בזכות רמבה"נ עכדה"ק.**

וענין נפלא עד מאד כתב הגה"ק בעל 'בן איש חי' ז"ל, בספרו 'בניהו' (סוכה מה, ב) שמביא מש"כ ב"שער הגלגולים" ששאל רבינו מהרח"ו ז"ל את רבינו האר"י ז"ל **אמת זה הדבר שאומרים העולם דר' מאיר בעל הנס ז"ע קבור מעומד. ואמר לו, 'כן הדבר',** עיי"ש. וצריך טעם לזה למה נקבר מעומד, כי ודאי נקבר כן על פי צוואתו, או מן השמים סבבו להיות כך, ולמה זה.

וכותב שם הטעם, כי כל צדיק זכותו מגן על דורו כשהוא חי עמהם, מפני שהוא משותף עמהם, אך אחר שנפטר פסק השיתוף, ונחסר אותו שמירה שיש עליהם מצד זכותו שהיה בימי חייו כשהיה חי עמהם. ויש הפרש גדול בזה, וכמ"ש המפרשים ז"ל. ולכן מספידין ובוכין בפטירת הצדיק על הסרון שנחסר מהם. **אך ר' מאיר בעל הנס ז"ע, לפי שורש נשמתו, זכותו מגין על העולם אחר פטירתו כאשר היה מגין בחייו בעודו עמהם, שלא על חינם נהגו בכל קהילות ישראל לנדור נדרים לשם ר"מ בעל הנס ז"ע לעורר הרחמים שיגין זכותו עליהם. ועל כן נמצא זכותו דומה לעין הנטוע שהוא עומד על עמדו, ואינו דומה לעץ התלוש שהוא מושכב על הארץ. וידוע הפרש בין עץ הנטוע ועץ התלוש הוא זה, דעץ הנטוע הוא תמיד עודנו בתקפו, ואינו יבש ונבל, אבל עץ התלוש הוא יבש ונבל, ולכן קברוהו לר"מ בעל הנס ז"ע מעומד, לרמוז שזכותו דומה לעץ הנטוע שהוא עמד, ואינו דומה לעץ התלוש שהוא מושכב על הארץ, ולכן לא קברוהו מושכב.** עכ"ל.

מס' סנהדרין - דף ק"א

גדר החילוק בשירת פסוקים לשירה וזמרה, באיזה אופן הוא איסור, ובאיזה אופן הוא מצוה רבה ו'מביא טובה לעולם'

הקורא פסוק בבית המשתאות בלא זמנו וכו'. ופירש"י: במיסב על יינו, עושה שחיקותיו בדברי תורה, וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בני המשתה. **"אבל אם אומרו בזמנו על המשתה, כגון שהוא יום טוב ונוטל כוס בידו, ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מענינו של יום מביא טובה לעולם".** היד רמ"ה מפרש: **"דהני מילי מאן דקרי ליה דרך שחוק, אבל מאן דמיכוין לשבוחי ביה לקב"ה דרך שירה וזמרה שפיר דמי".**

מס' כתובות:

דף י"ב

סברת 'רבי עדיף' מלמד על איכות אמיתיות עבודת ה' באמת לאמיתו, ע"פ דיבור מהרה"ק מרימאנוב זי"ע בעת דביקותו

רבי ושמא רבי עדיף, כתב בזה הגה"ק בעל רמתיים צופים זללה"ה (בתדבא"ר פרק כ"ד, אות ע"ב) דהנה כונת הפסוק **נקי כפים** 'ובר' **לבב, היינו כמו זה שהוא טוען 'רבי' והיינו בר לבב** [בר בלה"ק היינו מלשון ברור נקי וודאי (מפרשים בתהלים כד, ד)]. **היינו, כמו הטוען רבי לפני בית דין, שהוא צועק בכל לבו ונפשו שאין לו נדנוד ספק כלל אפילו כחוט השערה - כמו כן צריך להיות בלבו, ובלי שום נגיעה כלל וכלל, רק מצד האמת. וזה נקרא פיו ולבו שוין - בלי מרמה.** ועיין בספר הישר לרבינו תם, כמה הזהיר במדה זאת עי"ש. ולא יאנה (ירמה, מלשון אונאה) את עצמו ח"ו.

וכמו ששמעתי מהרה"ק ר' הירש משרת מרימנאב זללה"ה בעת התדבקותו, ולא תונו איש את 'עמיתו' - שהעי"ן מתחלפת באל"ף. היינו, שלא יאנה מדת אמת שלו, וידע מעמדו ומדריגתו בעבודת הבורא ית', ועד היכן צריך לעשות תשובה, ולא יחניף. ועל מדה זו כתב רבינו תם, **ומי שנקי מזה, ממדת החנופה והשקר, בודאי ישיג רצון הבורא ית'.** ע"ש.

דף י"ג

גם הדיבור שמדבר איש ישראל בשווקים וברחובות גורם יחודים ומשרה שכינה בישראל

ראוה מדברת עם אחד בשוק. עיין ספה"ק צפנת פענח על התורה (דף ע"ו ע"א, להרה"ק התולדות י"י זי"ע) זל"ק: ביאור 'ראוה מדברת עם אחד בשוק', וביאור המשנה (שבת דף ע"ג ע"א) אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, **על דרך ששמעתי ממורי זלה"ה, שיש יחודים בדיבור, בין בדיבור תורה ותפלה ובין בדיבור עם חבירו בשוק, ויוכל לחברו ולהעלותו לכל אחד לפי מדרגתו,** יש על ידי דיבור דקדושה ויש על ידי דיבור חול, שיש בו גם כן כ"ב אותיות וכו'. (וכן עד"ז איתא בספה"ק מאור עינים)

וזהו **ראוה מדברת 'עם אחד'**, רצה לומר כנסת ישראל מדברת דבורים (היינו כל דיבוריהם אף בשוק) עם יחידו של עולם היינו קודשא בריך הוא הנקרא אחד, ומפרש **'מאי מדברת'** איך הוא ההנהגה של הדבורים, **'זעירי' אמר 'נסתרה'** רצה לומר כשהוא זעיר בקטנות מוחין אז פי' נסתרה בהסתרת פנים, **רב אמר 'נבעלה'** וכשהוא אומר בגדלות הנקרא 'רב' אז נבעלה נעשה יחוד ותענוג גדול **ומביא הקודשא בריך הוא בהם ונמצא הקודשא בריך הוא שורה בישראל ואז מתקרבים הכל אל הקודשא בריך הוא, כל העולמות אפילו מה שבסוף המדריגות הנקרא עקב כולם מקושרים בבורא יתברך שמו.** וכו'.

דף י"ד

בענין הפולמוס הגדול אי מקילין בספק ספיקא דא"א בדאתחזק איסורא

בגמ' וקיל ליה ספק ספיקא. בשו"ת הרשב"א (הלק א' סימן תא) כתב בבירור דיני ספק ספיקא, וז"ל: **שאלת עוד ספק ספקא כו' אם נאמר כן אפי' במקום דאיתחזק איסורא או לא. והעלה שם לומר דאזלי' לקולא בספק ספיקא אף בדאתחזק איסורא.** ובענין זה נתהוה במשך הדורות פלוגתא דרבוותא ופולמוס גדול.

ובאמת הרמב"ם והטור והשולחן ערוך לא הזכירו הלכה זו דאסור לעשות זמר מפסוקים, אלא המגן אברהם מביאו בשם ליקוטי מהרי"ל. כי המחבר רק כתב (אורח חיים סי' תק"ס ס"ג) דגזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם מפני החורבן. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא, על היין. הגה: וכן לצורך מצוה, כגון, בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני). על זה כותב המגן אברהם (סק"י) בשם המהרי"ל שהחמיר מאד בזה וז"ל: שלא כדין הוא שמשוררין במשתה 'אודך כי עניתני' וכה"ג כמה פיוטים לשמחת הריעות, כי אז התורה חוגרת שק ואומרת 'עשאוני בניך כמין זמר', אך בבית הכנסת לרגלים מצוה לזמר וכו' עכ"ל. ונ"ל דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה, כגון בשבת, אבל פיוטים אחרים אסור (ועיין בס"ח סימן קע"ו).

אך כתב בספה"ק 'אמרי נועם' להצדיק מנהג כל ישראל בזה, וביאר כונת המהרי"ל שאינו לענין שיר ושבחה דנהיגינן בה (סוף חלק מועדים תשובה א') וזל"ק: זה ודאי שאין שום איסור לזמר בקול נעים ונגינה איזה מזמור שבתהלים, אלא האיסור אינו רק על שיר שאינו תשבחות להמקום ב"ה, כגון לשבח יפה ביפיו, אבל לשבח את קונו וודאי דמותר. ואף שהמג"א כתב דפיוטים אחרים גם כן אסור, רק דווקא אלו שניתקנו על הסעודה כגון בשבת, **כוונתו כגון כפי שהחזנים עושים שמזמרים נוסח ונתנה תוקף וכדומה בזמן שמחת איזה סעודה, דזה אסור דהוא רק כעין שיר בעלמא לתענוג, ולא לשבח את המקום, אבל אלו השירות השייכים לזה היום לשבח לזכור חסדי המקום, וודאי מצוה גדולה יש בזה.**

מס' סנהדרין - דף ק"ב

בתשעה באב דייקא, הוא עת בריאת אורו של משיח, כי כן הנהגת הש"י עם בנ"י דע"י 'ויהי ערב' נעשה 'ויהי בוקר'

ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, תנא משום רבי יוסי: עת מזומנת לפורענות. הנה במדרש בפסוק זה (ב"ר פה, א) **איתא:** רבי שמואל בר נחמן פתח: 'כי אנכי ידעתי את המחשבות' (ירמיה כט, יא) **שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח.**

והנה בספה"ק תפארת שלמה פר' וישב ד"ה וירד יהודה, כותב על מדרש זה בזה"ל: יש להעיר בדברי המאמר הזה, מה שייכות יש לכל דברי הצומות והשקים של הצדיקים הללו לברוא אורו של משיח, וכי לא היה עוד זמן אחר טוב ונרצה לפני הש"י ב"ה להוציא אורו הגדול רק בזמן הזה, שכל בני יעקב חגרו שקים ואביהם עמהם. אולם כאשר נעמוד להתבונן מעט על חוקי הנהגת העולם עפ"י הש"י מתחלת הבריאה עד עתה, הנה זה מצאנו ראינו כי כל עניני עוה"ז לא יכלו

לצאת אל הפועל הגמור והתכלית האמיתי זולת אחרי ההעדר המוחלט, ושיוקדם להם האין הכללי, וכמ"ש חכז"ל 'ההעדר קודם להויה', ר"ל כי בחי' ההעדר הוא בהכרח קודם למציאת ההויה, והוא הסיבה למציאת ההויה שיבא אח"כ, וכמו שנראה זה בתבואת הזרע אשר לא יעלו ולא יצמיחו זולת אחר הרקבון הגמור בעפר כולו. והנה כן הענין היה בתחילת הבריאה האור שבא מכח החשך הקדום לו כמ"ש 'והארץ היתה תהו ובהו וחשך וגו' ויאמר אלהים יהי אור', כי מציאת החשך הוא הסיבה לאור. וכן 'ויהי ערב ויהי בקר' מבחי' הערב יבא הבקר אחריו. וזהו 'יוצר אור ובורא חשך' ע"י שבורא החשך תחלה ע"כ יצא האור ובקר אחריו להתגלות וכו'.

והנה כן היה הדבר בהנהגת הש"י עם עמו בני"י בגלותינו אשר בכל עת ענינו ומרודינו כשהם לוחצים אותנו עד מאד, רק אז מן החשך מושיע להם ומוציאם לאור גדול וכו'. וזה הוא ענין משיח צדקנו שאמרו חכז"ל כי ביום שנחרב הבהמ"ק נולד משיח, וביום שחשב הש"י להשחית חומת ירושלים נטה קו על בנין העתיד, כי בהיות החורבן ההוא יום בכי ומספד אך בבתי גואי, אשר כמהו לא יהיה עוד אח"כ, לכן ביום ההוא מחמת החשך וההעדר ההיא יצא משיח.

והנה זה ג"כ ביאור המדרש הנ"ל: כי פרץ וזרח שניהם מורים על משיחנו שיבא ב"ב, לכן רק בעת החשך ההוא שכל בית יעקב היו אגודים בצרה בשקם ותעניתם אז 'זרח בחשך אור לישרים' והוציא הקב"ה אז אורו של משיחנו ב"ב אמן. עכ"ל.

עיקר המעכב הגאולה שלימה, מה שאין מזהרים בברכת הנהנין כראוי

כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, שנאמר גוזל אביו ואמו, איתא בספה"ק "מגן אברהם" להרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (פרשת ראה ד"ה ראה אנכי)**: דזה שאין מברכין ברכת הנהנין בכוונה כראוי הוא עיקר הגורם אריכת הגלות,** כי אין בן דוד בא עד שיתבררו כל הניצוצות הק' מן השבירה, ולכן צריכין להיות נזהר מאוד בזה בכדי שלא יתעכב הגאולה ח"ו. **ועל ידי שיקבלו ישראל לברך הברכות בכוונה שיהיה עי"ז העלאת הנצה"ק בסוד 'ונפשי אשר פדית'** (תהלים עא, כג)**, עי"ז נזכה לגאולה שלימה,** הן שיגאלו הנצה"ק מן השבירה והן לגאולה הכלליות שנזכה למה שנאמר 'ושנת גאולי באה' (ישעיה קג, ד).

מס' סנהדרין - דף ק"ג

ספרים כמנין שנותיהם של צדיקים

תנו רבנן, מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו. מנשה היה מחדש ודורש כל שנה ושנה מימי חיו כנגד שני מלכותו, כתב ע"ז בספר 'מאין תמצא' דענין זה ידוע על כמה והפרי חדש (בכללי הס"ס סעיף קטן ט"ז) שהשיג על הש"ך במאי דמחלק בין תרי ספיקי לתלת, ולדינא מסיק הפר"ח דאפילו בתרי ספיקי שרי אפילו בדאיתחזק איסור ממש כמו שהאריך בפירוש לשון תשובת הרשב"א ז"ל בס"ק מ"ט, ויסוד ראייתו ג"כ דס"ס הוי כמו רוב ורובא עדיף מחזקה דהא בממון לא אזלינן בתר רובא ואפ"ה כתבו קצת פוסקים דספק ספיקא מהני בממון, ע"ש באריכות. **ובדרך זה של בעל פרי חדש מצאנו שהלכו כל גדולי חקרי לב ואנשי חיל מגדולי הספרדים האחרונים בתשובותיהם דמתירין בספק ספיקא אפילו בחזקת איסור אשת איש בין בעניני עגונה בחששי דסימנים ובשאלה, ובין לענין עיקר העדות במסיח לפי תומו כמו שמצאנו הרבה לרוב וכן בדיני גירושין.**

ועין פני יהושע בחי' כאן ובקונט' אחרון (סי' מו) וזת"ד, **ויאמר יהושע, עתה באתי במגילת ספר כתלמיד הדן לפני רבותיו בקרקע, ואף שיודע אני מיעוט ערכי לעומת גדולי האחרונים הספרדים, ומכללם הפרי חדש והגט פשוט, שכל אחד ואחד מהם קטנו עבה ממתני, ומהם כולם, ומתירא אני להכניס ראשי ביניהם שמא ירוצו את גולגלתי, אמנם עצור במילין לא אוכל וללמוד אני צריך וביותר לגודל חומרת איסור א"א מדאורייתא, כי מ"ש הגט פשוט דסוגיין דעלמא להתיר ע"י ס"ס אפי' בפלוגתא דרבוותא אף באיסור תורה ובאיסור אשת איש, זהו נגד ד' ר"י בעל התוס' שכל שהספק הראשון אסור מה"ת הו"ל כודאי איסור ול"מ ס"ס. וכ"כ האו"ה והמשאת בנימין והט"ז והש"ך דלא מהני ס"ס במקום חזקת איסור, וכ"כ הרא"ה הובא בש"ך שם. ולכן נלע"ד ברור שכיון דאיתחזק איסור א"א לעולם היא בחזקתה עד שיודע בודאי שיצאה מחזקתה, ול"מ בה ס"ס כלל.** ובפרט לפמ"ש הריב"ש סי' שעט שיש ב' חזקות לאיסור, חזקת א"א וחזקת חיים דבעל, ויש להוכיח כן ע"פ כמה ראיות וכו'. **ואף שכבר יצא הדבר בהיתר מפי רבותינו הספרדים, אין בדעתי להטיל מום בקדשים ח"ו, ולהרהר אחר דבריהם, אך אין לדיין אלא מה שעיניו רואות, ואף הם ברוב המקומות לא עשו סברא זו אלא לסניף בעלמא. ומכאן ולהבא חושבנא טבא שלא לסמוך כלל על היתר זה להתיר ע"פ ס"ס בדאיתחזק איסורא** וכו'. עיי"ש.

צדיקים אשר חיברו ספרים כמנין ימי חייהם, כמו שאומרים על **הקדוש החיד"א זללה"ה** בהקדמה לכמה מספריו שחיבר פ"ג ספרים כמנין שנות חייו. וכן כותבים על הרמ"א ראה "לב העברי" שחיבר ל"ג ספרים כמנין שנות חייו, קסט וכן נמי ידוע על הרה"ק בעל "בני יששכר" זללה"ה שבספרו"דרך פקודיך" כתב סדר המצוות עד מצוה נ"ח כמנין שנות חייו.

מס' סנהדרין - דף ק"ד

ה'יתה כ'אלמנה ר'בתי ב'גויים ר"ת ברכה, דטמון בה הבטחת הגאולה בב"א

העיר רבתי עם היתה כאלמנה" (איכה א, א). אמר רב יהודה אמר רב: 'כאלמנה' ולא אלמנה ממש, אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה. דרשת הגמ' שפסוק זו לברכה מחמת כ"ף הדמיון של 'כאלמנה' ולא אלמנה ממש, וכתב הגאון ר' יוסף ענגיל בגליוני הש"ס: שהראשי תיבות של ה"יתה כ'אלמנה ר'בתי ב'גוים הוא 'ברכה', והנה אם היתה כתובה 'אלמנה' לא היה פסוק זה נדרשת לברכה, **אבל עכשיו דכתיב 'כאלמנה' מרומז בה בר"ת 'ברכה' דטמון בה הברכה וההבטחה שיחזור אלינו בב"א.**

ע"י הרישומא דקדושה שנשאר עכ"פ בישראל, עי"ז באים לחיי עוה"ב

דורשי רשומות היו אומרים כולן באין לעולם הבא. רמז בזה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע (וכן הוא ב"פרי לצדיק" לפסח אומ ח', וכן ב"ארץ צבי" פר' נח תרפ"ו)**:** 'דורשי רשומות' הם אותם שדורשים ומחפשים אחרי הרישומים שנשארו בכל איש יהודי, אף אחר שקלקל הרבה, מ"מ נשארה בו עדיין נקודה פנימית שלא נתקלקלה, כי לא ידח ממנו נדח, **ומכח אותה נקודה ואותו רושם יש להם עולם הבא.**

<<<

אמנם עיין בשו"ת רעק"א (ס"ס ל') **שכ' ליישב קושית הפני יהושע הנ"ל**, דס"ס עדיף אפי' מרובא דאיתא קמן, וברובא דאיתא קמן לא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה, דלא אמרי' הכי אלא ברובא דליתיה קמן. ומש"ה שפיר מהני ס"ס במקום חזקה. עיי"ש. **וכיו"ב כ' הגאון בעל חוות דעת** בתשובה שהובאה בשו"ת חמדת שלמה (סי' כד אות יב). עיי"ש. **וע"ע בשו"ת נודע ביהודה** קמא (תאה"ע סימן מ"ג), ואיכהמ"ל שהאריכו בענין זה ברוב דברי גדולי האחרונים. וכן מצינו **להגאון ר' יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק** ח"א (תאה"ע סי' כב אות יח) שדעתו, **שהעיקר כד' מהר"ם בן חביב בגט פשוט הנ"ל ושאר חכמי הספרדים שיש להקל בעגונא דאיתא ע"פ ספק ספיקא.**

ועין בדברי הגאון הקדוש מגדולי תלמידי הרה"ק המגיד ממעזריטש זללה"ה מו"ה עוזיאל מיזיליש האבד"ק ריטשאוויל זללה"ה (בעל מנורה הטהורה, ותפארת עוזיאל) בספרו עץ הדעת טוב (בסוגיין) **שמביא דברי הפנ"י הנ"ל**, וכותב בזה"ל, **והגאון בעל פני יהושע בנה דיק ושפך סוללה וכו' יודע אני מיעוט ערכי לפני הר הגדול פני יהושע כפני לבנה וכל רז לא אניס ליה צנא מלא ספרא יושב ודורש מפי הגבורה לאמיתו של תורה כדרך הקדמונים מותיב ומפרק עשרים וארבע פירוקין איני כדאי לדון לפניו גם בקרקע כו'. ומה גם שכבר נפתה הדבר בגדולים, שהגאון הפני יהושע שלח הדבר ביעקב, הוא הגאון בעל שב יעקב. ואחר אחרון אני בא, שהגאון בעל פני יהושע חזר והשיב, ולא זע מדבריו. מכל מקום אמרתי, כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמאריה סייעיה, הוא רבינו הרשב"א ז"ל. והאלהים יבקש את הנרדף, ואין מעצור להושיע. ועל כל קושיא שהקשה הפני יהושע תשובתו בצדו, ומאתו אשאל מענה וכו'** (ועי"ש שהשיב באריכות גדול על כל קושיות הפנ"י על הרשב"א).

ט' מנחם אב

הגה"ק רבי יעקב יצחק [החוזה]
מלובלין זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע נולד בשנת תק"ז בעיר שברשין הסמוכה ללובלין, לאביו רבי אברהם אליעזר אב"ד דק"ק יוזעפאף, עודנו בקטנותו התנהג בקדושה ובפרישות יתירה, ונפלאות מספור על קדושתו שעצם עיניו שבע שנים רצופות כדי שלא לזון אותם בשום דבר רע, דרכו הי' לברוח מהחדר כל יום לשעה מועטת, פ"א הלך המלמד בלאט אחריו לראות מה מעשהו, וראהו נכנס לתוך היער ומכניס עצמו לתוך תולעים העוקצים וצועק שמע ישראל וגו'.

בעת שהי' הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע נע ונד בכל עיר ועיר וטרם ידעו ממנו, הגיע פע"א אחת אל העיר שהי' גר בו ה"חוזה" והוא הי' אז נער בן עשר שנים, וכאשר עמד הרבי ר' זושא להתפלל אחורי התנור מעוטף בטליתו כדרכו, אז הביט אל הנער הרה"ק הרבי מלובלין, ולא אמר לו דבר אלא החזיר פניו והתפלל כדרכו, ויפתחו מעיינות תהום דמעות של הנער, וזלגו דמעות מעין הפוגות שעה ושתים והר"ר זושא לא הביט עליו כלל, עד שפסקו דמעות עיניו והתחיל לירד דם, אז חזר הר"ר זושא אליו ואמר לו נפש ורוח יש לך מעתה כי נתתי לך, וכעת לך לאחי אלימלך ויהי' לך נשמה ג"כ, וכן עשה ונסע להר"ר אלימלך, ור"א הי' רבו המובהק, ועל ידו נתקרב לרבו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ונעשה מתלמידיו.

במצות רבו הק' הרבי אלימלך תקע אהלו בעיר לאנצהוט, והתחיל למשוך אליו עדה עוד בחיי רבו הק', אח"כ עבר לק"ק ראזואדוב והי' שם בערך שנה וחזר ללאנצוט, כשהתגורר בלאנצהוט ראה פעם בחלומו איך שאחד אומר לו "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך עיר לובלין", ושאל אותו מי אתה, ענה לו אני הוא שנאמר לו לך לך מארצך וגו', והבין שהי' זה אברהם אבינו ע"ה, ומשם הלך לטשעבאוו הסמוכה ללובלין, ומשם עבר ללובלין, ושם נהרו אליו אלפי ישראל, וצדיקי גאוני דורו השכימו לפתחו להתבשם מתורתו ומעבודתו.

ביום ט' באב שנת תקע"ה בחצות היום עלתה נשמתו של החוזה לגנזי מרומים, הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע אמר שהוא ידע עת הסתלקותו של רבו הק' כי בכל שנה בי"ב ימים הראשונים של חודש ניסן אמר רבו כל מה שיתרחש בי"ב חדשי השנה, כגון בראש חודש אמר לו מה יהי' בחודש ניסן וביום ב' אמר מה יהי' בחודש אייר וכו', ובשנתו האחרונה עלי אדמת הארץ אמר רק עד יום תשעה באב עד חצות היום ולא אמר יותר אז הבין מזה שאז יסתלק מן העולם.

החוזה

רבו הק' ר' אלימלך סמך ידיו קודם הסתלקותו על ראשו ונתן לו את מאור עיניו, ואכן זכה למה שלא זכה איש מישראל למאז פסקה נבואה מישראל להיות מכונה בתואר "חוזה", תלמידו מרן הישמח משה זי"ע העיד על רבו שיש לו נשמת ישעי' הנביא והי' לו כל המדרגות שלו, ורק מפני שהי' בחוץ לארץ לא הי' יכול לומר נבואה ב " כה אמר ה' ", והוא בעצמו אמר פ"א שכשנברא הי' בכוחו להסתכל מסוף העולם עד סופו, ואח"כ ראה כי לא יוכל לסבול את זאת מגודל הרע שנמצא בעולם, ביקש מהשי"ת שיטלו זאת ממנו, ועם כל זה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה רואה כמו במרחק של ד' אמות, ויותר מזה הוא רואה כמו כברה, בספר חכמה מא"ן הובא סיפור כדלהלן, שר' פנחס פאצינובער סיפר שאביו הי' פ"א אצל הרבי מלובלין, ואמר לו החוזה "ביי דיר אין פאצינוב

ימי ההילולא

ה' אב

- רבי מיכאל גליקליך מנאנאש ב"ר יעקב - תר"ט
- רבי שמואל שמעלקא טויבש אב"ד יאם ב"ר אהרן משה - תרכ"ו
- רבי מנחם בראדי מקאלוב ב"ר אברהם (באר מנחם) - תרצ"ח

ט' אב

- רבי יעקב יצחק (החוזה) מלובלין ב"ר אברהם אליעזר הלוי - תקע"ה
- רבי יעקב מאיר אסאד מסערדעהעלי ב"ר אהרן שמואל - תרס"ה

י' אב

- יששכר בן יעקב משבטי י-ה - ב"א שי"ח
- רבי דון יצחק אברבנאל ב"ר יהודה (אברבאל עה"ת) - רס"ח
- רבי דוד פורקעס (תלמיד הבעש"ט) ב"ר ישראל מאיר - תקל"ד
- רבי שלום הכהן יאלעס מסטריא ב"ר אורי הכהן מסאמבור - תרפ"ה

י"א אב

- רבי הלל מפאריטש ב"ר מאיר - תרכ"ד
- רבי אהרן מסטאלין ב"ר ישראל - תש"ב

ברענט", אביו נבהל ושאל "רבי ביי מיר אויכעט", שם החזה ידו על מצחו נגד עיניו הק' ואמר לו "ביי דיר נישט" וכן הוה, – גם ראה דברים שלא באו לעולם עוד, עיין בתהלה למשה שמביא שהרבנית הצדיקת של הרה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע שלחה פ"א קויטל להרבי מלובלין, ולא הי' להם אז רק ב' ילדים ה"ה הרה"ק מרן הייטב לב זי"ע שהי' אז בן ד' שנים, ועוד בת אחת ושמה ראכיל ע"ה, כשקרא הרבי מלובלין את השם יקותיאל יודא אמר "עס שיינט עס שיינט", וכשרא קרא את שם הבת אמר "נעביך נעביך", וכאשר אמר כן הי' יקותיאל יודא זרח והאיר ע"פ תבל באור תורתו וצדקתו, ואילו הבת מרת ראכיל כאשר נתגדלה היתה לאשת הרב ר' ישראל הכהן ראפפורט זצ"ל, אבד"ק טראני בעל שו"ת מוהרי"ך, ובנים לא הי' להם ונשרפה ר"ל ע"פ אבי' בקיצור ימים. – ולא רק בעולם הזה ראה אלא רבו המגיד העיד עליו שרואה גם דרי מעלה, וכך הי' המעשה, שדרכו של המגיד הי' להתפלל תפלת שחרית בחדרו, לבד לאמירת "אין כאלקינו" הכניסו מנין מצומצם לחדרו, פ"א נכנס הרבי מלובלין להשלים את המנין, אמר לו המגיד שיצא ויביאו אחר תחתיו כי הוא בטלן, ויצאו וחפשו איש אחר שישלים את המנין ולא מצאו, ובלית ברירה נשאר הרבי מלובלין בחדר מהמנין, ויהי כאשר אך פתח המגיד לומר "אין כאלקינו", התעלף הרבי מלובלין, ובקושי רב הקיצו אותו, אמר המגיד הלא אמרתי לכם שהוא בטלן, כי כאשר ראה את הפמליא של מעלה מיד נתעלף, אמנם סיים המגידהואיל והי' עכשיו מן המנין, ישאר תמיד מן המנין.

אותיות מחכימות

הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע כשהי' עוד ילד קטן בא פ"א עם אביו אל הרה"ק הרבי מלובלין, ואמר הרבי מלובלין להרה"ק מצאנז "געלויבט דער אייבישטער אז איך זעה דיך וועסט די נאך קענען זיין איין רבי", ובאמצא לקיחת הפתקאות צוה שהקהל יעזבו את חדרו, והרה"ק מצאנז חשב בדעתו, הלא הרבי אמר שיהי' מנהיג ע"כ רוצה לראות מה הרבי עושה כשהקהל עוזבים את חדרו, ולא ציוה לו כלל לצאת משם, וראה שהרבי מלובלין קם מכסאו והסתובב בחדרו הלוך ושוב ולמד פרק איזהו מקומן של זבחים בעל פה, ופנה ואמר להרה"ק מצאנז בני התדע מדוע למדנו איזהו מקומן עכשיו, בשנים קדמוניות הי' אורים ותומים שהי' מאיר "האלך" או "לא אלך" (שמואל א' כ"ג), ועתה מאין אנו יודעין לתת עצות, אלא האור של האורים ותומים נגנז בתורה, ואם לומדים תורה מצטרפים האותיות ויודעים לומר "אלך" או "לא אלך", היום למדנו מעט, ותמו האותיות, ע"כ צויתי להקהל לצאת, למען נוכל לשבת ללמוד, אלא שנתיישבתי הלא הוא טירחא דציבורא, ואיזהו מקומן שגור בפינו, על כן למדנו פרק זה, וכבר יש לנו אותיות.

ד' מוריש ומעשיר

הרה"ק מהר"י מבעלז אמר בשם אביו שמפתח של פרנסה הי' בידו של הרבי מלובלין, – פ"א אמר הרבי מלובלין פשט שד' מוריש ומעשיר פירושו היא ברגע אחד, שברגע אחד עושה הקב"ה שאדם יהי' עשיר או עני, והי' שם חסיד אחד ושאל אותו איך יכול להיות אם איש עשיר ויש לו הרבה נכסים בהרבה מקומות איך אפשר שברגע אחד יאבד כל נכסיו, אמר לו הרבי מלובלין תיסע לדרכך ואתה תראה את אשר לפניך, אותו חסיד נסע לדרכו ובדרך עבר ליד אחד ממכריו שהי' כומר, ולפתע התגברה עליו היצר הרע ופיתה אותו להמיר את דעתו רח"ל, ונכנס להכומר ואמר לו בקשתו והכומר שהכיר אותו אמר לו שאינו מאמין אותו, אבל הוא ביקש אותו מאד, אמר לו הכומר אם תכתו בשטר מתנה שכל נכסיך שייכים לי אז אני יודע שאתה דובר אמת, וכן עשה, ומיד כשמסר לו השטר נתעורר החסיד משגיונו ורוח אחרת היתה עמו ונתחרט בחרטה גמור מה שעשה וברח תיכף ומיד, והשיר את שטר

ימי ההילולא

י"ב אב

- רבי יחיאל אפרים פישל ממאליניץ ב"ר חנוך העניך מאלכסנדר תרנ"ז

י"ג אב

- רבי נתן נטע שפירא ב"ר שלמה (מגלה עמוקות) - שצ"ג
- רבי מרדכי בנעט אב"ד ניקלשבורג ב"ר אברהם - תקפ"ט
- רבי יעקב דוד ב"ר מנחם מענדל מוויזניץ - תרכ"ה
- רבי ישראל שמואל מטומשוב ב"ר ארי לייבוש - תרכ"ט
- השר רבי משה מנטיופארי מלונדון ב"ר יוסף אלי' - תרמ"ה
- רבי יוסף גרינוואלד אב"ד פאפא ב"ר יעקב יחזקי' (ויחי יוסף) – תשד"מ

י"ד אב

- רבי צבי הירש מליסקא ב"ר אהרן (אך פרי תבואה) - תרל"ד
- רבי יצחק (השני) מבאהוש ב"ר שלום יוסף משפיקוב - תשנ"ב

ט"ו אב

- רבי מאיר נתן ב"ר חיים מצאנז - תרט"ו
- רבי אשר (השני) מסטאלין ב"ר אהרן מקארלין - תרל"ג
- רבי יעקב מאיזביצא ב"ר מרדכי יוסף - תרל"ח
- רבי צבי הירש מרידניק ב"ר ברוך מגארליץ - תרע"ח
- רבי ברוך הלברשטאם מגארליץ - בני ברק ב"ר אלישע - תשמ"ב

המתנה בידו של הכומר, ואמר כדאי לי לאבד כל רכושי ולא לאבד חס ושלום נפשי, ומכיון שהרגיש שצרה זו באה עליו בגלל שהרהר על דברי רבו בפירוש הפסוק, נמלך לנסוע מיד לרבו ובא ללובלין אמר לו הרבי מלובלין עכשיו אתה רואה שברגע אחד נשארת בעירום ובחוסר כל, אמר לו החסיד בבכיה שעכשיו הוא רוצה לראות ד' מעשיר ברגע אחת, אמר לו הרבי מלובלין תיסע לביתך והשי"ת יעזור לך, וטרם הגיע לביתו ירדה אש מן השמים על בית הכומר ונשרף כל אשר לו וגם השטר מתנה נשרף וחזרה העשירות של החסיד למקומה ברגע אחת ונתקיימה דברי הרבי מלובלין.

אחרית ימיו

בשנת תקע"ד רצו צדיקי הדור לפעול בשמים שיתגלה משיח צדקינו, ה"ה הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מענדעלע מרימונוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק בעל מאור ושמש, והרה"ק ר"נ מראפשיץ, והיהודי הקדוש, זי"ע, היהודי הקדוש קיבל על עצמו שהוא יסתלק מן העולם והוא יעזור להם מלמעלה, וכן הי' שהוא נסתלק י"ט תשרי תקע"ד, אולם לא הסתייעא מילתא, בערב חג הסוכות נסתלק לבית עולמו המגיד מקאזניץ ומפני עירבוב העולם ע"י השטן לא ידע מזה הרבי מלובלין על אף שעיניו היו צופיות למרחוק, בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע פרצה דליקה באמצע שמחת החג בשמחת תורה, לבית מדרשו של בעל מאור ושמש זי"ע נזרקה אבן באמצע הקפות, ואילו בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין קרה מעשה הנורא מעשה "הנפילה", בשמיני עצרת בסעודה אמר החוזה "שמרו אותי מאד הלילה כח השטן חזק המלחמה קשה מאד, שמחה רבה שרדה בבית המדרש בריקודין של מצוה בין תלמידי הרבי מלובלין, החוזה עמד ליד הבימה ובידו ספר קטן, באמצע הקפות אמר, שאם יהי' לנו שמחת תורה שמח יהי' לנו גם תשעה באב שמח, ופתאום ראו החסידים כי הספר תורה מונח על השלחן והחוזה נעלם ואיננו, ונעשה בהלה בבית המדרש והבינו שלא דבר פשוט היא כי החלונות היו סגורים, והתחילו לחפשו בכל הבית וגם בחוץ חפשו ולאחר זמן שמע אחד מן החסידים קול גונח ושאל מי הוא זה ענה הקול "יעקב יצחק בן מאטיל", קרא אותו חסיד את התלמידים, וגדולי התלמידים התאספו כדי לעלות את רבם לביתו, והפילו גורל מי ישאהו ברגליו ומי בגופו ומי בראשו ומי בידיו, וכשעלוהו ראו ששפתותיו מרחשות, ושמעו שאומר תיקון חצות, וראו שהי' אז זמן חצות לילה, ואפי' במצב כזה אמר תקון חצות, כשהכניסו אותו לביתו שאל למה לא גילו כי נסתלק הרה"ק מקאזניץ שאילו הי' יודע לא הי' מכניס ראשו להתחיל בעניים כאלה, וסיפור שנודע לו מהסתלקותו, כי בעת שהושלך לארץ נתגלה לו הרה"ק מקאזניץ ופירש בגדו תחתיו שיפול בנחת ולולי זאת לא הי' נשאר ממנו עצם אחד שלם, והחוזה נחלש מאד מן הנפילה והמתנגדים שמחו מאד ע"ז שחשבו שעוד יסתלק עוד באותו יום ושתו יין, כשהגיע הדבר לאזנו של הרבי מלובלין אמר שבעת צאתי מן העולם אפי' כוס מים לא ישתו, ואחר הסתלקותו בתשעה באב הבינו דבריו.

י"ג מנחם אב

הגה"ק רבי נתן נטע שפירא

[מגלה עמוקות] זי"ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת ה'שמ"ה באחת מערי ליטא, ויקרא שמו בישראל על שם זקינו הגה"ק רבי נתן נטע שפירא זצ"ל אבדק"ק הורודנא, בעמח"ס "מבוא השערים" על ה"שערי דורא" ועוד (המג"ע מזכירו הרבה בספריו) מגזע בעלי התוס' ורש"י שידוע שהוא מגזע דוד המלך ע"ה.

יושב בישיבה

בשנת שס"ה נשא את אשתו בת הקצין הגביר ר' משה עבערלעס ז"ל (אחי ר' אייזיק ר' יעקל"ש מקראקא שבנה בית הכנסת על שמו כידוע) שהי' ג"כ מגזע רש"י, ויושב על שלחן חותנו שסיפק לו כל הצטרכותו, כולל החזקת הישיבה שפתח המג"ע, בשנת שע"ז כאשר נסתלק הגאון ר' משה מרדכי מרגליות זצ"ל (שמזכירו בספרו מגלה עמוקות עה"ת פ' וישלח) שעמד בראשיתו של הישיבה הגדולה שבקראקא, נתעטר המג"ע לממלא מקומו בעטרת ריש מתיבתא, ויכונן בית ועד לתלמידים רבים, רבים וגדולים יצאו מבית מדרשו, ביניהם הי' הגאון הש"ך זצ"ל ועוד, (בנו של המג"ע כותב "שהי' הש"ך לו לבן וירד על ברכיו).

מגדלותו

והנה מכל אשר עברו עליו מימי נעוריו לא נודע לנו, גם לא נודע מי היו רבותיו, רק אשר הודיעו לנו בניו הגאונים בהקדמתם לספרו הגדול על פ' ואתחנן וז"ל: כי נתן לו ד' לב לדעת ולהזכיר כל מה ששמע מפי ספרים ומפי סופרים, הזכרון הגדול שאין כמוהו בכל עברים, חכמה ודעת הכל בכלל על פה כמסיני מסורים, כל ספרי ראשונים ואחרונים מלבד שני התלמודים גפ"ת אלפס וטורים, הגיד על פה לתלמידיו היקרים, ותשובות ופוסקים אחרים, ואין גם אחד אשר לא ידע שרשם ועקרם, ויחבר שו"ת מדרש ונופת צופים ערבות, הוציא לאור גחלים ולהבות, בנה חרבות, שלשה המה מטיבי הלכות נחצבות, בהם הראה חריפותו ובקיאותו ועומק שכלו הרחבית, כל התורה בהם מרכבות, עם ראשי ישיבות, יריב ריבות, בדיני ג' בבות, בהלכות נידות וזבות, ואיסור תערובות, בדיני שבת וערבות, ענייני קידושין וכתובות, ובתוכו נכלל תשובות חשובות, אשר בבחרותו הי' שפתותיו דובבות וכו', ואחת מהנה נדפסה בשו"ת פני יהושע (סי' מט) בענין תקנות עגונות, ועשר ידות לו בחכמת הקבלה וידע כל ספרי הזוהר והתיקונים וכתבי האריז"ל ושאר ספרי המקובלים הקדמונים והאחרונים לפניו היו פתוחים, וכתב נכדו הרבי ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל בהקדמותו לספרו "כרתי ופלתי" שהי' פה שלישי למרן אריז"ל ולא גילה האיך ואולי ע"י תלמידו הרה"ק ר' ישראל סרוק זצ"ל שמביאו כ"פ בספריו, הי' לו שם ויד בכל חכמה ויאהב נסתרות

להכניס סוגיותי' בדברי התלמוד ולקשרם יחד, כי היא היתה ילד שעשועיו אשר בה יבלה רוב ימיו, וישימם נר לרגליו ואור לנתיבותיו.

עוד מדברי בנו בהקדמתו: נתן זמירות בלילה קינה ויללה, על חורבן אריאל ועיר המהוללה, אשר היתה לשריפת אש גלמודה שכולה, בכה ויתחנן לד' נתן בקולו ושר בשירים, בניגון שמנגנים שרפי עילאה בשלש משמרות לילה, עכ"ל, הגה"ק בעל נועם אלימלך זיע"א בכל עת שבא לקראקא לא הי' מתפלל אלא בבית מדרשו, העיד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זיע"א כי כוחו הי' כ"כ גדול שמיד שהזכירו לפניו חולה מיד הי' מתרפא. החיד"א בשם הגדולים (מערכת ספרים אות מ) מביא "ושמעתי שהיה לו מגיד למהר"ן".

תורה וגדולה במקום אחד

זכה לשתי שלחנות הי' עשיר גדול ובעשרו התהלך בישרו כי על נדיבות קם לעשות צדקה בכל עת, יד עני ואביון החזיק, ופזר נתן לאביונים, גם את מקדש עיטר בתפארה בפרוכת מסך וטס של כסף עם ס"ת נהדרת, כאשר כותב בנו בהקדמותו (הנ"ל) נתן לו אלוקים עושר נכסים ורב פנינים, והשליטו לאכול מהם מעדנים, פזר נתן לאביונים, לחמו נתן מימיו הנאמנים, נתן ליעף כח ואין אונים, מיהב יהב משקל לא שקיל ורודף שלמונים, נתן באוצרות בית ה' זהב ואדרכמונים, זאת התורה אשר שם לפני ולפנים, עם פרוכת מסך וטס של כסף מעולים וסדינים, משובצות במרגליות וטובות אבנים, אין כסף נחשב אצלו מאומה, כבימי שלמה, עכ"ל, לרוב עשרו לא לקח שילומים מקופת העדה וזאת ירמוז לנו בנו באמרו "מיהב יהיב משקל לא שקיל ורודף שלמונים".

צדיק מצרה נחלץ

כתב בספר בן גרני עה"ת וז"ל: שמעתי מאאמ"ו הגאון זי"ע הוא בעל "גורן לדוד" דיצא כרוז בשמים על המג"ע הזהרו ברבי נתן ותורתו, ובא השטן וטען כי עוד לא נסהו, ונתנו לו הרשות על זה מן השמים, והוא הלך לנסותו, ובא אל הגאון בעל מג"ע ואמר לו כי הוא שליחו מן השמים ללמדו ולגלות לו סתרי תורה,ויענהו הגאון כי קבלה יש לו שאין ללמוד תורה ממי שאינו מכירו, וקבע לו זמן מתי שיחזור ויבוא, והגאון המג"ע עשה שאלות חלום, אמנם לא ענוהו מן השמים כי נתנו חוק שלא לגלות, והוא הוסיף לשאול פעמיים ושלוש, ולא קיבל תשובה, והתענה על זה הרבה ואז בא לו אביו בחלום וגילה לו הסוד, כאשר בא השטן לזמן שקבע לו צעק עליו הגאון צא טמא, והלך לו בכעס ונעל הדלת בכח כל כך גדול עד שנשתברו כל החלונות בקראקא, ואת אביו הגאון הלקו שיתין פולסי דנורא יען שגילה הדבר, ולאחר זמן בא השטן ואמר לו כי כבר יש לו תלמיד יותר חביב והוא הי' ש"צ ימ"ש וכו', ע"כ, יש גירסא שאמר לו השטן שהוא אליהו וקבע לו זמן שילמד עמו, אך כיון שלא ענהו על שאלת החלום דחאו לזמן אחר, והסכים, וכן הי' כמה פעמים שדחאו, עד שהרגיש אינו אליהו, ודחאו לגמרי מעליו, אז שאל אותו מנא ידעת, השיב לו דאליהו קפדן הי' ולא הי' בא ושב כ"פ.

ובא השמש

טרם הגיעו לשנת המ"ח בא בפתע המות ויניף עליו שבט אפו ועברתו ויקחהו בחתף בירח שנכפלו בו הצרות בי"ג מנ"א שנת שצ"ג, ויקוננו עליו בכל תפוצו ישראל, וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: פה נטמן איש אלקי קדוש מן הקדמונים, מגלה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדבר אתו אליהו פנים אל פנים, הגאון האב"ד ור"מ מו"ה נתן נטע בן מו"ה שלמה שפירא זצ"ל, נפטר ביום ד' י"ג אב שצ"ג לפ"ק תנצב"ה.

לפלא לציין מה שהעתיק בספר סיפורים נפלאים מפינקס הח"ק דקראקא, שאברך אחד קנה חלקו אצל המגלה עמוקות בהון רב, ולבסוף הניחוהו במקום אחר, בלילה בא האברך בחלום אל הגבאי וקרא אותו לדין תורה לבית דין של מעלה, נחרד הגבאי מאד אבל לא השגיח על זה, כך הי' כמה פעמים, עד שראה שאין הדבר פשוט, הלך הב"ח שכיהן אז כרב בקראקא, וסיפר לו המעשה, השיב לו הב"ח: כשיבוא עוד פעם תגיד לו "לא בשמים היא" ואם הוא חפץ בדין תורה שיבוא לפני הרב, וכך הי' והסכים הלה לבוא לדין תורה, והתקינו מחיצה בבית הכנסת, וכאשר הגיע זמן דין תורה שמעו רעש מאחורי המחיצה והבינו שהנפטר בא לדין, והב"ח אמר להנפטר שיציע טענותיו, ואח"כ אמר להגבאי שהוא יענה על הטענות, אמר אמת שהאברך קנה אותו חלקה ממנו אבל מעולם לא עלה בדעתי לקברו במקום הזה אדם שאיני מכיר אולי זה אינו לפי כבודו של המגלה עמוקות, מאחר שהלה לא רצה לומר שמו..., אז פנה הב"ח להנפטר שיאמר לו שמו ונראה אם הוא ראוי לנוח ליד המג"ע, והלה לא רצה בשום אופן לגלות שמו, אז פסק הב"ח: דלכאו' חייבים אנו לקבור את האברך ליד המג"ע, שכן שילם על זה מכספו, אך מאידך גיסא אין אנו יודעים מי הוא, ואולי אין זה לפי כבודו של המג"ע, ע"כ אנו נפתח את הקבר ליד המג"ע, ואתה – פנה הב"ח להנפטר – אם ראוי אתה לשכב ליד המג"ע תעבור אל הקבר אשר קנית בחייך, למחרת באו לבית הקברות ויחרדו לבם בראותם שקברו של האברך הי' ריק, ואילו ליד הקבר של המג"ע מצאו קבר חדש..., וחרטו על קברו: פה נטמן האברך לא נודע מיהו "יעיד עליו רעו", (לאחר שנים נמחק הכתוב אז הקימו מחדש המצבה וכתבו עליו: ציון לנפש חיה פה מצאנו, ודעת שמה לריק יגענו, יען נמצא קבור באשמנים ותמחנה אותותיו מרוב שנים, אכן יגיד עליה רעו גאון עוזנו, מגלה עמוקות ומגיה חשכנו, כי רב כבודה בשם תפארת, להשאר בדור דורים למזכרת, גבאי הח"ק זאת אל לבם השיבו, ומצבה חדשה על קברו הציבו תקב"ץ לפ"ק לבריאת ארץ ושמים)

מורשתו הרוחנית

בנו בכורו בהקדמתו (הנ"ל) כותב וז"ל: חובר חברים עשות הרבה ספרים וכו', לזכרון לדור דורים מין י"ה עולים

במספרם, חלק לשבעה וגם לשמנה מסודרים, ואלה מחיבוריו הנודעים לנו: א) "מגלה עמוקות", רנ"ב אופנים לסדר ואתחנן בקבלה רמזים וגימטריאות על תפלת משה רבינו, לפלא לציין מה שנרשם בפנקס החברה קדישא הנ"ל (מובא ב"על הצדיקים ועל החסידים"), שפ"א בימי חיותו של המג"ע בא לקראקא בחור אחד, והשכיר עצמו להיות משרת אצל בעל הבית אחד, בתנאי שיוכל לילך ערב ובבוקר לבית המדרש, ומאז נתברך מסחרי הבעל הבית, פ"א התאחר המשרת בבית הכנסת, ובאו הרבה אנשים לחנות, והבעל הבית לא הי' יכול למלא את משאלותיהם, וילך לבית המדרש לראות מה מעשהו של משרתו, וירא והנה עומד ומסתכל כלפי מעלה על ציורי התקרה, וירץ אליו בחמה ויכהו מכת לחי, ועזב את הבית הכנסת, והבחור לא שב אל אדוניו, אך הלך אל המג"ע מכירו מלשעבר ליטול רשות ולהפרד ממנו, ויתמרמר המג"ע למה עזב אותו אבל לא הואיל כלום, ויאמר לו המג"ע על כל פנים אל תפטר אלא מתוך דבר הלכה למען יהי' לי למזכרת נצח, הנה יגעתי בחבורי מגלה עמוקות ואמרתי רנ"ב אופנים על פסוק זה ואתחנן וידבר ה' אלי אל תוסף לדבר אלי בדבר הזה כמנין ר"ב ל"ך, על הפצרת משה רבינו ע"ה ליכנס לארץ ישראל, אמור לי גם כבודו מה זה אשר לא הבאתי בספרי, ויאמר לו הבחור יש אתי רמז שלא מובא בספרים, להיות שיש ארבע חיות הקודש הנושאות המרכבה העליונה, והכסא כבוד לה' ד' רגלים, ואמרו רז"ל האבות הן המרכבה, והאבות הקדושים המה שלשה כנגד שלשה רגלים, ורצה מרע"ה ליכנס לא"י וע"י קדושת הארץ יוכל להיות רגל רביעי שבמרכבה, ואמר לו הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, כי כבר הכינותי את דוד עבדי להיות ברגל הרביעי, ורמז לזה כי בדב"ר ר"ת ב'ן ד'וד ב'רגל ר'ביעי ע"כ, ויפטר ממנו ופרח לו איש האמת, בעל החנות בראותו כי הנער לא בא אליו, נתחרט מאוד על שביישו ברבים, והלך במר נפש להמג"ע, אמר לו המג"ע, מה שהכית אותו על הלחי הוא לא הרגיש כלל ולו לא עשית מאומה, אבל אך לי עשית הרחקת ממני אוהב וריע, והוא עתה על ת' פרסה ולא אראה אותו עוד, ושש אנכי על אמרותיו שהניח לי כנ"ל, והוא מעשה הפלא ופלא, (א"ה, אולי זה קשור למעשה המובא לעיל עם הקבר,) ב) "מגלה עמוקות" על כל התורה, בדרך הקודם, ג) חידושים על הרי"ף, ד) אלף אופנים על אל"ף זעירא של ויקרא (הזכירו במג"ע ואתחנן אופן ר"ן – עיין גם בשם הגדולים מערכת ספרים אות מ'), ה) "תורת נתן" על התורה והוא ספר גדול בכמות על חכמת הקבלה הזכירו במג"ע (אופן רי"ב), כמו"כ במג"ע על התורה מזכירו פעמים רבות ויקראהו עפ"י רוב "חיבורא קדמאה", גם החיד"א בשם הגדולים מזכירו במערכת ספרים אות ת', ו) דרוש יקר ונכבד זך בלי שמרים תש"ך צירופי בראשית עולה על ע' ניירים (הקדמת בנו למג"ע ואתחנן), ז) ספר על הקבלה בכלל, איזן וחיקר ותיקן מאמרים בי' ספירים נכונים ויש הם קלים וחמורים וסדר קבלה שפע ואצילות מן הצינורים בכמה פותח שערים (לשון בנו שם), ח) חידושים על הבית יוסף מד' טורים.

י"ג מנחם אב

הגה"ק רבי מרדכי בנעט

זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי מרדכי בנעט נולד בשנת תקי"ג בישוב שורגא שבארץ הגר, לאביו רבי אברהם ביהא, נין ונכד להגה"ק ה"חכם צבי", ולאמו מרת פראדל בת החסיד איש אלוקים קדוש רבי אברהם אבריל בנעט מניקלשבורג חתן הגה"ק רבי סעדיה ישעי' קאצינלנבויגן שהיה חתן הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ בעל "סמיכות חכמים" זי"ע

במעלליו התנכר נער

מקום מושבם הי' שממה מלומדי תורה, והוריו ראו בו שלגדולות נוצר כי הי' בו כשרונות נפלאות, ובהיותו בן חמש שנים כשלא הי' יודע שום דבר, לקחו הוריו לעיר ניקלשבורג לבית זקנתו אלמנת ר' אברהם אבריל בנעט, אף שהיתה עני' ודלה, שמחה לקבלו ולדאוג לכל צרכיו כדי שילמוד תורה, ואחרי שנתיים ימים כשהי' בן שבע שנים ראה נגיד אחד שהי' ממונה על קופת הצדקה של חברת חינוך הנערים, תשוקתו לתורה ויראת שמים שבו, וראה גם כשרונותיו העצומות כי לאילנא רברבא יתעביד, ויקח אותו מתוך שאר הנערים, ושכר מלמד בעבורו מכספו, ובתוך שנתיים ימים, עבר על לימודים שתלמידים בגילו לומדים בד' שנים.

רבותיו

כעבור הב' שנים ראה הנגיד כי צר לו המקום, ואין די לרוות צמאונו לתורה, שלח אותו לאינטינגען בישיבת הגאון רבי יעקב קאצענעלנבויגן זצ"ל והוא הי' אז כבן י"ט שנה ולמד שם ד' שנים, וכשהי' בן י"ג שנה כבר חיבור שלש חיבורים על תורה וש"ס ואגדה, ומאיזה סיבה נאבדו, והגאון הנ"ל חבב אותו מאוד, וכשמלאו לו י"ג שנה עשה סעודה גדולה בעבורו והוא דרש לפניהם בפלפול ארוך, אח"כ כעבור ד' שנים עבר לישיבתו של הג"ר יוסף שטיינהארט בעמח"ס "זכרון יוסף" אבד"ק פיורדא.

גם הי' תלמידו של הגאון ר' משולם איגרא אב"ד טיסמעניץ זצ"ל וגם שם הי' מאריות שבחבורה הידוע כהחוות דעת והרה"ק מראפשיץ, והחוות דעת הי' קראו רבינו תם. מסופר שאחר שנים רבות כשהי' כבר אב"ד ניקלשבורג יומא חד מימי חול עשה סעודה כששאלו לו פירוש הסעודה אמר שהיום עמד על דעת רבו ר' משילם איגרא בדבר ששמע לפני ארבעים שנה.

עת דודים

כשנעשה בן י"ח לחופה בשנת תקל"א לקחו הנגיד ר' גימפל פרוסטיץ מניקלשבורג כחתן לבתו, אך עקב גילה הצעיר של הכלה שהיתה כבת י"ד, וגזירת הקיסר שזר לא ישא

בת מורביא, לא היה יכול עדיין לשאתה ונסע לפאג שם ישב בבית מדרשו של הגאון בעל ה"נודע ביהודה" לאחמ"כ עבר לישיבת מהר"מ בארבי רבה של פרעשבורג.

האיש מקדש

רק בשנת תקל"ה קיבל רשות נישואין במדינת מעהרין וחזר לניקלשבורג בהיותו סמוך על שולחן חותנו אשר נתן לו כל מחסורו כדי יוכל לישב באהלה של תורה, והוא קידש את עצמו בקדושה יתירה, ולמד בהתמדה רבה ובעמקות נפלאה, ובעת ההיא אשר ישב בניקלשבורג נתחבר אל הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, וממנו למד תורת הנסתר.

מורה ודאין

כל אותה התקופה סירב לקבל שררה ורבנות, רק לאחר מות חותנו שהי' לו לאביעזר הסכים בלית ברירה להתמנות כדומ"ץ ניקלשבורג, ובשנת תקל"ח נתמנה לדיין בבית דינא של הגאון ר' גרשון חיות (שעלה על כס הרבנות אחר פטירת הרר"ש מניקלשבורג), על אף גילו הצעיר שהי' רק כבן כ"ה שנים, ובשנת תקמ"ה שהי' אז בן ל"ב שנים הצטרף למושב בית דין להוציא דיבוק מרוח שנכנס בבחור אחד בעירו.

על כס הרבנות

בשנת תקמ"ו נאלץ לקבל עליו עול הרבנות בק"ק לאנדאנבורג הסמוכה לניקלשבורג, ולאחר שנה וחצי בשנת תקמ"ח עבר לק"ק שוסבורג שבארץ הגר, עד שנת תקמ"ט כשנסתלק הגאון ר' גרשון חיות זצ"ל, ובא ר' מרדכי ללוותו, וה' נתן חינו בעיני עדת ניקלשבורג ופה אחד בחרו בו שיהי' להם לרב. וכעבור שנה נתמנה מאת המלך לרב רבנן בכל המדינה, ועל פיו יהי' כל דבר אשר נוגע לדת יהודית ואז נקרא לכהן פאר כרבה של ניקלשבורג והמדינה, והוא אך בן ל"ו שנה. או אז החלו להתקבץ אליו תלמידים הרבה מכל קצוי תבל ורבים מהם נתפרסמו ברבות הימים כגאוני וגדולי הדור, רבנים וישבים על מדין בקהילות ישראל.

מנעוריו ישב והמית עצמו באהלה של תורה ביגיעה עצומה ובהתמדה מופלאה ביותר וכתיאורו של הגאון המהרש"מ מבערזאן זצ"ל בהסכמתו לספרו "מגן אבות" "שהיה גדול בדורו כרבינו תם בדורו" ומסופר שפ"א עבר דרך עיר ניקלשבורג הגאון הק' ר' נתן אדלער זצ"ל, והתראה עם ר' מרדכי ופלפלו בדברי הלכה בעומק רב, וכשנסע ר' נתן משם, אמר ר' נתן לתלמידו, צר לי מאד על האיש הזה, כי אם ימשיך בלימודו באופן כזה, לבי עלי דוה, כי יפול עליו חולי, כאב חצי הראש ר"ל, וכאשר אמר ר' נתן כן הי', שבתוך שנה זו נפל עליו חולי הנ"ל, והרופאים צוו עליו שיסע למרחץ ויוטב לו, וכן הי' אבל מיד כשהגיע לביתו חזר לדרכו והתחיל ללמוד בעיון כבתחילה, והנה חזר לו מכאובו, אז פקדו עליו הרופאים שמשך שנה אחת אסור לו ללמוד בעיון, ובשנה ההוא למד ספר תהלים עם פי' רד"ק, וספר יד החזקה להרמב"ם למד בשטחיות, אבל המחלה לא סר ממנו כל ימי חייו, רק לפעמים הקלו עליו היסורים, אבל הוא עבד עבודתו ולא פסק פומי' מגירסא, והי' מרגלא בפומי' "ברוך ה' אשר לא הסיר מאתי מצוה זאת לקבל יסורים של אהבה כל ימי", אמנם מלבד מכאוב זה היה אדם בריא וחזק בגופו וחושיו היו בריאים וחזקים כראי מוצק על דרך נפלא, ועד זקנה ושיבה לא כהתה עינו ולא נס ליחו ולא ראה על בתי עיניים כל ימיו.

מעודו התנהג בפרישות ובקדושה עילאית, ובצעירותו אחר נישואיו כבר מאס במחמודי תבל ובתענוגי בני אדם, וסיגף א"ע בסיגופים וישב בתענית הפסקה פעמים בשבוע ולמד בטהרה ובפרישות יתירה, וכאשר הירבה לענות את גופו כן הירבה לקנות קנין שלימות נפשו על התורה ועל העבודה לילה כיום האיר לו, וסיפר בנו כי לעולם לא אכל לשובע נפשו, ולא נהנה מן העולם הזה יותר ההכרח לקיום הגוף, וכדי שלא יזח ההרגל הזה מעל לבו, רשם בתוך סידור התפילה שלו, לזכרון תמיד: "הרינו נודד לה' אלוקי צבאות לבלתי אהנה מהנאת עולם הזה זולת מה שהוא לצורך גדול ולתועלת בריאות גופי".

בספר מליצי אש מביא שכששמע זאת החת"ס נענה ואמר: "הנדר עצמו אינו חידוש כל כך, דאפשר להיות ליחידי סגולה שלא ליהנות מעוה"ז כלום, אך החידוש הוא שיכול לנדור נדר כזה שקשה לקיימו אלא אם כן הנודר הוא בעל רוח הקודש ממש, שהרי אם יאכל וישתה במעט יותר מכדי חייו יעבור על נדרו, ואם יאכל וישתה פחות הרי אי אפשר לחיות, וא"כ צריך להיות ממם כחוט השערה כמה צריך לכדי חייו, וזה יכול רק כהגאון רבי מרדכי בנעט וכיוצא בו שהם בעלי רוח הקודש ממש".

מסופר שאיש אחד חשוך בנים בא פעם להרה"ק ר' יחזקאל משינאווא זי"ע שיברכו שיפקד בזש"ק, גילה לו הרה"ק משינאווא שזה בא לו לעונש משמים בעבור שגרם צער למהר"מ בנעט – כשמנע מאחת הקהילות לקבל עליהם לרב את אחד מבניו – והתבטא הרה"ק משינאווא ש"אין עצה ואין תבונה נגד הקפדת מהר"מ בנעט שהיה גדול ממלאך ואפילו גדול משרף".

כיוצא בו מסופר על החתם סופר כשסיפרו לפניו פעם אודות קדושתו ופרישותו של המהר"מ בנעט, והתבטא אחד המסובים שהמהר"ם בנעט לא היה בר נש כי אם מלאך... מיד קפץ החת"ס מכסאו ואמר בהתלהבות: "לא מלאך פשוט, אלא שרף... ועוד גדול מזה".

וסיפר הגאון ר' אברהם שאג שכשנכנס פעם אל רבו החת"ס מצא אותו שקוע ברעיונותיו ודבוק בשרעפיו ולא הרהיב עוז בנפשו לברר פשר הדבר, אולם כעבור כמה רגעים פנה אליו רבו ואמר: "בני יקירי, היודע אתה מה היום מיומיים, עלי להזדמן ולהפגש בעוד שלשה שבועות עם גאון צדיק הדור רבי מרדכי בנעט, וכשאני מעלה זאת על רעיוני הנה כל אברי מרתתין". ובספר יכבד אב מספר הג"ר יחזקאל בנעט, (בהג"ר גרשון וואלף בנעט – נכד שארו ותלמידו המובהק של הגה"ק ר' מרדכי בנעט וחתן הגה"ק ר' שלמה גאנצפיד בעל הקיצוש"ע) וז"ל: צופה הייתי בזקני הגה"ק רבן של ישראל מו"ה שלמה גאנצפריד זי"ע עת אשר מרבינו מהר"מ בנעט רב דמדינה, היה עומד מכסאו ודיבר באימה וביראה וברטט, דומה כאילו דיבר כלפי מעלה.

בד בבד עם הדר גאון עוזו ורום קדושתו כמלאך ה' צבקות, היה מנהיג בחסד עליון וגיבור מלחמה כחלוץ העומד בראש המערכה נגד כל פורצי גדרי כרם בית ישראל וכשיצא לאור הספר "בשמים ראש" אשר לפי דברי המחבר הוא מכת"י רבינו הרא"ש ז"ל, ואף עטרו בהגהותיו ופירושיו בשם "כסא דהרסנא", (החת"ס מכנה אותו כזב"י הרא"ש) וכל גדולי הדור גילו אז את דעתם שריח ההשכלה נודף ממנו, ובראשם יצא הרה"ק מהר"מ בנעט חוצץ נגד הספר בהוכיחו בראיות ברורות את זיופו לעין כל.

בתקופה ההוא החלה להתפשט דעת "הרעפארמער" והמשכילים שרצו להכניס רוח חדשה בקרב עם ישראל, והוא לחם נגדם בתקיפות, וכמה פעמים הוצרך להתייצב לפני המלך להשתדל שאל יטו את לבבו לטובת המשכילים, ובכל פעם הצליח בדרכו כמובא להלן בהמשך דברינו.

לא רק בדבר הלכה פנו אליו בהיותו נודע לשר התורה ועמוד ההוראה כי אם בדבר ישועה ורחמים, בהיותו מפורסם כקדוש ונורא, פועל ישועות ועושה נפלאות, תלמידו הג"ר שלמה קוועטש פנה אליו בשאלה, מנין לו כוחו הגדול לחולל נפלאות וישועות לבני אדם, השיב לו רבי מרדכי ברוב ענוותנותו: אין כאן כל חכמה ותבונה, הדבר פשוט מאוד וכל יהודי יכול לעשות זאת, ופסוק מפורש הוא "רצון יראיו יעשה" אם אדם הוא בבחינת "יראיו" שהוא באמת הירא את דבר ה', אז ה' עושה רצונו.

ואמנם נתקיים אצלו ותגזר אומר ויקם לך וכפי שחזינן מדברי תלמידו הגדול הגאון ר' יהודה אסאד זי"ע בתשובותיו, וז"ל: "על דבר החיה היולדת ב"ה כבר טוב לה, ודברי מורי הג' יחי' עשו רושם ופרי למטה ולמעלה, ונתקיים ותגזר אומר ויקם לך".

בסוף הרחוב שגרו בה היהודים בניקלשבורג הי' כתוב על הבית האחרון באותיות גדולות "בית עירוב", ופירושו הי' שמן המקום ההוא אסור להוציא דבר החוצה בשבת, והבית ההוא הי' שייך לנכרי, ונתרחש שבזמן ההוא מכר הנכרי ביתו לנכרי אחר והלה החליט להסיר את האותיות מעל ביתו, אז הלך ר' מרדכי בעצמו אל הנכרי וביקש ממנו שלא יסירנו, והבטיח לו שבשכר זאת, לא ישלוט אש בתוך ביתו, ונתרצה הנכרי לזה, ולימים הי' שריפה ששרף בתים מימין ומשמאל הבית הזה והבית הזה ניצל כולו.

פ"א אירע שהלכו אל הנכרי לראות החליבה, אבל איחרו המועד וכבר הי' אחר החליבה ובטעות הגיע החלב אל ר' מרדכי, ושאלו הלא הכוס הוא ריק ואין בו כלום, כי היות שהי' אסור לא ראהו בכלל, ופ"א איחרו להדליק נרות שבת במועדו והדליקו ע"י גוי, וכשבא לביתו שאל מדוע לא הדליקו הנרות ויושבים בחושך, כי לא ראה כלל אור שהדליקו באיסור.

בהיותו חוט של חסד משוך עליו זכה להתייצב לפני מלכים, וה' נתן את חינו בעיניהם כי מרדכי היהודי גדול ליהודים יהיה ומבלעדו לא ירים איש את ידו ורגלו בכל מדינות מעהרין, וכל אשר פיו יקבנו בדבר דת יהודי לא יפול דבר ארצה, ואיש אשר ימרה את פיו ענוש יענש, ויצו המלך לכתוב את הדברים האלה על ספר, הוא גליון גדול מקלף אשר בשם רשיון המלך יכונה, ותוקף האגרת הזאת לאשר ולקיים דברי המלך אלה ונחתם בטבעת ושם המלך, כל זה היה תחת שלטון הקיסר ליאופולד השני, אשר לא האריך ימים על ממלכתו ומת בשנת תקנ"ב ובנו הקיסר פראנץ הראשון מלך תחתיו.

ופ"א ביקש ממנו המלך שיברכהו וכפף המלך את ראשו שיניח ר' מרדכי את ידו עליו, אבל הוא לא רצה לעשות מבוקשו ענה לו בחכמתו, מי האיש אשר יהין להרים יד בראש המוכתר בכתר מלכות.

אחרית ימיו

בשנת תקפ"ט נחלה, והרופאים שלחו אותו למרחץ קארלסבאר, ואף שסבל יסורים לא נאנח ולא התרעם, וביום שלפני פטירתו אמר אוי לי מיום המחרת כי זה יהי' יום צר וחשך מאוד, ובלילה אור ליום י"ג אב שנת תקפ"ט שם ידיו תחת המכסה ולא שנה טעמו ולא נראה בו שום שינוי וכה שכב כל הלילה עד הבוקר ואז הופסקה נשימתו, וזאת בלבד היתה השינוי בין חיי למותו כי מת בנשיקה, והוא אמר בכל עת מחלתו מי יתן יקרה לי המקרה בביתי או בעיר פראג, ובלילה שלפני פטירתו אמר בפירוש שרצונו להקבר בעיר ניקלשבורג, ואם לא יתאפשר הדבר אזי לכה"פ בעיר פראג, אמנם היות שמחוקי המדינה הי' אסור להוליך המת מקום רחוק בלי חניטה וגם העיר קארלסבאד מפני שהיתה עיר מרחץ ובאו שם בני אדם לצרכי רפואה הי' אסור להלין המת, על כן הוצרכו לקברו במקום קרוב, והוליכו אותו לק"ק ליכטנשטאט שהיתה קרובה לה, ושם עשו לויה גדולה ובכבוד גדול קברוהו על תנאי שכשיתאפשר להם יפנוהו לעירו ניקלשבורג על פי צוואתו, וכשהגיע הבשורה המרה לק"ק ניקלשבורג שאלו את פי גדולי הדור אם מותר לפנותו, והותר להם הדבר מפאת שהתנו בעת פטירתו שיפנוהו לניקלשבורג.

ואכן אח"כ הותר להם להעביר את גופו הטהור לעיר ניקלשבורג אלא שבני קהילת ליכטנשטאדט לא אבו תת להוציא מתוכם גוף קדוש וטהור זה, לבסוף הגיעו לעמק השוה להרצות טענותיהם בפני ג' בתי דינים חשובים: בית דינו של הגאון ר' עקיבא אייגער בפוזנא, בית דינו של החת"ס בפרעשבורג, והבי"ד דק"ק פראג בראש הגאון ר' שמואל לאנדא בנו של הנוב"י, וקיבלו עליהם שכאשר יפסקו הרוב כן יקום ויהיה.

בס' מקרי דרדקי להגאון ר' הלל ליכטשטיין מקאלאמיי מביא מפי רבו החת"ס שבאותה לילה שהיה מעיין בדבר אם מותר להעבירו מקברו לניקלשבורג, קודם אור הבוקר בא אליו הרה"ק ר' מרדכי בנעט וראה אותו בהקיץ בפנים מאירות ומצהיבות ויאמר לו שרצונו שיוליכו לעיר ניקלשבורג.

ואכן מפורסמת היא תשובתו של החת"ס להתיר את ההעברה, וזו היתה גם דעת הרוב, וכעבור ז' חדשים מיום הסתלקותו הועבר גופו הקדוש מליכטנשטאדט, וביום י"ב אדר שנת תק"צ הוטמן בניקלשבורג ליד קברו של רבו הרה"ק הרבי ר' שמעלקע זי"ע.

מן הענין להביא עדותו הנאמנה של הרה"ק ר' שמואל משינאווא שמספר בספרו "רמתים צופים" שפע"א הי' עם רבו

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע בדרך, ואחר התפילה נתנו לו מעט יי"ש והלך לחדרו ומצא אותו שהיה בוכה בכי רב, בערך שעה, ולא רצה לגלות על מה הוא בוכה, ואח"כ כשהי' עמו על העגלה בדרך אמר לו שאיזה גדול וצדיק נפטר אבל אינו יודע מי הוא, ואח"כ נתוודע לו שנפטר אז הגה"ק ר' מרדכי בנעט זי"ע, ומסיים "ושמעתי שהיה בעל צורה שלימה".

מה נורא היא הגדרתו של החת"ס בהספידו עליו: "גדול הדור רבן של ישראל... ופרנס כל ישראל בתורה ויראת ה' וגדור גדריהם מארי דכולא תלמודא, לא הניח דבר קטן ודבר גדול... ובן יחיד לשכינתא קדישא".

חיבר ספרים רבים והרבה מכתבי ידיו נאבדו, ובחייו נדפס ממנו ספר "באור מרדכי" והוא ביאור והגהות על דברי ה"מרדכי", ולאחר פטירתו נדפס ממנו שאר ספריו ה"ה, "תולדות מרדכי" ע"י בנו רבי יעקב אבריל, ובו חלק מדרשותיו, והקדים להן את תולדות אביו, המשמשים כאבן יסוד לכל כותבי תולדותיו, ספר "מגן אבות" על ל"ט מלאכות ועניני שבת, "שו"ת הר המור", "תכלת מרדכי", "פרשת מרדכי" דרשות וד"ת, ועוד, ספר "מחשבת מרדכי", וספר "מהר"ם בנעט".

י"ד מנחם אב

הגה"ק רבי צבי הירש מליסקא

[אך פרי תבואה] זי"ע

אלה תולדות

נולד בעיר אוהעל בשנת תקס"ח לאביו ר' אהרן ולאמו הצדיקת מרת שרה [שהיתה ניקראת "שרה די בעקערין" ע"ש שהתפרנסה ממעשה אופה], הרה"ק מליסקא זי"ע אמר שמעולם לא שמע הוריו מדברים ביניהם שום דבר אלא בעניין אחד בלבד, האיך ומה עוד ביכולתם לעשות כדי לגדל בניהם לתורה, הרה"ק מליסקא הרבה לספר הרבה בשבח אביו שהי' איש ירא וחרד לדבר ה', ואמר עליו כשהגיע הימי הרצון חודש אלול מיד הי' ניכר עליו, כי אז הי' הכובע שלו משוך תמיד על עיניו מבלי להביט החוצה, וגם על אמו מסופר מצדקותיה, היתה ידוע לצדיקת ובעלת יראת ה' מאד, הרה"ק מליסקא הי' מתייעץ עם אמו בהרבה ענייני עבודת ה', היא היתה מבאי ביתו של מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, פ"א בא איש אחד לפני מרן הישמח משה לשאול בעצתו, וכשהשיב לו מרו הישמח משה דעתו הק' פקפק הלה בדבריו הק', והתחיל להתוכח עם הישמח משה, ואמו הצדקנית היתה שם בחוץ ושמע את הדין ודברים, לא יכלה להתאפק וצעקה עליו, אם רצונך שהרבי יאמר כרצונך למה באת לשאול את פיו, ואמר הישמח משה להאיש ההוא כמה פעמים טוב לשמוע דיבורה של אשה ג"כ, – כשהי' בן שמונה שנים נתיתם מאביו, ואמו לבדה גדלתה לתוי"ש במסי"פ ממש.

רבותיו

כשנתגדל קצת ויצא כבר מהחדר, הוליכתה אמו על כתיפה ברגל לעיר דעמבין, ללמוד תורה אצל הגאון ר' אברהם זצ"ל מדעמבין, שהי' גאון גדול והי' בקי בכל ד' חלקי שו"ע בכל סעיף וסעיף קטן בעל פה על הלשון, ושם עלה ונתעלה בתורה ועבודה, פ"א איקלעו לעיר דעמבין הגה"ק בעל "אור לשמים" מאפטא זי"ע והגה"ק מראפשין זי"ע התלוה אליו, וכל העיר באו לקבל את פני הרה"ק מאפטא זי"ע, והרה"ק מראפשין הי' עומד בפתח החדר שבה הי' יושב הרה"ק מאפטא והוא הי' מכניס כל הבאים להסתופף אצל הרה"ק מאפטא, ובתוך הבאים להתברך היו גם הגאון ר' אברהם ותלמידו הרה"ק מליסקא, ויהי כאשר באו אמר הרה"ק מראפשין "ברוך הבא ר' אברהם און די זעקס אין דרייסיג תלמידים", ומשם יצא לעיר באנאהד ללמוד ולשאוב תורה מבאר תורתו של הגאון ר' הירשלע חריף זצ"ל מבאנאהד, פ"א אמר הרה"ק מליסקא שכשיצא מבאנאהד לחזור לביתו הי' בקי בחו"מ ח"א עם הקצות בע"פ, – ולשני רבותיו אלו הי' קורא סתם "רבי".

דבוק הי' בל נימי נפשו כל ימי חייו ברבו ה"ה הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, וכבר בנערותו בעודו ילד קטן הביט אחרי משה אחרי כל תנועותיו והנהגותיו בכל פרט ופרט, וממנו לקח לו סדר העבודה בעבודת ה', וסיפר הוא בעצמו שפ"א בהיותו עוד תינוק מבית הספר והיו חבריו הילדים התוכחו זה עם זה עם הרה"ק הישמ"מ לומד גמ' תוס' דהא יושב תמיד סגור בחדרו, והוא השיב להם שיש לו ראי' ברורה דהישמ"מ עוסק בתורה דלולא זאת לא הי' פנים נאה כמו שיש לו, הרה"ק הייטב לב זי"ע למד עם הרה"ק מליסקא בחברותא, פ"א אמר הייטב לב לאחד מנכדי הרה"ק מליסקא תאמין לי כשהייתי אברך לא עלה בדעתי להשים עין על זקינך איך שהוא עוקב אחרי זקיני בכל תנועתיו, גם הישמ"מ לעומתו הראה לו חיבה יתירה וקירבו מאד, כשבא בחזרה לביתו מבאנאהד, קראו הישמ"מ ללמוד עמו בצוותא עם נכדו הייטב לב, והתחילו ללמוד מסכת גיטין, וסדר לימודו של הישמ"מ הי' שלמד מקודם פרשת כריתות שבפרשת תצא במתינות מאד, ואח"כ עבר לגמ' וכן הלאה והכל הי' במתינות, והיות שהרה"ק מליסקא הי' חריף מאד בלימודו, לא מצא חן בעיניו כ"כ דרך לימודו זה, ע"כ לא הלך בקביעות ללמוד עמם, אלא הלך מפעם לפעם, אבל לשנים אמר שמתחרט מאד ע"ז.

גדלותו בתורה

בעודו נער קטן הי' נודע לחריף גדול והרבה להתפלפל עם לומדים גדולים ממנו בשנים, פ"א בעודו קטן בשבת שבו הי' צריך הישמ"מ לדרוש לפני בני העיר, ובערב שבת ראה הרה"ק מליסקא איך שבחור אחד הכין עצמו להדרשה, והבין שהלה רוצה לפלפל ולבלבל את הרה"ק הישמ"מ, אז הכין עצמו בל כוחו להדרשה וחשב בדעתו שלא יתן להבחור להפיק זממו, וכן הוה בשעת הדרשה התחיל הבחור ההוא לפלפל עם קושיותיו, ותיכף התחיל הרה"ק מליסקא להכות על קדקדו, וכל מה שהקשה הבחור תירץ הוא בטוב טעם, ויען שהי' ילד קטן קפץ בהתלהבות על הספסל והתוכח לעיני כל הקהל, ואמר אח"כ שעלה בלבו שאפי' לא יהי' לו מה להשיב אעפי"כ

לא ימנע עצמו מלצעוק, והדבר הי' נאה ומתקבל איך שילד קטן עומד נגד בחור גדול ונצחו, (אחר הדרשה אמר הי"מ אליו "וואס האט געוואלט האבן דער שוטה", ואמר הרה"ק מליסקא שהבין מזה שהי"מ רוצה להכיר לו טובה) פ"א הי' אצל הי"מ חתנו ה"ה הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, אמר הי"מ לחתנו כשהראה על הרה"ק מליסקא "מיט אים קענסטו שמועסן אין לערנען", – פ"א אמר לאיזה מתנגד שרצה להראות חריפות ופילפולי דאורייתא, בזה"ל: על לימוד התורה צריכים שכל הישר, ואיך יכול להיות שאתם יכולים ללמוד, הלא אם הי' לכם שכל הישר היית נעשה חסיד.

האיש מקדש

כשהגיע לעת דודים נשא את הרבנית האשה הצידקנית מרת קריינטשא, החתונה היתה בשבוע אחת עם רע כאח לו ה"ה הרה"ק הייטב לב, הרבנית היתה נודעת במעשיה הטובים, ובפרט בכנסת אורחים, וכל נצרך מצא תמיד בביתה מקום לאש"ל, והיתה מבשלת ואופה תמיד בשביל נצרכים, בעלה הק' אמר עליה שהיא "א האלבער גיטער איד", ("רבי" הי' נקרא בימים ההם "גיטער איד", המ') היתה לו ממנה שבעה בנים ושלוש בנות, וכל השבעה בנים ושנים מבנותיו נעדרו ל"ע בחיי אבותם, הילד האחרון הי' חלוש מאד, הוא נולד ע"י תפלתו שעל ציונו של הט"ז, שהי' הרה"ק מליסקא על ציונו וביקש ממנו בזה"ל: "רבי, איך האב מיך געפלאגט איבער אייער תורה, איהר האט בכח צו העלפן, ע"כ בעט איך אייך איר זאלט מתפלל זיין צו הש"ת איך זאל געהאלפן ווערן מיט א בן זכר", ואמר הרה"ק מליסקא "איך האב פארגעסם מתפלל זיין שיהא בן של קיימא", ובשעת הלוי' אמר הפסוק ושחט אותו על יד המזבח, וסיים שכשמביאין קרבן צריכים לחזור בתשובה, והתחיל לבכות בכי' רבה.

אוהב את הבריות

בשנת תקצ"ד נעשה אב"ד ואדמו"ר בק"ק ליסקא, ומאז השליך נפשו מנגד למען בני ישראל שנהרו אליו מכל אפסי תבל להיושע ממנו, ואמר הוא בעצמו מי שרוצה להיות רב צריך קודם להשליך מעליו עוה"ז ואח"כ יכול להיות שיהי' לו עוה"ז יותר, אבל מי שרוצה להיות רבי צריך להשליך מעליו גם עוה,ב ואח"כ יכול להיות שיהי' לו עוה"ב יותר, וכן מסופר שפ"א אמר הגאון ר' מנחם א"ש זצ"ל לנכדו של הרה"ק מליסקא לולי הי' זקינך רבי הי' כובש העולם בחריפותו, וכשהגיע הדברים להרה"ק מליסקא אמר ידעתי גם ידעתי אבל מה אעשה שטבעי היא שכשאני רואה יתום שהולך יחף מוכרח אני להניח הגמ' ולהשתדל עבורו, ונתפרסם שמו לפעול ישועות גדול, וידוע שריפא חולים ע"י חלוקת "צוקער", כשהגיע הדבר לאזני הרה"ק מצאנז זי"ע אמר אין זה פלא על הרה"ק ר' הירש'לע הלא הוא קידש את איבריו ומה שלוקח בידו היא מסוגל לרפואה.

ומקרבן לתורה

גם אנשים שלא שמרו תורה ומצות כראוי באו אצלו לבקש ממנו שיברכם ויתפלל בעדם, ועי"ז קרבם לתורה ומצות, שביקש מהם שאם יבטיחו לו שישמרו שבת ושאר מצות אז יושעו, פ"א בא לפניו איש נגיד אחד שהי' רחוק מדרך התורה, והתאונן לפניו שמסחרו נתהפכה לו לרעה ומתירא שיאבד כל רכושו, שאל אותו אם יש לו ידיעה ביהדות השיב האיש שלא, שאל לו אם רוצה שיודיעהו ממצות ה', ענה לו האיש שאין ביכלתו לקבל עליו שמירת המצות, אמר לו הרה"ק מליסקא, אמשול לך משל למה"ד, לאיש אחד שנסע לעיר הגדולה לייפציג לקנות סחורה, וקנה מסוחר אחד כמות רב מסחורה, וכשרצה לנסוע משם לביתו ראה שנצרך לו שמן למשוח אופני מרכבתו, והיות שהי' באמצע הלילה וכל החניות הי' סגורות, בקש עצה מהסוחר כדת מה לעשות, אמר לו הסוחר שיש לו שמן כזו, ונתן לו ונסע הלה לביתו,וכשיצא לדרכו פגש בחבירו, וחבירו שאל אותו איפה הוא יכול לקבל שמן למשוח את גלגלי עגלתו, השיב לו הנ"ל שעתה נתן לו סוחר הנ"ל שמן כזו, וילך אצלו ובוודאי יתן לו, וכן עשה והלך להסוחר, וביקש ממנו שמן שצריך לו, ענה לו הסוחר שאין לו, אמר לו האיש, שעכשיו אמר לי חבירי שאתה נתת לו שמן זו, השיב לו הסוחר חבירך קנה ממנו סחורה בעד סכום גדול, הוצרכתי לעזור לו, ונתתי לו השמן אבל מה לי ולך, האם מסחרי עם שמן העגלות, סיים הרה"ק מליסקא, כשבא אלי איש שמקבל ממני הדרכה לשמור תורת ה' מוכרח אני לעזור לו בעניני העוה"ז ג"כ, אבל מי שאינו קונה ממני כלום בעניני שמירת המצות ורוצה רק שאתן לו משאלותיו בעניני עוה"ז הרי אינני סוחר בדברים אלו.

רץ כצבי

בעת שחזר הגאון הכתב סופר מחתונת בנו שהתקיימה בק"ק קליינוואַרדיין, ונפגש עם הרה"ק מליסקא, ואח"כ כשבא הכת"ס לישיבתו והתחיל שיעורו הראשון בישיבתו הגדולה, פתח ואמר לפני הבחורים דהא דאמרו (אבות ה כ) הוי רץ כצבי, הכוונה כרבי צבי הירש'לע מליסקא.

אשכבתי' דרבי

בי"ד לחודש מנ"א תרל"ד יומו האחרון עלי אדמות בחצות היום לבש בגדים נקיים ובגד משי חדש, ויושב על כסא קדשו אצל השלחן ובירך את ב"ב, ואמר לכוא"א איך להתנהג, ואח"כ אמר חידושי תורה על הפסוק ראשית ביכורי אדמתך, ואמר רבותי ראשית היא אמונה והאריך בעינן זה, ואח"כ צוה לחתנו בעל מחבר ספר טל חיים ג"כ לומר דברי תורה, ואח"כ אמר ראוי הייתי להיות בעהו"ז עוד עשרים שנה "ווען די וועלט וואלט מיך געלאזט", ואמר עוד כמה ענינים ברמז ואמר "רק בשמחה, הספד ביז חצות, נישט מאריך זיין, נישט אסאך זאגן, טראגן אין מקוה", ואמר למשמשו "נו" והמשמש הבין תיכף הרמז ולקח מים לרחוץ ידיו ושמעו שאמר כמה פעמים סלח לנו מחל לנו, ודפק בידו על לבו, ותיקן הכובע שעל ראשו ופיאות ראשו, והגביי ב' ידיו לשמים בהשתפכות הנפש, וסגר עיניו ואינני כי לקח אותו אלקים. – השאיר אחריו ספריו הק' אך פרי תבואה עה"ת, הישר והטוב על מועדים ועל סוגיות הש"ס.

שמעתי משמיה דהרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע שאמר שהתפלה שבשבת חזון צריך ליזהר בזה בכוונה כי היא מעלת כל התפלות של כל השנה שהיא בחינת תפלה לעני.

(תכלת מרדכי)

◆◆◆

אחד עשר יום מחורב, חורב מלשון חורבן, היינו חורבן בית המקדש, שעליו אנו בוכים אחת עשרה יום בשנה, תשעת הימים, י"ז בתמוז ועשרה בטבת, שיהפכו לנו במהרה לחגים וזמנים וששון אמן.

(ספרן של צדיקים)

◆◆◆

הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א אמר: שכשהמשיח יבוא, שבעה עשר בתמוז יהיה יום טוב ראשון, ותשעה באב יהיה יום טוב אחרון, והימים שבאמצע יהיו חול המועד.

(אמרי קדוש)

בנוסח אחר ידוע אמר שתשעה באב יהיה יום טוב ראשון, ושבעה עשר בתמוז יהיה יום טוב אחרון, והימים שבאמצע יהיו חול המועד, והימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב – יהיו בגדר של שאר ימות השנה, שיהיו מותרים במלאכה, והמלאכה שיעשו בימים הללו יספיק לפרנסה למשך כל השנה כולה.

(בפי ישרים)

◆◆◆

אין משיח בא אלא בתשעה באב לפי שקבעו אבל בזמן הזה ועתיד לפני הקב"ה לעשותו יו"ט.

(פסיקתא רבתי

פסקא בכה תבכה בסופה)

◆◆◆

במקום שהשי"ת שורה שם כל המלאכים והעולמות והממונים לכך כשהאדם ג"כ במקום הזה הוא נשמר בשמירה מעולה משא"כ בהפך ח"ו נשאר בלא שמירה והוא מסוכן ולכך בתשעה באב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל השי"ת מה שצריכים כיון שה' שורה ג"כ בבחינה זו.

(אמרי פנחס)

◆◆◆

הנה אמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו. ולכאורה הדברים מתמיהין, כי מה אית לן למיעבד יותר ממה שאנו מחכים ומתפללים בכל יום ויום שישוב ברחמים לביתו במהרה בימינו.

כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, נחמה גדולה טמון בה

שמעתי בשם הצדיק המפורסם הגה"ק בעל "ישמח משה" מאוהעל זי"ע, שפעם אחת ישב עם נכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע, ודיבר עמו דברים שונים בעבודת ד' ובעסק התורה, כי כן היה דרכו בקודש, לדבר עם נכדו הנ"ל, כאשר אנחנו שומעים כעת בעת שאנחנו זוכים להיות אצל שולחנו הטהור, שתמיד מספר ענינים שונים טהורים וקדושים מזקינו הק' הנ"ל, אשר תתענג נפשינו ומברכינן הטוב והמטיב על השמועות טובות. פעם בתוך הדברים אמר הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע לנכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע, הנני לבי עלי דווי ממאמרם ז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) **"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו". ומה אנו ומה חיינו שלא נבנה ביהמ"ק בימינו, אם כן הרי הוא כאילו נחרב בימינו, וכאלו רואים אנחנו בכל יום החורבן, אוי נא לנו כי חטאנו!.**

על זה השיב לו נכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע בלשונו הטהור: זקיני היקר, אדרבה נראה בעיני שדברי הגמ' הנ"ל אינם דברי צער, אך אדרבה נחמה הוא לנו, שאמרו חז"ל (איכ"ר פ"ד י"ד) **"שפך כעסו וחמתו על עצים ואבנים", כי לולא שהחריב בית מקדשו, היה מכלה חמתו ח"ו על נפשות ישראל קדושות בעצמם, אך על ידי ביהמ"ק שנחרב, ניצולו נפשות רבות מישראל. והשתא נחזי אנן שדברי הגמ' הנ"ל במאמרם: "כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, כאילו נחרב בימיו", נחמה גדולה לנו, כי לולא שהיה כן, אזי מה יש לנו לעשות על כל חטאתינו, כעת שאין לנו מקדש לכפר, ומוכרח היה ח"ו לכלות את כרם ישראל עבור חטאתינו, על כן אמרו חז"ל, שיש לנו בכל דור ודור ביהמ"ק ליחרב בכדי לכפר על כל חטאתינו, זאת היא כוונת הגמ' הנ"ל, ונחמה גדולה היא לנו. על זה השיבו זקינו הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע: "נחמתני בני נחמתני!. עד כאן שמעתי המעשה היקרה הלזה.**

פרחי מגדים (שנה ד' גליון קע"א)

ושמעתי מפי אבא מארי הגאון הצדיק מו"ה אלעזר ניסן זצ"ל (דראביטש) שפירש דבריהם ותורת חסד על לשונו, והוא כי עיקר הפדות של חורבן בית המקדש היה בשביל שהדור שבימיהם נחרב הבית אין לשער גודל הצער שהיה להם באותו זמן.

וכמו כן עתה הדור שמשים אל לבו ענין החורבן ומחכה מתי יבנה, ועודנה תכילנה עינינו ועבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, אוי לנו כי פנה היום ואין קול מבשר טוב וכו', ומצטער על דלותן ושפלותן של ישראל וגלות השכינה ואשר עוד לא נבנה הבית, הנה זה מכפר עון הדור כאלו נחרב בימיו שהיה כפרתן של ישראל, עד כאן דבריו.

ואמר זה לפני מורי זקיני זלה"ה (הישמח משה) וקלסיה ואמר לו בזה הלשון בני נחמתני, כך שמעתי מפיו הקדוש.

(ספה"ק ייטב פנים מאמר יפה לעינים אות א)

◆◆◆

אמרו חכמינו ז"ל בתשעה באב חייב להניח תפילין במנחה (שו"ע או"ח סימן תקנ"ה ס"א), והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם את עמו ישראל, (וכמ"ש האריז"ל לכוון במנחה שם הו"ה ניקוד סגול).

והוא המשל כדרך האב שמייסר את בנו בשבט כדי להדריכו, ואף על פי כן אחר כך הוא מקרבו ומדבר על לבו ומנחם אותו לומר לו (ירמי' לא ב) "אהבתיך ומשכתיך חסד", וגם כשאני מוכיח אותך בשבט הוא לטובתך. וכן הענין אחר הימים הנוראים אלו ובפרט בתשעה באב אשר הדינים מתוחים רחמנא ליצלן, (כמ"ש האר"י ז"ל לכוון כל היום הו"ה בניקוד שב"א שמורה על הגבורה).

לכן לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו והחסד (שם הו"ה בניקוד סגול) ובאים מוחין חדשים, ובודאי יש כח להמשיך אז שנו"ת חיים בתפילין כמו תמיד בבוקר בבוקר כנודע. ואז ההתחלה לבנות המלכות מחדש.

וכמו שכתבנו בצירוף הימים שמעשירי באב עד יום ראשון של סוכות עכ"ל, שמעשירי באב עד כ"ט באלול הם חמשים יום כנגד אות נ', ואחר כך עשרת ימי תשובה נגד אות י', ואחר כך ארבעה ימים שבין יום הכיפורים לסוכות הם כנגד אות ד', ואחר כך יום ראשון דסוכות הוא נגד אות א' שהוא יום ראשון, כמ"ש (ויקרא כג, מ) "ולקחתם לכם ביום הראשון", (והצירוף הוא ניד"א כנ"ל), וזהו בנין המלכות מחדש אחר החורבן.

וגם כי בתשעה באב אסור ללמוד תורה ועליו נאמר (תהלים קיט, קכו) "הפרו תורתך", לכן תיכף אתריו קורין פרשת ואתחנן עם עשרת הדברות להתחיל התורה ולקבל עול מלכות שמים מחדש.

ספה"ק עבודת ישראל)

כימי צאתינו מארץ מצרים שלא היה לנו רק הכח לומר אבא! אבא!, כן עתה אראנו נפלאות

שמעתי מפי הגאון הק' אדמו"ר מרן אבדק"ק סאטמאר בעל דברי יואל זי"ע, משל נאה שהגיד בשם הרה"ק רבינו חיים מטשערנאוויץ זי"ע בעל באר מים חיים, משל לאב אשר בנו בעודנו תינוק קטן, ואין לו ממנו עדיין שום תענוג מיוחד, וכל אהבתו אליו רק מחמת שהוא מיוצאי חלציו, ועכ"ז הוא דואג להשיב לו כל הצטרכותו ומחית נפשו, אכן בהתגדל הבן מעט מעט, ומתחיל לצפצף בקולו ולדבר מעט, וקורא אותו בשם 'אבא', הדיבור הזה מעורר אצל האב את רגשי אהבתו ביותר אל בנו הקטן, וממלא לו כל הצטרכותו, ונותן לו בקשתו באהבה, ואח"כ כאשר כבר נתגדל הבן, ונזדמן לו על ידי איזה מקרה רע וחולי ר"ל שכלו ממנו כל מעלותיו, ורצונו לעורר ולהמשיך אליו אהבת ורחמי האב, אז הזכיר לו את הדיבור הראשון, אבא, שצפצף אליו עודו בקטנותו, ואומר אליו, **אבי רחם נא עלי, וזכור רחמיך שהיית מרחם עלי בימי קטנותי, כאשר לא ידעתי כלום כי אם רק להגיד אבא, ולא יותר. אשר אז בקראי אבא, היו מתגלגלים רחמיך עלי, וכאז גם עתה בטובך הגדול תעורר רחמיך ומלא משאלות לבבי באהבה.**

והנמשל, כמו כן אתנו, בני ישראל הבנים למקום ובני רחומיו. רק על ידי שעבוד גליות ושאור שבעיסה נתמעטו הלבבות והרפנו מלעבדו עבוה"ק, שעבדנו בהיותנו בבית זבול תפארתנו. שעבדו כהנים בעבודתם בהקרבת הקרבנות, והלוים בשירם וזמרם. ועתה בעוה"ר כאשר חרב ביהמ"ק, ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו, וגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ולא נשאר בידינו כ"א מה שאנו מיחדים שמו יתברך, ומקבלים עלינו עול מלכות שמים בקריאת שמע ישראל ד' וגו', אמנם עכ"ז נא ונא חוס ורחם עלינו, ויתעורר אהבתו אלינו, ו**'כימי צאתך מארץ מצרים'** כמו שאהב אותנו בימי צאתנו ממצרים, אשר גם אז לא הי' בידינו מצות ומעשים טובים, כ"א קבלת עול מלכות שמים בלבד, וקראנוהו אבינו, והי' זה חשוב בעיניו, והי' לו מזה נחת רוח גדולה, וכמו כן גם עתה **'אראנו נפלאות'** הגם אין בידינו כלום, כ"א הדיבור הפשוט מעומק לבנו, שאנו אומרים לפניו יתברך אבינו שבשמים, אכי"ר.

אמרי דבש (פרק יא, דף ע"א)

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

הדלקת הנרות (ב)

מקורה ◇ רמזי הנרות ◇ טעם הדלקת הנרות ◇ הדלקה ע"י האשה

מקורה

קבלה מימי משה רבינו

כל חכמי הדורות לא נחלקו כלל אלא במה מדליקין ובמה אין מדליקין, אבל בהבערה עצמה שראוי להדליק, לא נחלקו כלל, ללמדך שקבלה היתה לישראל מימי משה רבינו להדליק את הנרות לשבת.

(מדרש לקח טוב - פ' תשא)

ספר נכבד תשובות על החולקים

לא תבערו אש לאפות לחם ולבשל בשר, כי האש צורך לכל מאכל. והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמונינו על נר שבת.

(אבן עזרא - שמות פרק לה)

אמרינן בפרק במה מדליקין שהדלקת נר בשבת חובה, ועיקר ציווה מפי הנביאים, שציווי לכבד את השבת, והדלקת נר נאה הוא עיקר הכבוד, ומברכים עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, דגבי נביא כתיב אליו תשמעון, וגם בכלל לאו דלא תסור הוא.

(סמ"ג - עשין מצוה ל)

מצאתי כ' בספר יראים (סי' צט) כי עונג שבת וגם הדלקת נר הלכה למשה מסיני ואתו נביאים ואסמכוה אקרא.

(חתם סופר - שבת כה:)

רמזי הנרות

איתא בם' הק' תולעת יעקב הנרות המאירות בשבת הם סימן לנשמות יתירות שנתוספו בשבת עיי"ש.

(רמזי שבת - אות קט)

בשבת קודש שהוא ענין עלית העולמות וכו', ידוע שנר שבת קודש מרמז על עלית הנפש והקדושה וכו'.

(דברי חיים – לחעטה בד"ה הנה התמיה דף כו ע"ב)

חובת האדם להכין נר נאה לשבת

כתיב 'ושמרו בני ישראל את השבת כו' לדורות"ם' ודרשינן בש"ם לשון דירה, היינו שיכין דירה נאה לכבוד שבת ונר דלוק, ורמז לזה "טראש מקדם נסוכה", היינו כי אותיות השניים מאותיות 'ראש' הם שב"ת, שמא דקב"ה. ואותיות שניים מאותיות 'קדם' הם רה"ן, למפרע הנר.

(עבודת ישראל - פרקי אבות פ"ג מ"ד)

גם תיבת נר עצמו נוטריקון נפש רוח כאשר מפורש (בפע"ח שער הלימוד) ומורין לנו בזה שעל ידי הדלקת הנר שבת תזכה שיאיר על נפשך ורוחך אור קדושות היחודים אלו. כי נר גימטריא אור גדול וגם חפין חסד כמבואר שם. והכל שע"י תזכה לראות אור גדול וחסדי המקום. ונפשך ורוחך יתיחדו עם קדושת הנשמה אשר בך.

(סידורו של שבת – ח"א שורש ב ענף ב עלה טו)

איתא בספר תולעת יעקב בזה"ל 'הנרות המאירים בשבת הם סימן לנשמות היתירות שנתוספו בשבת'.

(מנחת שבת – סי' עה סק"י)

וזה שאמרז"ל (שבת כ.) בכל מושבתיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד. פי' ע"י מדורת האש של הנרות החשובה לפני המקום ב"ה כמדורת בית המוקד של קרבנות המזבה אתה מבעיר ומכלה האש של מושבתיכם, וזן מאירין להרבות שמחה וחדוה ואור שלום ביתו. ותיקון הבית הזה הוא כעין תיקון גוף האדם שבארנו (בשורש הקודם ענף ג), כדי שיוכל הקדושה עליונה לשרות בו, אף כאן צריך הוא אל תיקון ביתו להיות לא תביא תועבה אל ביתך כדי שיוכל אור השבת לשרות בו.

(סידורו של שבת - שורש ב ענף א עלה ח)

רמז לאור הגנוז

כתוב בם' הבהיר ובמדר"ם רקאנטי שאור המאיר בשבת הוא המאור מאור שנגנז וכו' ובזה יתבאר מה שארז"ל בילקוט

פר' בהעלותך כבוד שבת הם נרותיה, אם שמרתם נרות של שבת אני מאיר לכם נרות של ציון, דהיינו לכאורה אין אנו יודעים כבוד שבת מה ענייננו, וע"י נרותיה אנו יודעים כבודה, כי קשה למה ציוה הקב"ה בשבת דוקא בנרות וצ"ל שהוא לרמוז שהשבת הוא דוגמת אור הגנוז, וא"כ עי"ז יזכר כבודו שהוא חלק א' מהלקים שגנז הקב"ה לצדיקים.

(זכר דוד - ח"ג מאמר ג פ"ג)

טעם הדלקת הנרות

הדלקת הנר משום שלום בית

ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה (איכה ג, יז). מאי ותזנח משלום נפשי, אמר ר' אבהו זו הדלקת נר בשבת, (שלא היה לו ממה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך באפילה, רש"י).

(שבת כה:)

אין שלום אלא באור

אין שלום אלא באור, שנאמר (בראשית א, ד) וירא אלהים את האור כי טוב.

(רבינו חננאל - שבת לד.)

מעונג שבת כשהבית מלא אורה

ויהא זהיר לעשות נר יפה לשבת, שזהו גם כן מעונג שבת כשהבית מלא אורה וזהו נקרא שלום בית.

(לבוש - או"ח סי' רסג ס"א)

נרותיה הם כבודו

כבוד שבת נרותיה הם כבודו, אם שמרתם נרות שבת אני מראה נרות של ציון.

(ילקוט שמעוני – פרשת בהעלותך רמז תש"ט)

מדליקין נרות להאיר למי שאינו זוכה לאור השבת

וכמו"כ מצות הדלקת נרות בשבת, דבאמת בשבת אין צריכים לאור הנר כי השבת הוא כולו אור, ובבוא יום השבת נתמלא אז כל הבית אורה, אך הוא בא לרמז על אתערותא דלתתא, דהנשים מדליקין נרות בשבת משום שלום ביתם.

(אוהב ישראל - פרשת עקב בד"ה ויענך)

שבת היא בחינת נשמה, נשמת כל חי, כנודע מספרי מקובלים כי כל אחד מישראל ניתוסף לו נשמה יתירה בשבת, וגם כי שבת היא הנשמה לכל השבוע כנודע שחול מכין לשבת (ביצה ב:), ושבת משפיע לכל ימי החול, ולזה שבת נקרא שבת מלכתא, שכל אחד ממליך קוב"ה על כל אברים דיליה, ומבער ומברר מאתו כל רע, ע"י בחינת נשמה שניתוסף אליו בשבת, שהיא בחינת התעוררות נתינת התורה שניתנה בשבת ומדבקים עצמם בהתוה"ק, ועי"ז זוכים לבחינת שבת שמא דקוב"ה, שמא דאיהו שלים מכל סטרוהי, שלימות כל העולמות וביטול כל הרע, שבת של עתיד, ונזכה ליום שכולו שבת שלא יהי' עוד כלל בחינת חול, רק יהי' יום שכולו שבת יום שכולו ארוך, ואל כל זה זוכים ע"י בחינת שבת שבעוה"ז שהוא ביעור וביטול כל הרע ע"י בחינת נשמה נשמת כל חי, שכל אחד מישראל מרגיש בלבו חיות של קדושה ביום שב"ק.

ולזה מצוה להדליק נרות בשב"ק, לרמז שדולק ומתלהב בכל איש מישראל אור הפנים ואור הפנימי ביום שב"ק, ומתעורר חיות הקדושה בלב כל אחד לדבק א"ע בהתורה הק' ולבער ולברר כל הרע, ועי"ז נזכה ליום שכולו שבת וכו'.

(מגן דוד, טאלנא – שבת חוה"מ פסח)

האור היא ברכת השבת

זאת התשובה השיב רבנו משולם נ"ע, למינין שאינן מדליקין נרות בבתיהם בשבת, מפני שאומר הפסוק (שמות לה, ג) 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת', והשיב להם כך.

כתיב (בראשית ב, ג) 'ויברך אלהים את יום השביעי', אין אנו יודעים במה ברכו, אלא ממה שאנו רואים בקללות שקלל איוב את יומו, שקללו בחשכה, שנאמר (איוב ג, ו) 'הלילה ההוא יקחהו אפל' וגו', 'יקו

שבת בשבתו

עיני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י השבת אפשר לגשת לעשיית מצוה ויוכל לבוא אל אמיתת עבודת ה'

אלה הדברים אשר דבר משה וגו' יש לבאר שנרמז בכאן עתה לעם ד' איך יתנהגו לבא אל אמיתת עבודת השם ב"ה היות שאין צדיק בארץ וכו' וא"כ **האיך יוכל לעשות איזה דבר קדושה באברינו כיון שנעשה בהם איזה עבירה חלילה ונפגם אותו האבר ואיך יכול להשרות עליו קדושת העובדא ההיא** אך היות ששורש כל החטאים הם באים מכח עץ הדעת שנתקללה האדמה בל"ט קללות ומהם באה הזוהמא לאדם, **אבל כשאדם שומר שבת כהלכתו בל"ט מלאכות מתקן הל"ט קללות ואז יפרדו ממנו כל הקליפות**, וזה הטעם כל השומר שבת כהלכתו כו' אפי' עבד כו' מוחלין לו, וזה שרמז להם משה רבינו ע"ה באומרו לעם הקודש באמרותיו הטהורים **'אלה הדברים'** נרמז שמירת שבת בל"ט מלאכות כדרך שאמרו בגמ' אלה הדברים מכאן לל"ט מלאכות דברים הדברים ואלה הם (גימטריא) ל"ט יעוין במס' שבת.

(נועם אלימלך)

לאור ואין' (שם ט), מכלל שהברכה שבירך הקב"ה השבת, היא אורה, שהיא שלום הבית.

(ספר חסידים – סי' אלף קמז)

הדלקת הנרות שיוכלו לראות האוכל

זכרנו את הדגה, מכאן שמדליקין נרות בשבת, שמעתי שזה מאמר רז"ל, ופי' הרב המפופלפל כמהר"ר אליעזר דאבילה ז"ל דהנה יקשה דמאי קאמרי זכרנו את הדגה והלא כל מה שרוצים לטעום טועמין, אלא מוכרח דמראית עין היא עיקר, ומזה תשכיל דצריך להדליק נר בשבת דכתיב וקראת לשבת עונג וישבע עינו לראות מאכלי שבת.

(חומת אנך, להחיד"א – פרשת בהעלותך אות ו)

טעם הדלקת נר בשבת, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת והארת, ופי' באור החיים הק' (בראשית ב) שכל שבת נעשה בריאה מחדש, ומאמר ראשון יהי אור (בראשית א, ג), ע"כ מצוה ראשונה בהכנסת שבת, הוא הדלקת הנר הגנוז.

(צמח דוד – פרשת בהעלותך)

ולזה מצוה להדליק נרות בשב"ק, לרמז שדולק ומתלהב בכל איש מישראל אור הפנים ואור הפנימי ביום שב"ק, ומתעורר חיות הקדושה בלב כל אחד, לדבק א"ע בהתורה הק' ולבער ולברר כל הרע, ועי"ז נזכה ליום שכולו שבת וכו'.

(מגן דוד, טאלנא – שבת חוה"מ פסח)

קדושת השבת נשפע לכל השבוע ואינו חסר מהשבת כלום

טעם הדלקת הנר בשבת, לרמוז, כמו שהנר כל מה שמדליק האדם ממנו אינו חסר מאורו כלום, כן השבת, אף על פי שכל ימות החול נשפעים ומאירים ממנו, אינו חסר מקדושתו כלום, ולכן אמרו במדרש (בראשית רבה יא, ב), ויברך אלהים את יום השביעי (בראשית ב, ג), רבי אליעזר אומר ברכו בנר, וכן היה מעשה פעם אחת הדלקתי את הנר בליל שבת, ובאתי ומצאתי אותו בליל מוצאי שבת דלוק ולא חסר כלום, והכונה 'שברכו בנר', רוצה לומר, שיהיה דוגמת הנר שהכל נזונים מאור קדושתו, והוא אינו חסר כלום, ולכן נעשה הנס הזה לרבי אליעזר, גלוי בחוש הראות, שהדליק נר שבת ולא נחסר גם מן השמן כלום, כדי לרמוז על דבר זה הנזכר.

(בן איש חי - שנה שניה ריש פרשת נח)

הדלקה ע"י האשה

האשה מצווה בהדלקת נר שבת

מפני מה נתן לה לאשה מצות נר שבת, אמר להם על ידי שכבתה נשמתו של אדם הראשון, לפיכך ניתן לה מצות נר שבת.

(תנחומא ישן - פרשת נח אות א)

מפני שכבתה נרו של עולם

אחד האיש ואחד האשה וכו' והנשים מוזהרות בו יותר, כדאיתא במדרש מפני שכבתה נרו של עולם, פירוש גרמה מיתה לאדם הראשון.

(טור - או"ח סימן רסג)

לפי שכבתה נשמתו של אדם הראשון

במדרש רבה, שאלו את רבי יהושע וכו' ומפני מה ניתן לה מצות נדה, ע"י ששפכה דמו של אדם הראשון לפיכך ניתן לה מצות נדה, ומפני מה ניתן לה מצות חלה, על ידי שקלקלה את אדם הראשון שהיה גמר חלתו של עולם לפיכך ניתן לה מצות חלה, ומפני מה ניתן לה מצות נר שבת, אמר להן על ידי שכבתה נשמתו של אדם הראשון לפיכך ניתן לה מצות נר שבת.

(בראשית רבה - יז ח)

הדלקת הנר על ידי האשה לפי שהיא מצויה בבית

והרמב"ם ז"ל (פ"ה ה"ג) נתן טעם לדבר, מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית.

(טור - סימן רסג)

מצות הדלקת הנר ניתנה לאשה

אדם הראשון 'נרו' של עולם היה, שנאמר 'נר אלהים נשמת אדם', וגרמה לו חוה מיתה, לפיכך מסרו מצות הנר לאשה.

(ירושלמי שבת כ.)

חיי האשה תלויה במצות הדלקת הנרות

אמר הקב"ה, נשמה שנתתי בכם קרויה 'נר' (כמו"ש נר ה' נשמת אדם), על עסקי נר הזהרתי אתכם (מצות הדלקת הנרות), אם אתם מקיימים אותם מוטב, ואם לאו הריני נוטל נשמתכם (ונשים נצטוו על כך, כדאמרינן בבראשית רבה היא איבדה חלתו של עולם, שעל ידה נטרד אדם הראשון שנתרם בחלה, וכבתה נרו של עולם, ושפכה דמו. ועוד, שצרכי הבית תלויין בה).

(שבת לב. ורש"י)

וע"ז צריך כל איש להשגיח בביתו שלא יבואו לידי חילול שבת [בהדלקת נר שבת מאוחר], כדאיתא במתניתין (שבת לד.) שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו וכו' הדליקו את הנר, ולכן מהראוי להתפלל מנחה גדולה, כדי שיהיה פנוי, "ושלא ילך לבית הכנסת עד שידליקו כל הנרות", כי נשים דעתן קלות.

(זכרו תורת משה, לחיי אדם - סימן ד)

כי נר מצוה ותורה אור, מאי נר, דא נר דאיהי מצוה דנשין זכיין ביה, ואיהי נר דשבת, דאף על גב דנשין לא זכאן באורייתא, הא גוברין זכיין באורייתא, ונהרין להאי שרגא דנשין מתתקנן בהאי מצוה, נשין בתקונא דהאי נר, גוברין באורייתא לאנהרא להאי נר, תקונא דמצוה דנשין אתחייבו בהו.

(זוהר הקדוש – ח"ב דף קסו ע"א)

תדליק בהתעוררות אהבה

האשה חייבת להתפלל כשתדליק, על חיי בעלה ועל בניה, ושיזכו לתורה. ואיתא בתקונים (תקון טז דף לא.) וז"ל, איהי אטפת שרגא דילה, צריכא לאוקדא בליל שבת באתערו דרחימו לגבי בעלה, ורזא דמלא, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ע"כ. ומזה תקח האשה מוסר, שלא לבקש תואנה מבעלה בעת ההיא להרחר ריב, אדרבה חיבה ורעות, ותרוץ להדליק בשמחה ואהבה.

(כף החיים, פאלאגי - סימן כו אות כו)

והיא [האשה] גם היא צריכה ללבוש מלבושי כבוד כפי יכלתה לכבוד שבת, ובפרט בעת הדלקת נרות, ולא כאותן הנשים העצלניות שאינן לובשין עד בוא בעליהן מביה"כ, או כמה מהם ביום מחר כי תבא, ואין מן הראוי לעשות כן, ויש לבעליהן לגעור בהן ולהזהירן קודם לכתם לביה"כ שימצאו אותם מוכנים בבגדי כבוד לכבוד השבת, באופן שלא יעלה כעס על לבו בבואו מביה"כ בראותו שהיא עדיין במלבושי חול, ועכ"פ צריכה להלביש חלוקה לבנה.

(טהרת הקודש הקדמון - דף קכה אות קה)

פתיחת שערי האורות

שערי האורות העליונים, נפתחים בשבת למעלה מעצמם מכח נרות השבת, ללא סיוע ממעשי התחתונים, אלא שעל ידי מעשי מצוותינו נמשכים אותם האורות עלינו למטה. אמנם אפשר כי האורות נפתחים למעלה מעצמם על ידי נרות השבת, וכיון שעיקר פתיחת האורות למעלה נעשית מעצמה, לפיכך די בהדלקת הנשים, ואף אין צורך בנר לכל אחד ואחד, כי די באור אחד שבבית שיפתחו שערי האורות למעלה.

(קדושת לוי - קדושה שניה לחנוכה)

ואין האיש הולך לבית הכנסת להתפלל מנחה עד שמדליקין הנרות, ומנהג נכון הוא כדי לזרז אשתו כי נשים עצלניות הם, וכמה פעמים ע"י שרוחצת ולובשת הבגדי שבת מתאחרת בהדלקת הנרות.

(ליקוטי מהרי"ח – סדר הנהגת ערב שבת)

מנהג הנשים בעת הדלקת נר שבת ללבוש צעיף, והמדקדקות לובשין גם סינר שקורין שירצעל, וטעם הפשוט שצריכה להיות בצניעות יתירה בעת קבלת שבת, טעם זה שייך גם על שירצעל דהוי גם כן מלבוש של צניעות כדאיתא בבבא קמא שמתקנת עזרא שתלבוש אשה סינר, ולדעת המאירי והשיטה מקובצת שם הכונוה על שירצעל.

(מנהג ישראל תורה - ח"ב עמוד מב אות ד)

אשה המדלקת נרות שבת צריך להיות בבגדים נאים, כי אז מקבלת שבת כמ"ש בשו"ע סי' רסג ס"י.

(כף החיים – סי' רסב סוס"ק לא)

שדרך הנשים שקודם שמדליקין הנרות רוחצים עצמן ומלבישים עצמן בבגדי שבת ואשרי חלקם, מ"מ אם ע"ז יתאחרה בהדלקת הנרות, מצוה יותר שתדליק במלבושי חול מלבוא ח"ו לספק חילול שבת. ואם רואה הבעל שאשתו אינה משגיח ע"ז, מצוה גדולה שידליק בעצמו ולא ישגיח שאשתו יתקוטט עמו.

(חיי אדם - הלכות שבת כלל א סי' יא)

תדליק בנר של שעוה מיוחדת

כ' בפענח רזא (פ' בשלח) טוב לאשה יראת ה', שלא תדליק את הנרות של שבת בקינסא, רק יהיה לה נר של שעוה מיוחד לה להדליק מידי שבת בשבתו.

(עטרת זקנים - סימן רסג)

עם נר של שעוה

ומה טוב שיזהר כמו כן גם בערב שבת כשבא להדליק הנר של שבת, שיהיה עם נר של שעוה וכו'.

(כף החיים, פאלאגי - סי' לא אות כה)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

הרה"ק רבי פנחס'ל קאריצער זלה"ה אמר, ששלשה ענינים קיבל ממרן הבעש"ט הקדוש, ושלשה ענינים קיבל הבעל שם טוב הק' ממנו.. אחד מהשלשה שקיבל הבעל שם טוב הק' ממנו, הוא שצריכין לסתום פתח החלון בליל שבת אחר הדלקת הנרות, שלא יתראה אור נרות שבת החוצה, כדי שהחיצונים לא יכלו ליהנות מהאור הקדושה של נרות שבת קודש.

(עי' בנופת צופים - אות קנד)

הדלקת נרות שבת במלבושי כבוד

סיפרה הרבנית הצ' ע"ה אשת חבר של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע, על אביה הגה"ק רבי אהרן טייטלבוים זללה"ה הי"ד אב"ד וואלאווע, שהיה מאד זהיר לכבד את השבת, וביום שישי לאחר שרחצו כל הדלתות והכותלים לכבוד שב"ק, היה פותח את הדלת רק עם מלבושיו כדי שישאר נקי ומצוחצח לקראת כניסת השבת. וכן היו הליכות מלכי בקודש והמשיך במנהג בית אבותיה מרן רביה"ק הברך משה זללה"ה, שבשעות המוקדמות של יום שישי כבר היה הבית מוכן לקראת שבת, והמפות ומנורת הנרות היו פרוסים על השולחנות מיום שישי בבקר. ומרן רביה"ק כבר ישב על מקומו לבוש בבגדי שבת מזמן קצר לאחר חצות ולמד שיעוריו. ורגילה הי' הרבנית לעורר את צאצאיה על החיוב להדליק נרות במלבושי שבת ותכשיטים, ככבלת פני מלכה, וכואבת היתה על שנשים מזלזלות בזה ומדליקות נר שבת במלבושי הבית הפשוטים. **(זקניך ויאמרו לך מטו"מ תש"ע)**

פרק י' - שמד רוחני ברחבי איראפע

מיום היווסדה של הקליפה הציונות, לקחה על עצמה את המטרה להמיר ולהחליף את צורת הכלל ישראל הנכונה, ולהחליפה לעם לאומי ככל הגוים.

ובשונה מכת הרעפארמער והנעלאגן שרצו לקרות לעצמם "בעלי דת משה" בלי שייכות אל מסורת היהדות, באו הציונים והביאו מושג חדש, שהוא להיות 'יהודי' בלי שום שייכות אל האמונה והתורה הקדושה, ולמטרה זו הוציאו מושג חדש בשם 'מורשת העם היהודי' שהוא כעין אכילת לאטקעס בחנוכה, ללכת לטייל לשדות בט"ו בשבט, ולירות בחץ וקשת בל"ג בעומר, שאין לזה שום שייכות לעצם האמונה והיהדות.

ובזה הצליחו לעורר גלי מינות ואפיקורס שהופיע בבתי העיירות ברחבי איראפע, דבר שנתחזק ע"י הציונים ברצונם להשתלט על העם היהודי ולשמש כפטרונו, כדי להשיג מטרתם ל'היפטר' מה'עול' השקה' של תורה ומצוות, עפ"ל.

כיבוש הקהילות

כבר בפתיחת הקאנגרעס השני בבאזעל בשנת תרנ"ח, פירש הערצל את תכניתו של "כיבוש הקהילות", ובזה קרא לחילוף והתקוממות שיארגנו אלו שנתפסו ברשת הציונים, בכל קהילות ישראל, ולהחליש את כוחם של הרבנים וראשי הקהילות היראים לדבר ה' שמתנגדים אל הציונות, ולהחליפם במנהיגים חדשים המשתייכים אל זרם הציונות.

התוצאות של תוכניתו הנוראה לא איחרה לבוא, ופאפעגאנדע-מאשין התחילו בקאמפיין 'להסביר ולפרסם את דעתם הקלוקלת ביו ההמון ובעזר נגידים יהודים שפרקו עולם, מעשה שטן הצליח.

ובבתי כנסיות גדולים נתלו מודעות גדולות עם דברי כפירה נוראים כמו: **"ליעבע ברידער אונד שוועסטער! דער לאנגער 2 טויזענט יאהריגע גלות רופט צו אונז אונד זאגט: אם אין אני לי מי לי, אויב מיר וועלן אונז אליין ניט העלפן, ווערשזע וועט פיר אונדז זארגען?"**,עפ"ל.

ועוד דברי כפירה כאלו להכניס ארס בלבות ישראל, ובנפרד התחילו להפיץ הרבה צייטונגען שנכתב בלשון הקודש ובאידיש, מלאים מאמרים שמתעבים את התורה והאמונה הטהורה, והפיצו את דעת הציונים בצבעונים של זהב.

סופרים אפיקורסים מכניסים ארס ברבבות בני ישראל

אז הרימו ראשם הרבה סופרים בכתבי עת ובעלי השקפה שהיו כופרים ומומרים להכעיס, שברובם באו מבתי יראי ה' ולמדו אצל מלמדים יראים וישיבות קדושות לפני שיצאו לתרבות רעה, וכך בדברי זלזול וליצנות ידעו לדאבוננו, איך לצחוק ולזלזל מדרך היראים, ולהפיץ את הרוחות החדשות שנשבו עקב רעיון הציונות.

בין האפיקורסים נמנו כאלה כפרץ סמולענסקין שר"י המוציא לאור של השחר, וכן שלום יעקב אבראמאוויטש שר"י, תחת שם כתבו 'מענדעלע מוכר ספרים', חיים ביאליק שר"י,ועוד מינים ואפיקורסים שר"י, שבעטם הארסני הכניסו רעל ברבבות בני ישראל שהושפעו מהם ועזבו את דת התורה.

אחד המיוחדים שבהם היה אפיקורס המפורסם אשר צבי (הירש) גינזבורג שר"י, שהיה מפורסם בשמו שכתב בו 'אחד העם', גינזבורג נתגדל בעיירה חסידית באוקריינא, ובשנותיו שאח"כ פרק עולו ואמונתו ונהפך לאחד ממנהיגי החובבי ציון ואח"כ בקבוצות הציונים, ומסופר שהרש"ב מליבאוויטש זצ"ל אמר עליו : "אפילו נקרע הים לנגד עיניו לא היה מאמין", רח"ל.

אותו אחד העם שנא את האמונה והתורה בשנאה כבושה עד למאוד, ובכל מאודו רצה להשכיחו מאת כלל ישראל, הכופר בעיקר הזה הסביר כי מטרת הציונות היא "לא רק להקל הצרות מכלל ישראל, רק להקל הצרות מעצם

היהדות", עפ"ל, והוציא הרבה ספרי כפירה, שנקראו ע"י אלפי ישראל.

הנוער שנפלו עקב הרוחות החדשות

את הסיסמא של העליה "בניית הארץ", פיתו את הנוער, בחורים תמימים ובנות שלא ידעו די סיפוקם, שנמשכו בהתלהבות אחרי הרוחות החדשים שנשבו ברוח של "החיים הלאום" ו"השבת אל הארץ".

הרבה הורים ביכו את הימים שמשכו את בניהם באונס וברצון, והיו גם כאלה שברוב תמימותם ואי ידיעתם הסכימו לזה במזיד, הציונים מצדם הכניסו הרבה כוחות על פרסום ופראפאגאנדע להערים על העולם היהודי, ולדאבוננו מעשה שטן הצליח והיה להם הרבה כח.

תמונה מצעירים ציונים עובדים עבודת שדה ב"מחנות ההכשרה"

ה"הכשרה" הארורה

היות וכפי שהזכרנו שמטרת הציונות היא לשנות את דמות היהודי ולייצרו מחדש, כפורק עול שכל דאגתו היא רק המדינה והלאומיות הקשור בה, אבל חלק גדול מההמון שהלך בתמימות אחר הציונים דאז, לא ידעו את מטרתם, ואלו שכבר התערבו בין האומות לא עניין כלל העליה לא"י ולעבוד שם בעבודת האדמה, ואלו שכן רצו לעלות, רצו בתמימות על פי רוב לעלות אל ארץ האבות.

לזה הכשירו את מחנות ה"הכשרה", מבחוץ היה המטרה של המחנות האלו, ללמד את אלו שלא ידעו, איך לחרוש ולזרוע, ולנטוע, לגדל בהמות, וכל העבודות פרך שבלולי הבהמות והשדות, אבל המטרה העיקרית היה, לטמא ולהטריף את הנשמות הנקיות, ולעבוד את הנוער הציוני שחלמו עליה, וכפי שרביה"ק התבטא על זה ששמם מעיד עליהם, מכיון דהוי 'הכשר לקבל טומאה' על צעירי בני ישראל.

במציאות גדלו הרבה מהצעירים שהיו מפוזרים בכל העיירות על עבודת השדה וגידול בהמות ועופות, ומה שלמדו במחנות, היה בעיקר את שפתם הטמא עברית וכן את האידלאגיעם הציונות, ובעיקר עבדו באותו המחנות, לעקור כל זכר והרגש של קדושה ויהדות, ובמיוחד שמו את הדגש לערב בין הבנים והבנות בתערובת נוראה בשפל המדריגה, כדי לוודא שלא נשאר שום רגש דצניעות שראו בבית אבותיהם.

ההכשרה נערך בעיקר באייראפע, וניהל ע"י תנועת "החלוץ" שהתנהל ע"י יוסף טראמפעלדאר שר"י, שהעביר לשמד הרבה יהודים במשך קיימו עד המלחמה הנוראה, ביחד עם שותפם "השומר הצעיר", שהשתתפו בעיקר בהעליות בלי רשות האנגלים שהתקיימו עד לכמה שנים אחר מלחמת העולם השניה.

המשך בגליון הבא אי"ה

הסמלים של תנועת "השומר הצעיר" ותנועת "החלוץ" הידועים לשמצה שהעבירו אלפי בנ"י על דתם

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר

שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב המרומם
ותהי ידיו אמונה, בהתמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזרת גליזינו להרווח אלפי ישראל
לא ישבות למעניו יומם ולילה, ברוח חיים ורב פעולה, טוב עין הוא יבורך
חכם לב יקח מצוות השיכה כאורה, לעמוד לימין קהילתינו המעטירה, במסירות עד בלי די
נודה לשמו ונהללו על עזרתו המרובה למען שיחות הקודש העולים על **שולחן מלכים**

מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו ומוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבביתו שורה, ברוב שמחה ואורה
בהולדת נכדתו תחי' למזל טוב
אצל בנו האברך החשוב והנעלה, מוכתר בכל מידה ומעלה, תורה וירא"ש אצלו כלולה

הר"ר יוסף זונדל הי"ו

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמיא,
מתוך הצלחה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה,
תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקו"ל תודה

מערכת "קול התאחדותינו" באר"ק

מערכת "קול התאחדותינו" באר"ב

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי בנציון הכהן שטראסספר שליט"א

דומ"ץ נייטרא, בארא פארק יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

ב' דחוה"מ פסח תשפ"א לפ"ק

הגה"צ דומ"ץ נייטרא ב"פ שליט"א בא לביקור בבית רבינו שליט"א אחר המעמד המרומם של קיום מצות ראשית הגז שהתקיימה ברב עם הדרת מלך בביהמ"ד הגדול בקרית יואל במעמד אלפי אנשי שלומינו, והגה"צ שליט"א נתכבד להיות הכהן המקבל את מתנת הכהונה, וגם נשא את דברו בדרשה נפלאה אח"כ, לכבוד המצוה.

רבינו: א גוטן מועד, ברוך הבא.

דומ"ץ נייטרא: איך בין געקומען יעצט עקסטער זיך באדאנקן פערזענדליך אויף דעם כיבוד, ס'איז מיר א זכיה.

וחציג לפני רבינו כמה מראה"ק של בית מדרשו בב"פ

רבינו: מ'דארף דאנקען דעם באשעפער מ'קען זיך צוזאם קומען אזא גרויסע עדה אידן בליעה"ר, ס'דערמאנט זיך פאריאר פסח ווי אזוי ס'האט אויסגעזעהן (בתקופת הקשה של מחלת הקאראונע ה"י).

דומ"ץ נייטרא: יא נעבעך, אלע קהילות האבן פארלוירן חשובע אידן, נעבעך.

רבינו: די וואס האבן פארלוירן נעבעך, האבן פארלוירן, ס'איז זענען אוועק אסאך וואויל אידן, דאס איז געווען א צרה נעבעך פאר יעדן, אבער וועי ס'איז יא געווען, האט מען אבער נישט געקענט קומען אין בית המדרש דאוועגען, מ'האט נישט געקענט פראווען די סדרים, ס'איז געווען אלעם צושטערט, דער יו"ט איז געווען צושטערט.

דומ"ץ נייטרא: יא יא, דער רבי האט דערמאנט דאס ווארט 'יגיעינו למועדים ולרגלים אחרים...', ס'איז א גוט ווארט.[10]

---

10 ונעתיק כאן מתוך הדברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א במעמד ראשית הגז שהתקיימה בחוה"מ פסח העל"ט בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א:

קודם דארף מען דאנקען דעם הייליגן באשעפער, אז מיר האבן די זכיה מ'קען זיך צוזאם קומען אין ביהמ"ד, א גרויסער ציבור אידן, מקיים צו זיין א היליגע מצוה, איינס פון די תרי"ג מצוות, עס פארגעסט זיך נישט, וואס איז געווען דער מצב פון כלל ישראל היינט פאראיאר צוריק, מ'האט נישט געקענט קומען אין ביהמ"ד, ס'איז געווען נעבעך אן אנדערע פנים דער יו"ט, ברוך ה' דער יו"ט, מ'קען מקיים זיין א חג כשר ושמח, מיט א שמחת יו"ט, אידן האבן זיך געקענט צוזאם קומען משפחות, און מ'האט געפירט דעם סדר מיט שמחה, מיט געהויבענקייט, און מ'קען זיך דא צוזאם קומען יעצט דא אין ביהמ"ד א עדה קדושה, לכבוד ה', לכבוד תורתו הקדושה, לכבוד המצוה, ס'איז א געוואלדיגע כבוד שמים אז עס קומען זיך צוזאם אזויפיל אידן מיט א פרייליך געמיט, מיטצוהאלטן און מיטצולעבן ווי מ'איז מקיים א מצות ה', דאס איז זה קלי ואנוהו, התנאה לפניו במצוות, ס'איז א הידור מצוה, ס'איז א געוואלדיגע געהויבענער טאג, אין יו"ט פסח קומען זיך צוזאם אידישע קינדער, דארף מען געבן א שבח והודאה פאר'ן הייליגן באשעפער, בריך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, אז מ'קען זיך צוזאם קומען.

כ'האב געקלערט דעם יו"ט, מען זאגט כן ה' אלקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, דער פעטער ז"ל שטעלט זיך וואס איז מועדים ורגלים אחרים. האב איך געזאגט, דעם יו"ט פארשטייט מען עס, מ'גדעגעקט ווי אזוי ס'איז געווען פאראיאר יו"ט, מ'האט פאראיאר האט מען מתפלל געווען כן ה' אלקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים לשלום, ס'זאל זיין

ווי אזוי האט מען טאקע געזאגט, ״נאכאל שם מן הזבחים ומן הפסחים״, מ׳האט געטוישט מוצאי שבת?[11]

רבינו: ביי אונז האט מען נישט געטוישט, מ׳האט געזאגט אז ס׳גייט דאך אויף קומענדיגע יאר, און דעמאלטס מוז דאך נישט זיין אז ס׳וועט זיין אזוי.[12]

דומ״ץ נייטרא: אז מ׳איז מתפלל אויף אלע יארן, און ס׳איז יא דא יארן וואס ס׳איז פארקערט, זיי האבן דאך אלע קשיות אויף דעם, דער מגן אברהם און דער טורי זהב, אלע ברענגען אראפ מ׳זאל טוישן. די קשיא איז אז ס׳גייט ארויף אויף די אנדערע יאר, אבער למעשה אין די נוסח שטייט נישט אז ס׳גייט ארויף אויף די אנדערע יאר, ס׳שטייט בכלליות, ס׳גייט דאך זיין, למשל יעצט גייט זיין תשפ״ה גייט מען נאכאמאל דאס האבן, און נאכדעם נאך צוואנציג יאר תת״ה.

ווי אזוי איז געווען דאס מצות באקן?

רבינו: מ׳האט געבאקן ערב שבת, אזוי פירט מען זיך. ברוך ה׳ ס׳איז געווען כראוי.

דומ״ץ נייטרא: אויסער די אלע זאכן פון די אריזאנע ווייץ, אלע הידורים דערפון, ס׳איז ממש מצוה מן המבחר מאוד, אבער מיין תפקיד ביים באקן איז, איך קנעט, איינם א האלב פונט א מיירע, און פשוט פראקטיש ס׳איז גרינג געווען ממש, זייער גרינג, ס׳האלט זיך די וואסער געגוג לאנג אין די מעהל, אזוי האב איך געזעהן דאס וואס דער חתם סופר זאגט אז דריי מינוט האט געדויערט פון אנהייב ביז צום סוף די וועלט פרעגט קשיות אז ס׳איז א טעות, אבער היינט קען מען זעהן אז ס׳איז נישט קיין טעות...[13]

רבינו: אמאל איז די אויוונען נישט געווען אזוי היים, מ׳האט געהייצט נאר מיט האלץ אן קיין קוילן. ס׳איז געווען קוילן,

---

אנדערע ימים טובים. ברוך ה׳, מיר האבן דערלעבט דאס יאר, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, ברוך ה׳, אסאך מער א געהויבענעם יו״ט, א גאנץ א אנדערע יו״ט ווי ס׳איז געווען, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען תמיד מקיים זיין מצוות החג מיט שמחה מיט פרייד, ברוב עם הדרת מלך, משפחה ומשפחה, טאטעס מיט קינדער, אזוי ווי ס׳דארף צו זיין, קינדער האבן פאריאר, נישט מ׳האט געקענט פרעגן די קשיות פון זיידעס, נישט מ׳האט געקענט מקיים זיין דעם והגדת לבנך, ס׳איז געווען זייער זייער א שווערע מצב, ברוך ה׳ דער אויבערשטער זאל העלפן מהיום והלאה ס׳זאל שטענדיג א חג כשר ושמח בכל האופנים ובכל המובנים.

11 היינו על מה דאמרינן בהגדה של פסח בברכת אשר גאלנו ואל את אבותינו ממצרים וכו׳ ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים וכו׳ דהני זבחים כדאמרינן היינו דק חגיגה שבאה עם הפסח כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, ד׳זבחים׳ הכוונה לחגיגה שהיא שלמים כדכתיב (ויקרא ז י״א) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה׳.

והנה נוסח זה הובא במתניתין (פסחים קט״ז), ורק דהתם איתא ׳ונאכל מן הפסחים ומן הזבחים׳, אלא שבמשנה המודפסת במשניות הגירסא היא ׳מן הזבחים ומן הפסחים׳, וכבר העיר במסורת הש״ס שם בפסחים דצריך לומר מן הזבחים ומן הפסחים, וכן איתא במשנה שבמשניות ובריף הרא״ש והרמב״ם.

וטעם הדבר היינו משום דכיון דבהני זבחים הרי הכוונה בהם לחגיגה הבאה עם הפסח, ונאכל לפניו כדי שיהיה הפסח נאכל על השובע, א״כ ודאי דראוי להקדימם לפני הפסח ולומר ׳ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים׳.

והנה הב״ח (סוף סימן תע״ג) הביא בשם המרי״ו הובאו דבריו (במג״א שם ס״ק ל׳) שכתב דכשחל פסח במוצאי שבת יאמר מן הפסחים ומן הזבחים, שלא הקריבו חגיגה שאין חגיגה דוחה שבת, וכן הוא בטו״ז (שם סוף ס״ק ט׳).

12 עיין בשער הציון בשם כנ״י (סוף הא״ח) שכתב שאין מדקדקין בכך, שהרי אנו מבקשים שיגיענו ה׳ למועדים הבאים לקראתנו ששים בעבודתו ושם נאכל לשנה הבאה שלא יהיה הפסח מוצ״ש מן הזבחים ומן הפסחים, דהיינו חגיגה ואח״כ הפסח.

וביאור דבריו הוא דמאי נפק״מ יש לנו במה שעכשיו בשנה זו הפסח הוא במוצ״ש, הרי עתה בין כך אין לנו קרבן פסח, ולשנה הבאה הרי שוב לא יחול הפסח במוצ״ש, וא״כ שפיר שיך לומר דבשנה הבאה נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אף שבשנה הזאת ערב פסח חל בשבת, ולא ניתן להביא חגיגה עם הפסח.

אלא שלפי דבריו העידו האחרונים שיש להבין דהיה מן הראוי כאשר מתרמי שיחול הפסח בשנה הבאה במוצ״ש, הרי שנאמר בשנה זו ד׳נאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים׳ שהרי אז לא נוכל להביא חגיגה בי״ד שחל בשבת.

וכבר ביאר דבר זה בשו״ע הרב שכתב דאפילו אם על פי חשבון הקביעות המסור בידנו יהיה הפסח הבא במוצ״ש מ״מ כשיבנה ביהמ״ק יקדשו עפ״י הראייה ואפשר א״כ שלא יהיה פסח במוצ״ש.

ועיי׳ בהגדה ש״פ דברי יואל מנהגי רבותינו הק׳ בזה ומקורו.

13 וז״ל בשו״ת חתם סופר (חלק חו״מ תשובה קצו) ...הנה אנחנו מקפידין שלא יהיה ולא ישהה מתחלת נתינת מים לקמוז עד שתוציא המצה מהתנור אלא ב׳ או ג׳ מינוטין, אע״ג דשיעור חימוץ הוא י״ח מינוטין, מ״מ במדינתינו זריזין במצוה זו אפי׳ הפחותים, ובכל זה חלילה ללוש עיסה כשיעור חלה, כמבואר בש״ס [פסחים מ״ח ע״ב] ושו״ע [סי׳ תנ״ז ס״א] קפיא לפסחא, כי אם העיסה יותר גדולה משיעור חלה אין ידים שולטות להצילה מחימוץ, וגם שלא יהא שום חמימה בחדר ששם עורכין המצות עד שיניחנו על הפאל״ה שסמוך לתנור ממש אפי׳ כרגע כמימריה... עיי״ש.

אבער מ׳האט נישט געווּאוסט אז מ׳קען נוצן קוילן צו דעם, און אינדערהיים האט מען טאקע נישט גענוצט קיין קוילן, במילא האט דער אוויוען זיך אויסגעקילט, אז ס׳איז געווען א תנור ראשון איז דאס געווען א גאנצער יהום, א ערשטע אוויוען, ווייל ס׳האט פשוט אויסגעקילט, היינט האלט עס די היץ, און עס באקט זיך אפ א גאנצן טאג, ס׳איז נישט הייסער פריער ווי שפעטער.

דומ״ץ נייטרא: אין די מנהגי חתם סופר שטייט, אז ביי יעדע צוועלעף מצות האט מען נאכאמאל אנגעהייצט דעם אויבן, היינט פארשטייט מען עס נישט...[14]

רבינו: דאס איז פשט, מ׳האט אריין געלייגט פרישע האלץ, ס׳זאל זיך האלטן היים.

דומ״ץ נייטרא: עפעס האט דער ברך משה ז״ל דערציילט, אז אינדערהיים איז געווען עפעס א אויבן וואס פון ביידע זייטן...

רבינו: ער האט געזאגט אזוי, אינדערהיים איז נישט געווען אזוי ווי היינט די מצות, היינט מ׳לייגט אריין די מצות אין אויבן אויף א שטעקן, מ׳גיבט עס א דרייי און עס פאלט אראפ, אינדערהיים האט מען נישט אזוי געטוהן, מ׳האט ארויף געלייגט די מצה אויף א מרדה, מ׳האט עס אריין געלייגט אויף א מרדה און ארוים גענומען אויף א מרדה, די גאנצע פאטענט וואס מ׳זעהט היינט מיט א שטעקן דאס איז נישט געווען אינדערהיים. איז געווען דער זעלבער וואס האט עס אריין געלייגט האט עס ארוים גענומען, האט עס געדויערט לאנג, איז לכבוד דעם אין סאטמאר האט דער פעטער ז״ל געמאכט א פאטענט אז ס׳איז געווען א פי התנור אין די אנדערע זייט אויך, איינער האט אריין געלייגט און דער צווייטער האט ארוים גענומען, ס׳איז געווען אזא פאטענט וואס איז נישט געווען בעפאר, דאס איז געווען א דבר חידוש.

דומ״ץ נייטרא: נאר וואס דען, ס׳האט געהאט א חסרון אז דורך דעם האט זיך דער היץ נאך ווייניגער געהאלטן.

רבינו: יא, דאס פארשטייט זיך אליינס, אז ס׳האט געהאט א טיהר פון די זייט און פון די זייט האט זיך ווייניגער געהאלטן די היץ, ס׳האט טאקע געדויערט לענגער א מצה זאל זיך אפפבאקן, ס׳איז נישט געווען אזוי היים.

דומ״ץ נייטרא: נארמאל איז א גוטע מצה בעקערי, ליגט א מצה איז אויוון אפשר דרייסיג סקונדעם, און ס׳ווערט פארטיג.

רבינו: צווויי און דרייסיג סקונדעם מעג ער זיין, ס׳טאר נישט זיין לענגער אין אויבן. ס׳ווערט פארברענט.

רבינו: דער אויבערשטער האט גהאלפן די טעכניק ווערט דאך מער, דאס האט שטארק צוגעהאלפן פאר קיום המצוות, שטארק צוגעהאלפן מ׳זאל קענען מקיים זיין די מצוות בהידור, ס׳איז קיינמאל נישט געווען אזעלכע שיינע תפילין ווי ס׳איז היינט דא, קיינמאל האט כלל ישראל נישט גהאט אזעלכע מהודר׳דיגע תפילין.

דומ״ץ נייטרא: די לעצטע פינעף יאר האט מען נאך מער, וואס מ׳האט נישט געהאט וועט אונז האבן מיר בר מצוה גהאט, אז ס׳קען זיין פרידן למטה, און ס׳האלט זיך, מ׳האט זיך אזוי געמוטשעט מיט דעם.

רבינו: און די ריבוע איז פונקטליך אויף די מילימעטער.

דומ״ץ נייטרא: און ס׳איז גסות.

רבינו: יא, ס׳איז נישט געווען אזאנס, אינדערהיים איז געווען דקות, און ס׳האט זיך טאקע צוריסן, ס׳האט זיך געמאכט נקבים, ס׳האט זיך געמאכט שאלות ביי די תפילין ווי אזוי ס׳איז געווען אינדערהיים, מ׳האט נישט געהאט אזעלכע שיינע תפילין, ס׳איז היינט אזוי שיין געמאכט די בתים, ווייל די טעכניק שטעלט צו,

דומ״ץ נייטרא: די תפילין׳ס זענען אויך געווען גרעסער, דעם רבי׳נס ז״ל תפילין זענען געווען גרעסער.[15]

רבינו: אלע תפילין פלעגן זיין גרעסער, דעם טאטן׳ס תפילין איז אויך געווען גרעסער.

דומ״ץ נייטרא: דער צעהלימער רב ז״ל האט געהאט תפילין פונעם ערוגת הבושם, יעדן טאג האט ער אנגעטוהן דעם ערוגת הבושם׳ס תפילין נאכן דאווענען, ס׳איז אויך געווען גרויסע תפילין, אזוי ווי אונז האבן מיר געזעהן ביי די אלטע אידן, נישט אזוי ווי היינט.

רבינו: ס׳האט געהייסן טיסמעניצער בתים, די בתים מהודרות, גרויסע תפילין.[16]

---

14 וזה לשונו: ...לא הכניסו לתנור יותר מי״ב מצות בפעם א׳, ואח״כ פסקו מלאפות עד שהחם התנור קצת מחדש, וצוה על האופה שלא להזיז המצה ממקומה אם לא שהלכה ע״י נגיעת המרדה מבחוץ ות״ח א׳ השגיח על זה.

15 התפילין של מרן רביה״ק ז״ל שהי׳ לו בירושה מאביו מרן הקדושת יו״ט ז״ל.

16 עיין בספר זרעא קדישא שכתב בזה״ל: התפילין כתב לו הסופר המפורסם החסיד ר׳ דוד סופר ז״ל שהיה כותב גם כן עבור הרה״ק מבעלוא ז״ל, ובבעלוא לקחו הבתים ביוקר בק״ק טיסמעניץ יצ״ו שהיו

מ׳האט אלעם געשריבן גרוים, ספרי תורות האט מען אויך געשריבן גרוים.

דומ״ץ נייטרא: יא, ס׳איז א חידוש, און ווען ס׳איז געקומען צו הגבה איז געווען שווער.

רבינו: היינט שרייבט מען אסאך קלענער.

דומ״ץ נייטרא: ברוך ה׳, די טעכניק האט דאך ליידער געמאכט גענוג פראבלעמען, זאל עס אונז געבן לכל הפחות עפעס.....

רבינו: זייער אסאך מצוות וואם מ׳קען מקיים זיין בהידור רב, זייער שיינע ציצית, די ציצית איז שיין מנופץ, ס׳וועלט דאך געמאכט לשמה, דאם האט אויך מיט די טעכניק, עם שטעלט בעסער צו נאך פארשידענע זאכן.

דומ״ץ נייטרא: וואם וואלט דער רבי געטוהן אהן דעם וואם מ׳קען אויפהייבן די כבשים (א׳ מהקנינים במעמד ראשית הגז לקנות הכבשים מהגוי המוכר היתה קנין הגבהה, והאפשרית להגביה הכבשים היה עם מאשין המיוחד לכך ע״י כוח הטעכנעלאגיע).

הג״ר שלמה שבתי קעסטנבוים שליט״א: דער מהרש״ם זאגט מ׳קען מאכן מיט א מאגנעט, ער רופט דאם א אבן שואבת...[17]

דומ״ץ נייטרא: צו דעם דארף מען האבן א גרויסן מאגנעט, אזאנס און אזאלעכ׳ם...

מ׳האט געזען די יגיעה וואם דער רבי האט אריינגעלייגט אין די מצוה.

הג״ר שבתי: דער רבי וואלט עם וועז אויפגעהויבן מיט די האנט אזוי...

דומ״ץ נייטרא: איך האב געקוקט פונדערווייטנס די כבשים, דאם זענען גרויסע כבשים.

רבינו: ווי אלט זענען זיי?

הג״ר שבתי: פיר יאר בערך.

דומ״ץ נייטרא: ס׳איז באמת זייער שיין געווען די מעמד, זייער געהויבן.

רבינו: א ציבור אידן קומען זיך צוזאם מ׳זעהט מ׳איז מקיים א מצוה ברוב עם, ס׳ברענגט א הידור מצוה, ס׳ברענגט א כבוד פאר א מצוה.

דומ״ץ נייטרא: ס׳איז א מצוה וואם לאו בכל יומא מתרחש, ס׳איז ביי מיר אויך זייער מרוגש, כ׳האב געזעהן דעם עולם די בחורים האלטן מיט די מצוה אזוי בכל פרטי׳, כ׳האב עם דערמאנט ביי די דרשה.[18]

אומנים בקיאים ביותר, שהיו יכולים לעשות התפילין של ראש מעור בהמה גסה בלי שום קמטים.

17 עיי׳ בקונטרס משמרת שלום להגאון המהרש״ם ז״ל סימן קצ״ח אות ה׳ וז״ל שם: הג״ה ואם הגביה ברזל ע״י אבן שואבת [מאגנאט] נראה דמהני מדין הגבהה וראי׳ מתוס׳ קידושין (דף כו.) ד״ה א״נ בחבילי וכו׳, עיי״ש.

18 ומן הנכון להעתיק כאן קטע נאה מדרשת הגה״צ דומ״ץ נייטרא ב״פ שליט״א מה שדרש לפני אלפי אנשי שלומינו בהיכל ביהמ״ד הגדול בקרית יואל, אחר קיום המצוה:

"....ועל איך נאכזאגן א הייליג ווארט פונעם דברי חיים פון צאנזער רב זי״ע - ס׳איז אפשר נישט געדרוקט, ס׳איז געדרוקט נישט אזוי געהערט, דעם מאמר האב איך געהאט אן עלטער עלטער פעטער און ער האט עס נאך געזאגט וואס ער האט נאך געקענט הערן פון דעם דור פון דברי חיים - ס׳איז געווען א קליינער סיפור, ס׳איז געקומען א גאון אחד איז געקומען צום דברי חיים, צום צאנזער רבי, און דער צאנזער רב האט אים עפעס זייער מכבד געווען, נאך כבוד און נאך כבוד, דער גאון האט געזאגט אז ס׳איז דא א ירושלמי אין מסכת שבועות, אז מ׳איז מכבד א מענטש וויל מ׳מיינט אז ער קען צוויי מסכתות, דארף ער זאגן ניין ניין ניין איך קען נאר איין מסכתא, אויב ער קען נאר איין מסכתא, זאל ער זאגן איך קען נאר איין מסכתא, מ׳איז אים מכבד כאילו ער קען צעהן מסכתות, זאל ער זאגן איך קען נישט קיין צעהן, אויב ער קען נאר למשל פינף, איך קען נאר פינף מסכתות, ס׳איז א הלכה פסוקה אין ירושלמי, האט דער גאון געזאגט פאר׳ן צאנזער רב, ער האט געזעהן אזא גאון וצדיק וקדוש איז זיך מטפל און מכבד, האט ער געזאגט אז עס קומט אים נישט אזויפיל כבוד, ער דארף זאגן ער קען א מסכתא און נאך א מסכתא, לפי וואס ער האט געקענט, אזויפיל כבוד קומט אים נישט. הערט וואס דער הייליגער צאנזער רב האט אים געענטפערט, ער האט געפרעגט פון דעם גאון, זאגט נאר, איז ווייסט וויפיל כבוד קומט פאר איין מסכתא, איז ווייסט וויפיל עס קומט אז א איד האט געלערנט א מסכתא, אדורך געהארעוועט א מסכתא, איז ווייסט וויפיל כבוד עס קומט אים, אך ווייס נישט, וועז מ׳וועט ווייסן וויפיל כבוד עס קומט פאר איין מסכתא, דעמאלטס וועלן מיר אנהייבן צו מעסטן אויב עס איז צויפיל כבוד, ניין פאר איין מסכתא, אז א איד האט אדורך געהארעוועט א מסכתא קומט אים כבוד און כבוד עד אין לשער, עד כאן דבריו הקדושים.

במילא וועז אונז פרעגן מיר א קשיא פארוואס מאכט מען נישט יעדן מאג אזא מין מסיבה, דאס מאכט מען נישט יעדן טאג אז מ׳קומט זיך צוואם בנך כשתילי זיתים, קיין עין הרע אוי הייליגער באשעפער, די קשיא איז טאקע דארטן די קשיא, דא איז נישט קיין קשיא, ווייל יעדע מצוה קומט טאקע אזוי, וועז א איד זאל זעהן אין עולם האמת נאך הונדערט און צוואנציג, מ׳וועט זעהן וואס הייסט א מצוה, וועט מען זעהן אז דאס איז אלעס גארנישט, דא וואלט געקענט זיין נאך צעהן מאל אזוי גרויס וועז נדיבי עם וועלן צוהעלפן מ׳וועט אויסבויען נאך צעהן מאל אזוי גרויס, נו נו, אזויפיל קומט פאר א מצוה, אפשר נאך מער אויך, אזוי דארף מען באמת צוגיין צו יעדע מצוה, און אז מ׳האט נישט די

געלעגנהייט טאקע ביי אנדערע מצוות, אז מ׳האט עס יעצט לאמיר עס מיטנעמען אויף אנדערע מצוות, לאמיר מיטנעמען די התלהבות וואס אונז האבן מיר דא, לאמיר מיטנעמען די תשוקה וואס אונז האבן מיר דא פאר א מצוה, און לאמיר עס מיטנעמען טאקע יא אויף אנדערע מצוות, אויף תפילין, אויף ציצית, אויף תורה, און אויף מידות טובות, און אויף צניעות, און נאך און נאך זאל מען עס מיטנעמען.

מ׳האט דאך פריער דא געזעהן און געהערט אז די מצוה איז ביי פינעף שעפסן, מ׳קען נישט מקיים זיין וען ס׳איז נאר פיר, ס׳פעלט נישט אויס קיין זעקס, ס׳איז דא מחלוקת אין די גמרא פונקטליך וואס דער שיעור איז, אבער למעשה פינעף שעפסן איז געווארן די הלכה, פון וואו לערנט מען אריוס פינעף שעפסן, לאמיר זעהן א מורא׳דיגע ווארט אין די גמרא, אזוי געווען׳ליך מ׳זאגט עס שנעל אדורך, שטייט דא אין די גמרא א זאך וואס איז נישטא אין גאנץ ש״ס אזעלכע ווערטער, פלאים׳דיגע ווערטער, שטייט דארט אין די גמרא אזוי, אז מ׳לערנט עס אריוס פון א פסוק וואס שטייט ביי דוד המלך ׳וחמש צאן עשויות׳, שטייט דארט אינמיטן אויף אן אנדערן ענין, די גמרא ברענגט עס דא אהער, און די גמרא זאגט וחמש צאן, ווילסט אהער ברענגען ׳חמש צאן׳, פיין, וואס איז דאס ׳עשויות׳, זאגט די גמרא ׳שמועשות את בעליהן׳, עס מאכט די בעליהן ער זאל טוהן.

אבער דא קומט דער שפיץ ווארט פון די הייליגע חכמים, ואומרות לו, ער זאגט פאר די בעלים, ׳קום עשה מצוה׳, ווו טרעפט מען אין די גמרא, די גמרא דערציילט מיט רבינו הקדוש מיט די פרים וואס איז דארטן געווען, אבער וען אונז וואלטן מיר געהערט - אונז האבן מיר געזעהן, ס׳איז געווען א נחת צו זעהן די כבשים מיט די שערן מיט דער גאנצער מעמד, ס׳איז געווען א מעמד וואס וועט זיך נישט פארגעסן אזוי שנעל - אבער וען מ׳וואלט זיך געקענט צוהערן וואס זאגן דארטן די כבשים, וואס זאגן די כבשים, די כבשים זענען אויך נישט געווען קיין פשוט׳ע כבשים וואס זיי האבן געהאט דעם זכות, ווי תוס׳ אין סוף מנחות האט אן עסק מיט כבשים של אש, יעדן טאג איז מען מקריב אין הימל דורך מיכאל שר הגדול, אבער די גמרא זאגט הערסט וואס די כבשים זאגן, אולי דא איז דא אזא עדה קדושה, וואס פארשטייען און אפשר האבן זיי באמערקט פארשטייט זיך לפי הענין, או די וייסן וואס די כבשים האבן דארט געזאגט, די חכמים הקדושים זאגן אזוי, אונז זאגן מיר נישט אזוי, אונז וואלטן מיר נישט געקענט זאגן אזא זאך, די כבשים האבן געשריגן ׳קום עשה מצוה׳, קום שטעל דיך אויף און טוה א מצוה, דאס האבן די כבשים דא געשריגן, די חכמים הקדושים האבן געזאגט, דו זעהסט די כבשים, א שעפסעלע, מ׳נעמט אים, מ׳הייבט אים, און מ׳מאכט אים, דאס איז אלס וואס מ׳זעהט מיטן אויג, אבער ס׳איז דא אסאך טיפער, פאר וועמען האט עס די כבשים געזאגט, פארן רבין, נאר פאר רבין?, ניין, פאר אונז אלע האבן די כבשים געשריגן ׳קום עשה מצוה׳, שטעל דיך אויף און טוה א מצוה, וועלכע מצוה?, ראשית הגז, אבער נישט נאר ראשית הגז, דאס שרייט פאר אונז לאמיר גיין און טוהן א מצוה, ס׳איז א מצוה הבאה לידך, וועלכע מצוה עס זאל נאר זיין, שטעלט זיך אויף און לאמיר טוהן א מצוה, יעדעס מאל וען עס מאכט זיך, זאל איך יא טוהן, זאל איך נישט טוהן, אונז וועלן מיר געדענקען אז די כבשים האבן געשריגן פאר אונז, ׳קום עשה מצוה׳, מאך א מצוה.

מען זעהט אבער וואס באצאלט מען צוריק פאר ראשית הגז, איז לכבוד המאורע האב איך געוואלט זאגן זייער אן אינטערסאנטער רמז קודש אויף דעם ענין, וואס געבט מען צוריק, עס מוז זיין אז עס זאל זיין פינעף כבשים, ס׳איז דער באקאנטע משנה פון רבי שמעון בר יוחאי, וואו רבי שמעון בר יוחאי זאגט, שלשה כתרים הם, כתר תורה כתר כהונה כתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן, למעשה איז דא פיר כתרים, א כהן כתר כהונה דאס בלייבט פאר׳ן כהן, אזוי האט דער אויבערשטער געזאגט, ס׳איז דא אבער אנדערע דריי כתרים וואס איז דא פאר יעדן איד, ס׳איז די כתר תורה, כתר מלכות, טאקע דאס איז נאר פאר מלכות בית דוד, אבער דאך כתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן, מ׳וועט מאכן א חשבון, זייער א מדויק׳דיגע חשבון, וועט מען זעהן אז פינעף מאל ׳כבשים׳ איז בגימטריא טויזענט אכט הונדערט און זעכציג, מ׳וועט נעמען דריי מאל ׳כתר׳, וויפיל קומט אויס דריי מאל כתר, מ׳וועט זיך מאכן א חשבון, בדיוק טויזענט אכט הונדערט און זעכציג, ס׳האט א שייכות מיט דעם, פארוואס? די וואס זענען עוסק אין פרד״ס וועל איך עס לאזן פאר זיי, אבער די מצוה האט דעם כח פון ׳כתר׳ דער כתר פאר א מענטש, דו האסט מקיים, האסט געברענגט פינעף כבשים, פינעף טאצן האט מען געגעבן, וואס גייט מען צוריק געבן פארדעם, ׳כתר׳ דריי מאל כתר, וועלכע דריי מאל כתר, דאס וואס דער הייליגער רבי שמעון בר יוחאי זאגט, די דריי מאל כתר.

ערלויב איך מיך - מ׳האט מיך מכבד געווען צו זיין דא דער כהן, א כהן האט עפעס רעכטן - צו זאגן יא, רבינו שליט״א איז זוכה, און ער זאל זוכה זיין וויטער, צום ׳כתר תורה׳, כ׳וועל איך זאגן דא, כ׳האב צוגעהערט דא דעם שיעור אין די קנחינים, מ׳זאל נישט ברוגז זיין, אבער אויסער דעם וואס מ׳איז א רבי, א גרויסער רבי, זייער א פיינער ראש ישיבה דוקא, שיין מסביר, ס׳איז זיך דא וואס צו לערנען ווי אזוי אראפ צו לייגן אן ענין גוט גוט, מ׳נעמט נישט אוועק פון נאך העכער און העכער, אבער כתר תורה, תורה תורה אלע חלקים פון תורה.

׳כתר מלכות׳ וואס איז דאס מלכות, אין מלכות בלא עם, ס׳איז נישטא קיין מלכות בלא עם, נאר וואס דען, וואס מלכות, אויף הבל און אויף שטותים דאס איז מלכות? הס ושלום, אויף דאס איז עס נישט געמאכט געווארן דער מלכות, טאמער ס׳איז דא א עם, און ס׳איז דא מלכות, און דער עם שטעלט זיך צו אז די מלכות זאל זיין תורה, אז מ׳זאל וען מ׳הערט אז מ׳רעדט פון תורה אז מ׳איז זיך מקבל איך וויל קענען די מסכתא, די וואס זיי שטייען דא, אויך די חשוב׳ע טייערע בחורים, ס׳איז מיר א זכות אז עטץ זענטס דא, בחורים וואס הארעווען אין תורה, וואס הערן צו צום רבין אז מ׳זאל לערנען תורה, אבער זיי הארעווען און זיי ווילן קענען, זיי ווילן געדענקען, בחורים וואס זיי זענען זיך לוחם מיטן יצר הרע, יא, הייליגע בחורים וואס ארבעטן אריין און זיי לאזן זיך נישט, מיט א געוואלדיגן כח אין אזא מין וועלט, שטייען דא טויזענטער בחורים, און ס׳גייט זיי נישט אן גארנישט, מ׳ברעכט דעם יצר הרע, ס׳וועט גארנישט העלפן, וואס איז דאס? דאס איז מלכות, אז ס׳איז דא אזא עם איז דא אזא מלכות. אז מ׳שטעלט זיך צו און ס׳קומט צו מצוות מיט א וואראמקייט, מיט א ברען, מיט א קאך, און אז מ׳הערט דאס, און מ׳טוט דאס, דאס איז מלכות.

אזוי איז דאס, צי ס׳זאל זיין אויף צניעות, צי ס׳זאל זיין אויף מידות טובות, צי ס׳זאל זיין יונגעלייט, חשוב׳ע יונגעלייט וואס זיי הארעווען אויף תורה, אפילו ס׳איז קוים דא אויף פרנסה, צי יונגעלייט וואס זיי גייען אריס צו מסחר מיט אלע נסיונות, און זיי זענען חסידישע יונגעלייט, זיי לאזן זיך נישט, נישטא די אלע נסיונות גארנישט, זיי ווילן

הגה"צ רב דקהלתינו וומסב"ג שליט"א: די קנינים איז אויך געווען וויכטיג, וואם מ'האט מסביר געווען, יעדער זאל פארשטיין.

רבינו: יא, די קנינים וואם מ'האט געלערנט וויזוי מ'מאכט דאס, ס'איז אזוי, מענטשן וויסן נישט וואם מ'טוהט וויזוי מ'טוהט, ס'פעלט ידיעות, מ'מיינט מ'פארקויפט דעם חמץ פארן רב....

דומ"ץ נייטרא: ס'איז געווען שאלות פון מקומות וואם מ'האט אזוי געטוהן, אבער אונז האבן מיר זיך שוין אפגע'פטר'ט פון דעם.

אונז האבן מיר געהאט די יאר א גוי צוזאמען מיט נאך אנדערע רבנים א גוי אויף ערב פסח, ער האט געארבעט דאכט'זיך פאר בי-ענד-עיטש, זאגט מען אים אז מוצאי יו"ט דארף ער קומען צוריק פארקויפן דעם חמץ, פרעגט אים דער וואם האט געריידט צו אים, צי מ'דארף אים דערמאנען מוצאי יו"ט, אזוי וויט וויסט ער די אידישע זאכן, זאגט ער, נו ודאי דארף מען דערמאנען, עטץ פארקויפט מיר אזויפיל בראנפן כ'וועל זיין שיכור.

רבינו: אונז האבן מיר געלערנט אין די ישיבה אויך פאר יום טוב פון די ענינים פון א כהן, מ'האב מיר געלערנט די סוגיא פון תרומת חמץ (פסחים דף ל"ב).

דומ"ץ נייטרא: אזוי, דאס איז א שיינע סוגיא, איז מען שוין געווען אביסל דערינען.

רבינו: יא, אביסל.

ס'איז אזוי, פאראיאר - נישט יעצט געדאכט - האב איך אנגעהויבן צו לערנען סוגיא, און כ'האב געלערנט כתב סופר אין די סוגיא, בכלל איך גלייך זייער צו לערנען כתב סופר.

דומ"ץ נייטרא: יא יא, וויים מיר דאך שוין יארן לאנג (שלימוד החידושים בספרי הכת"ס חביב מאוד אצל רבינו שליט"א) שוין אויסגעקומען עטליכע מאל צו רעדן דערוועגן.

רבינו: איך האב אהנגעהויבן צו לערנען, און כ'האב נישט פארשטאנען, דעמאלטס האב איך געזעהן אז ס'טויג נישט, ס'איז געווען דער כתב סופר אויף ביצה, כ'האב געזעהן אז ס'גייט נישט, ס'לערנט זיך נישט, האב איך געזעהן ס'איז צרות (שהמחלה נדבקה בו ה"י).

דומ"ץ נייטרא: ס'האט ביי מיר אויך גורם געווען, נישט מער געדאכט אז כ'האב עם געהאט, כ'האב אריין געקוקט אין א ספר און כ'האב געזעהן אז איך פארשטיי נישט.

רבינו: כ'האב עם באמערקט תיכף, כ'האב געלערנט כתב סופר, און איך זעה אז איך פארשטיי נישט, איך קוק נאכאמאל און נאכאמאל, איך טאנץ נישט אונטער, ס'איז דאך הערליכע ענינים זיינע חידושים דארט אין כתב סופר, און איך שפיר נישט גארנישט.

דומ"ץ נייטרא: **[בצחות]** דאם מיינט אז יעדער וואם פארשטייט נישט א כתב סופר האט עם באקומען....?

רבינו: דער כתב סופר איז מיר נישט אריין אין די ביינער, כ'האב נישט געפילט קיין טעם.

דומ"ץ נייטרא: ס'איז ממש א חסד ה' אז מ'איז ארוים פון דעם, ס'איז נישט קיין פשוט'ע זאך.

רבינו: יא ב"ה, אבער ס'האט געדויערט אפאר וואכן.

דומ"ץ נייטרא: מיט דעם וואם דער כתב סופר האט געלערנט שטייט (במתינות), מ'האט היינט טענות, און מיט רעכט, אז מ'לערנט צי שטייט, ער האט אבער געלערנט מסכת גיטין זעקס יאר, אבער ער האט צוגעלערנט נאך.

רבינו: דעם כתב סופר'ס דרך הלימוד איז אויסגעצייכנט, עפעס מורא'דיג, נישט נאר ער, נאר אויך די תלמידים פונעם כתב סופר האבן געלערנט זייער יסודות'דיג. דער חתן סופר איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר ער איז געווען א קרוב, ס'איז ממש מתוק מדבש.

ס'איז דא א נייער ספר וואם מ'האט יעצט געדרוקט 'גבעת שאול' פונעם חתן סופר'ס א ברודער, דער סיקסער רב,[19]

נישט הערן, דאס איז א מלכות. ווער איז זוכה, אלע מלכים איז גארנישט, ס'איז הבל, חס ושלום ווען מ'נוצט אויס די מלכות אויף הבל, דאס דארף צו זיין, און דאס איז, נישט נאר עס דארף צו זיין, דאס איז די מלכות וואס איז דא.

און נאכדעם קומט 'וכתר שם טוב עולה על גביהן', אז רבי שמעון בר יוחאי האט דאס געזאגט, עס כאפט א ציטער, שם טוב, דאס איז נישט פאר אונז מבאר צו זיין, אבער דאס איז א קרוין, א כתר, כתר שם טוב עולה על גביהן מיט אלע ענינים נעלמים ונשגבים וואס ס'איז דא אין דעם, האבן מיר דא אז די פינעף כבשים, און אונז קוקן מיר אן דאס איז געווען כבשים של אש, וואס זיי האבן געשריבן קום עשה מצוה, און די פינעף כבשים האבן דעם כח אוועק צו שטעלן אויף דעם מקום אז עס זאל זיין, און עס איז דא, און עס זאל זיין נאך ביתר שאת וביתר עוז, דער ענין פון כתרים, עס זאל זיין טאקע אזוי ווי עס דארף צו זיין.

19 הגאון רבי שאול עהרנפעלד ז"ל נכד מרן החתם סופר ז"ל ומתלמידי דוד הכתב סופר ז"ל, מילא את מקום אחיו החתן סופר ז"ל ברבנות עיר סיקס יצ"ו בעת שאחיו עלה לכהן כאב"ד עיר מאטעסדארף, שימש כאב"ד העיר והעמיד תלמידים לאלפים בישיבתו קרוב לשלושים שנה עד יום פטירתו בשנת תרס"ה לפ"ק.

כ׳האב עם יעצט אויך געלערנט אין די סוגיא היי יאר, ס׳איז אזוי שיין, מ׳זעהט דעם כתב סופר׳ס דרך הלימוד, מ׳זעהט עם אין איהם, ער גייט אריין אזוי לעומקה של דבר אזוי גוט און גרונטליך, א נייע זאך וואס מ׳האט געדרוקט לעצטנס. כ׳האב געמאכט א ברכת הנהנין.

דומ״ץ נייטרא: מ׳זאגט אז ס׳איז געווען (דרך הלימוד של הכתב סופר) א מזג פון רבי עקיבא איגר מיטן חתם סופר, און ס׳איז נישט קיין גוזמא.

רבינו: ער האט געלערנט זייער קלאר, ער איז מסדר די שיטות, יעדע שיטה וואס מ׳איז אדורך געגאנגען אין די סוגיות הגמרא.

דומ״ץ נייטרא: ס׳איז דא דער רבי משה יוסף ז״ל,[20] דער מחבר ספר ׳מי באר מים חיים׳ אויף מסכת ברכות, ער איז אויך געווען זיין תלמיד, אין די הקדמה זאגט ער א מורא׳דיגע זאך, ער זאגט אז דער כתב סופר האט זוכה געווען צו א גרעסערע און א חשובע׳רע ישיבה ווי דער חתם סופר,[21] אבער ער זאגט גלייך וואס דאס איז, ער זאגט אז דער חתם סופר האט געדארפט צו ארבעטן אז מ׳זאל קומען לערנען אין ישיבה, די טאטע׳ס האבן נישט געלערנט אין קיין ישיבה, אזוי ווי ס׳איז געווען אמאל בימים ההם.

רבינו: בעפאר דער חתם סופר איז געקומען איז געווען אונגארין זייער פארגרעבט.

דומ״ץ נייטרא: מ׳איז זייער ווייניג געגאנגען לערנען, אבער איינמאל אז די טאטע׳ס זענען שוין געקומען לערנען אין ישיבה, זייערע קינדער זענען שוין געווען כלים, ער זאגט אז ס׳איז געווען בחורים וואס זענען געווען ממש צדיקים וקדושים, ער רעכנט אוים דעם ערווגת הבושם, רבי יוסף חיים זונענפעלד, מיט נאך, ס׳איז געווען פיר הונדערט בחורים, אבער די שאד איז אז ס׳איז געבליבן נאר אויף מסכת גיטין, א דבר שלם איז נאר דאס.

רבינו: ער האט געהאט אויף כתובות האט ער אויך געהאט, מ׳האט געמאכט א שטיקל ליקוט, מ׳האט צוזאם גענומען אויף נאך מסכתות, אויף מועד מסכתות האט ער געהאט.

אינטערסאנט דער פאטער דער חתם סופר האט געזאגט אויף אים, ׳איך קען מער פון אים ווייל איך בין עלטער פון אים, אבער ער לערנט וואולער׳ (בהברת אשכנז), אזוי האט ער גערעדט. ער איז נאך געווען גאנץ יונג.

דומ״ץ נייטרא: זיי זענען געגאנגען אמאל אויף א שפאציר צו נעמען פרישע לופט, דער חתם סופר פלעגט דאך צו גיין אויף ׳יערגן׳ אדער אויף אנדערע שטעטלעך, צום סוף איז ער געגאנגען אויף יערגן, וואו ער פלעגט עס רופן יער–גן, דאס איז געווען נעבן פרעשבורג.[22]

רבינו: דער מהר״ם שיק איז געווען דארטן רב.

דומ״ץ נייטרא: יא, און דער כתב סופר איז אויך מיטגעגאנגען אבער ער האט זיך נישט צוגעשטופט צו

---

20 הגאון רבי משה יוסף האפפמאן ז״ל מח״ס מי באר מים חיים, מתלמידי החתם סופר והכתב סופר, ומהגאון רבי יהודא אסאד ז״ל, וכיהן כדיין עיר פאפא, ובסוף ימיו עלה לארה״ק, לא הניח זש״ק, ושם מנו״כ.

21 וז״ל שם, וזכות אבותי וזכות רבותי יעמדו לי, וכו׳, וכשהייתי בן י״ט שנים הלכתי לישיבה הרמה לישיבת מורי בעל מחבר תשובת כתב סופר, ומצאתי שם חברים צדיקים וחסידים ומתמידים וחריפים, ד׳ מאות בחורים, כולם אהובים כולם ברורים, והיו עומדין צפופין בבית המדרש הישן על מקום קטן מי שלא ראה לא יאומן כי יסופר, ושם מצאתי ונראה כבוד התורה, ומורי ז״ל למד שיעור בסוגיות הש״ס בחריפות והיו דבריו נחמדים כניתנה מסיני, והיה משגיח על תלמידיו בהשגחה גדולה, והיו שומרים שראו בחלונות חדרי הבחורים.

היה מתמיד בתורת ה׳, כי כאשר ראו התלמידים ואי אפשר לשער בענין אחר אלא שהציץ בו רוח הקודש והיה מיסר ורודף מי שהיה בו מדות שאינם טובים והיה מרחיק אותם מבין תלמידיו, עד שהי׳ ישיבה הרמה בלי סיג ופסולת, ואמר לאאמו״ו ז״ל שיאמינו לו שגם החת״ס לא זכה לישיבה כזה, כי בישיבת הח״ס החסידים לא היו חריפים והוא זכה לתלמידים חסידים קדושים וחריפים, ומורי ז״ל היה לומד עם הישיבה בהתמדה גדולה, ובחנוכה כל יום היה לומד בענין אחר, אשרי מי שזכה לשמש בישיבתו הרמה ולנשק את ידו, עכ״ל.

22 בשו״ת חתם סופר (אהע״ז ח״ב סי נ״ז) כותב מרן החת״ס לגיסו הגאון רבי שלמה איגר, וז״ל: ״יקרת דברי קודשו הנחתים עד צאתי קרית חוצות, בשוקי בראי, לשאוף אויר צח, בסוף ימי הקיץ כדרכי, אז שעשעתי היום פה ערגן סמוך לפרעשבורג, וטיילתי בין ערוגת שושנים, שפתותיו נוטפות דברים עמוקים מדבש מתוקים, אלה התורות והחוקים...״

בס׳ הזכרון (עמ׳ כ״ג) כותב מרן החתם סופר, וז״ל: ״ואז בא לכאן עגלת צב מקהילה קטנה סמוכה נקראת ׳יער–גן׳, וראש הקהל דהק״ק בא ורצונו שאצא מהעיר ואסע עמו לעירו, ובני ביתי כשתילי זיתים עמדו עלי ובקשו ממני שאעשה רצונו בזה לעקור סיכי ומשכי, וגם דעתי הי׳ נוטה לכך, ועיקר טעמי, להיות כי הרבה פעמים ראיתי בחלומי את עצמי נוסע ובורח מהעיר, וראיתי עצמי מתטלטל על שולחן אחד בערי השדות, אמרתי טוב לעשות עתה כן, כדי שיתבטל החלום על ידי זה, כי זה הוא סגולה נפלאה... אמנם אנשים חשובים מבני הק״ק שחרו פני לבלתי עזבם, ונעתרתי לדבריהם כי לא יכולתי לגלות להם מצפוני לבי ומחשבותי וזמותי בל יעבר פי וכו״, עכ״ל.

הערן וואם מ׳שמועסט, ער איז געווען זייער א גרויסער מתמיד, און ער איז געשטאנען דארט אין די זייט און געלערנט, און דער חתם סופר האט געזאגט מ׳זאל אים שוין גיין ברענגען, ער מוז זיך אויסלערנען צו שמועסן, דאס איז עניני הנהגה, האט ער געזאגט סיפורים איז אויך א הנהגה.

אונז האבן מיר געהאט א זיידע, מיין עלטער זיידע׳ס טאטע, ער האט געהייסן רבי יעקב סניידער׳ס, נישט פון דעם חתם סופר׳ס זייט, זיין ערשטע רבנות איז געווען אין יערגן, און דער מהר״ם שיק איז געווען זיין פעטער, האט ער ממליץ געווען אז מ׳זאל אים נעמען, איז ער דאך געגאנגען אויף פראבע, האט דער מהר״ם שיק אים געשריבן פאר זיין נעפיו פאר דעם רבי יעקב, אז דו גייסט אהין וועסטו קומען צום ראש הקהל, און דו מעגסט דארטן עסן פליישיג׳ס אבער נישט קיין מילעכיג׳ס, און מיין עלטער עלטער זיידע האט נישט פארשטאנען וואם ער זאגט, האט ער צוריק געשריבן צום מהר״ם שיק אז אפשר איז דא א טעות, אז ער קען עסן מילעכיג׳ס און נישט קיין פליישיג׳ס, האט ער געזאגט ניין ניין, ס׳איז נישט קיין טעות, די שחיטה – זאגט דער מהר״ם שיק פאר אים – דאם האב איך אוועק געשטעלט אז ס׳איז זייער א גוטער שחיטה, דער ראש הקהל שחט נישט אליינס, ס׳איז דא א כשר׳ע שחיטה, אבער מילעך איז נישט געווען אזוי ווי היינט, יעדער גייט זיך מעלקן, וויים איך נישט צי דער ראש הקהל פאסט אויף ענגוג, במילא קענסטו עסן דארט פליישיג און נישט מילעכיג׳ס.

רבינו: מ׳זאגט נאך אז דער ערשטער רב אין סאטמאר, ער האט געהייסן רבי בנימין מאנדלבוים,[23] ער איז געקומען קיין סאטמאר, האט ער ארויס געגעבן דריי היתרים וועגן די ניין טעג, איינס אז מ׳מעג זיך שערן, צוויי אז מ׳מעג אנטוהן נייע מלבושים, און דריי אז מ׳מעג עסן פליישיג׳ס, אזוי האט ער געזאגט ברבים.

האט ער געזאגט אזוי, מ׳מעג זיך שערן, די נשים זענען געגאנגען מיט די אייגענע האר, מעגן זיי זיך אפשערן, אפילו אין די דריי וואכן מעגן זיי זיך אפשערן. און זיי זענען געגאנגען בגדי פריצות, זאלן זיי קויפן נייע בגדים, און מ׳האט געגעסן פוטער וואם מ׳האט געקויפט אויפן מארק, זאלן זיי ענדערש עסן פליישיג׳ס ווי אויידער עסן פוטער וואם מ׳קויפט אזוי, ענדערשט עסן פליישיג׳ס, דריי היתרים.

דומ״ץ נייטרא: שיין.

אבער אזוי שוואך איז די שטאט געווען?

רבינו: אזוי איז געווען, ס׳איז געווען פארגרעסט, ער האט געמאכט דאם אידישקייט דארט, ס׳איז נישט געווען קיין אידן פארדעם דארט, ער איז געווען דער ערשטער רב, אין סאטמאר איז אינגאנצן הונדערט יאר וואם אידן האבן געוואוינט דארט. קראלי איז געווען א אידישע שטאט פאר סאטמאר, קראלי איז אסאך קלענער פון סאטמאר.

דומ״ץ נייטרא: אפילו דער ענין פון גיין אין ישיבות לערנען איז אויך געווען א גרויסע מחלוקת ביי צדיקים.

רבינו: דער חתם סופר האט דאם אינגעפירט.

דומ״ץ נייטרא: יא, אבער ס׳איז געווען אנדערע, ווי דער צאנזער רב, וואם ס׳איז דארט נישט געווען אזוי.[24]

---

23 הגאון רבי בנימין זאב וואלף מאנדלבוים ז״ל נולד בשנת תקע״ה בבאניהאד, הי׳ מתלמידי מרן ה׳חתם סופר׳ ז״ל בפרעשבורג, והי׳ חתן רבי דוד הולנדער ז״ל מבאטיז, וגר ליד חמיו בה הרבין תורה בישיבה שניהל, ובשנת תר״ח לערך נתמנה כאב״ד דקהילת סאטמאר הסמוכה שנוסדה בתקופה ההיא, נפטר ג׳ תשרי בשנת תרנ״ח ושם מנו״כ, בנו הג״ר משה אהרן מאנדלבוים ז״ל היה אב״ד מאראש-וואשארהעלי, וחתנו הג״ר משה דוד ווינטערניץ ז״ל שימש כראב״ד סאטמאר.

24 עיין מה שכ׳ מרן הקנ׳ בתשו׳ דברי חיים (ח״ב יו״ד סי׳ פ״ו) וגם ישיבות אין מצוי במדינתינו מכמה טעמים נכונים כאשר שמעתי ממו״ח ז״ל מלייפניק הטעם לזה, אבל יושבים חבורות חבורות בביהמ״ד ועוסקים בתורה ובגפ״ת, עיי״ש עוד איך שמתאר באריכות דרך הלימוד בפולין וגאליציע, עיי״ש.

ועיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״א) שסיפר הגה״צ מפאיע ז״ל הי״ד שכידוע היה ישיבות באויבער-לאנד שהיה מוכר בחוקי המדינה בשם ״ראבינאט - שוהל׳ וכך היו תלמידי הישיבות נפטרים מלהתגייס להצבא, כי היו נרשמים בסטאדענטען שלומדים השכלה וכדו׳ ועי״ז נפטרו מזה, והיו גם כמה ישיבות חשובות ומפורסמות כאלו אשר גדולי עולם יצאו מבין כתליה, אבל לבחורים שבאו מאונטער-לאנד היה סכנה גדולה בזה, כי באונטערלאנד לא היו החינוך בדרך מפותח כל כך, ועל כן כשהיו באים למקומות אלו וראו שינויים גדולים ממה שהיה מקובל במדינתם כגון בלבוש וכדו׳, היו הרבה בחורים שבאו לידי קרירות וקלות ראש בהלכות ומנהגים קדושים עד שנתקלקלו רח״ל, אבל מן המותר לציין שלהבחורים תושבי אויבער-לאנד לא הזיק מאומה ואדרבה נתגדלו על ברכי התורה והרבה גאוני תבל יצאו משם.

וסיפר הגה״צ מפאיע ז״ל, שפעם בא א׳ לשאול בעצת הרה״ק מצאנז אם לשלוח בנו לישיבה חשובה ומפורסמת מאוד שהיתה ״ראבינאט שוהל״ [ואותה ישיבה התנוססה לתפארת והרבה מגדולי ומאורי הדור יצאו ממנה] ובכך ייפטר מהצבא, השיב לו הרה״ק מצאנז: ענדערש זאל מען גיין און מיליטער ווי צו גיין לערנען און די ישיבה, כי ידע שלבחורים ממדינת גאליציע היזיקן מרובה.

רבינו: אין פוילן איז עס נישט געווען, אין גאליציע איז עס נישט געווען. איז אונגארין האט עס דער חתם סופר איינגעפירט אז יעדער רב זאל פירן א ישיבה, ער האט געהייסן פאר זיינע תלמידים זיי זאלן אלע מאכן ישיבות.

דומ"ץ נייטרא: יעדער האט געהאט זיין מהלך, דער צאנזער רב האט געהאט זיין מהלך, מ'איז געווען אביסל ברוגז אויפן באבובער רב דער קדושת ציון, א צאנזער אייניקל דו מאכסט ישיבות?, דער צאנזער רב האט געהאט אן ענין, פארשטייט זיך אז ס'איז נישט אזוי פשוט געווען... כ'האב געטראפן א איד וואס לכאורה איז ער געווען פון צאנז פונדערהיים, אדער פון יענע געגנט, – ער איז שוין אסאך עלטער פון מיר – האט מען געשמועסט פון ישיבות, כ'האב געזאגט מיין טאטע ז"ל האט געלערנט אין א ישיבה מ'האט געגעסן טעג, ס'איז שוין געווען דעמאלטס ישיבות וואס האבן געהאט א מענזא מ'האט געדארפט צאלן, אנדערע בחורים האבן געגעסן טעג, זאגט ער ביי אונז איז נישט געווען די אלע זאכן, מ'האט נישט געווואוסט פון דעם, מ'האט געהערט אז ס'איז דא ערגעץ וואו מ'עסט טעג, זאגט ער, מ'פלעגט זאגן ביי אונז א ווערטל, זאלן קומען די אידן אפשר קענען זיי אויפעסן די ניין טעג.

רבינו: מ'זאגט דאס נאך פונעם גארליצער רב, ער איז געווען אין סיגוט ביים ייטב לב, ער האט געפרעגט פון א בחור, וואו עסטו? האט ער גזעזאגט, ער עסט טעג, האט אים דער גארליצער געזאגט, אפשר עסטו אויף די ניין טעג?.

דומ"ץ נייטרא: ס'איז געווען א צדקות פון די אידן, יעדן טאג זענען די בחורים געקומען עסן טעג, ס'איז דאך געווען א אריימקייט.

רבינו: יא, מ'האט זיך מייגע געווען, מ'האט זיך געפלאגט, איי וואס א אפקומעניש איז דאס געווען פאר א בחור, ער האט געדארפט אנקומען צו חסד, זונטאג צו דעם איד, מאנטאג צו דעם איד, דינסטאג צו א דריטן איד.

דומ"ץ נייטרא: ס'איז געווען א מסירות נפש, בחורים זענען געגאנגען לערנען אויף דעם אופן.

מיין טאטע האט מיר געזאגט אן אינטערסאנטע זאך, ביי זייער שטאט איז געווען א שוחט, און ער איז עלטער געווארן האט עם אנגעהויבן אביסל צו ציטערן די הענט, דאס איז דאך געווען די ערגסטע זאך, א שוחט אז ס'פאנגט אן צו ציטערן אזוי, איז געווארן א מהומה, איז מיין עלטער זיידע איז געווען דארטן רב, האט ער געזאגט אז ער דארף זעהן, האט ער געזעהן אז ס'טויג נישט, האט ער אים געזאגט, קוק אהער, ס'טוט מיר זייער וויי, דו מוזסט אויפהערן צו שחט'ן, ער האט זיך געשעמט, אבער ער האט גארנישט געזאגט, ער האט זיך באדאנקט און ער איז אוועק געפארן אויף גאלאנטא, דארט האט ער געהאט א בעל בתי'שער זוהן, דארט איז ער געפארן וואוינען.

איז לכאורה האט ער געדארפט צו זיין זייער ברוגז, ס'איז געווען בזיונות, וועז מיין טאטע האט געלערנט ביים גאלאנטער רב ז"ל, האט ער אים אריין גערופן, דו ביזסט דעם רב'ס אן אייניקל, זאלסט קומען עסן טעג צו מיר, דער איד האט געהייסן וויים זיין משפחה נאמען, ער זאגט אז דער איד האט אים געגעבן יעדן טאג פון די וואך, און ס'איז געווען אזא פלא, למפרע האט מען געזעהן אז אזא איד דארף צו זיין א שוחט, געווענטליך איז מען מלא טענות און מ'ווערט ברוגז, אבער דא פונקט פארקערט, טאקע לכבוד דעם, די נקמה איז געווען, דו זאלסט קומען צו מיר עסן טעג.

רבינו: מ'האט זיך זייער געפלאגט, בחורים האבן זיך געפלאגט, מ'האט אבער געלערנט, מ'איז אויפגעשטאנען פארטאג'ס לערנען, און אלע ישיבות איז מען אויפגעשטאנען פארטאג'ס לערנען.

א' הנוכחים: ספרים איז נישט געווען, אבער מ'האט געלערנט דעמאלטס בעסער ווי היינט?

רבינו: ס'איז טאקע נישט געווען קיין ספרים, אבער מ'האט זיך מייגע געווען מער ווי היינט, מ'האט זיך געפלאגט און מ'האט געלערנט.

דומ"ץ נייטרא: א אינטערסאנטע זאך, ס'איז נישט געווען קיין ספרים, די ספרים איז א מורא'דיגע מעלה, אבער ס'האט האט א חסרון אויכעט, כ'האב געהערט פון די עלטערע אידן, אינדערהיים, פשוט מ'האט צוגעהערט דעם שיעור, היינט, דארף מען נישט צופיל זיך משעבד זיין צום שיעור, מ'וועט שוין נעמען די געלע גמרות מיט די בלויע גמרות....., און מ'וועט זיך אן עצה געבן, ס'איז זייער גוט און ס'איז זייער פיין, אבער דער קשר וואס וואלט געקענט זיין מיט א רבי'ן, איז נישטא, די אלע אונזערע גדולים האבן פארגעלערנט פאר צוויי הונדערט בחורים, קען מען דען היינט פארלערנען מדי יום ביומו פאר צוויי הונדערט בחורים? ס'איז נישט געווען עפעס אנדערש, ס'איז נאר געווען א גמרא, אדער הערסטו צו צום שיעור, אדער איז דערנאך קענסט אהיים פארן, ער וואלט זיך נישט געקענט אן עצה געבן, איז דער קשר נעבעך נישטא, מיט די מעלות וואס די ספרים האט.

רבינו: ס׳איז טאקע געווען א שטארקער קשר צווישן די רבי׳ם און די תלמידים, ס׳איז געווען א גרויסער קשר, יעדער תלמיד האט געוואוסט איך בין א תלמיד פון דעם גדול.

רב דקהלתינו וומסב״נ: אפילו די שעות וואס מ׳האט פארגעלערט האט מען פארגעלערנט אסאך מער ווי היינט.

רבינו: הרב דושינסקיא ז״ל (הגה״ק מהרי״ן דושינסקיא נאב״ד עיה״ק ירושלים ז״ל) איז באוואוסט אז ער האט פארגעלערנט שעות ארוכות, אנדערע האבן נישט פארגעלערנט אזוי לאנג. מ׳האט פארגעלערנט לאנג, אבער נישט אזוי לאנג.[25]

רב דקהלתינו וומסב״נ: ווען איך בין געווען א בחור האט מיין מגיד שיעור פארגעלערנט צוויי שעה א טאג, היינט קען קיין איין מגיד שיעור נישט פארלערנען צוויי שעה, קוים א שעה קען מען פארלערנען, אפילו א מגיד שיעור וואס לערנט פאר בעלי בתים.

און אויך ס׳איז נישטא היינט קיין שיעור פאר בעלי בתים גמרא מיט תום׳, אין מיינע צייטן האבן אלע פארגעלערנט גמרא תום׳.

רבינו: איך פלעג יא פארלערנען דעמאלט׳ס גמרא תום׳ און לענגער, טאקע שוין לאנג צוריק.

רב דקהלתינו וומסב״נ: יא, אבער היינט איז נישטא אזא זאך, מ׳קען זיך נישט מצמצם זיין.

רבינו: מ׳לערנט, אבער נאר גמרא רש״י.

רב דקהלתינו וומסב״נ: יא, מ׳לערנט גמרא, אסאך גמרא אבער אן תום׳.

רבינו: אבער מ׳לערנט אסאך. ס׳איז דא יונגעלייט תלמידי חכמים.

דומ״ץ נייטרא: יא, מ׳טאר נישט רעדן אויפ׳ן לימוד התורה פון היינטיגן דור. בחורים לערנען, יונגעלייט לערנען. ס׳איז היינט דא אזעלכע חשוב׳ע בחורים, און אזעלכע חשוב׳ע יונגעלייט, מ׳טאר נישט רעדן אויף דעם.

רבינו: אמעריקא נאך זיבעציג יאר, ס׳איז זייער שיין, לימוד התורה איז זייער געשטיגן.

ישיבות געבן היינט ארוים זייער שיינע פירות, אלע ישיבות געבן ארוים שיינע פירות.

דומ״ץ נייטרא: ס׳איז געווען א חידוש וועז אונז האבן נאך געלערנט אין ישיבה, איך האב געלערנט אין נייטרא, מ׳האט פארגעלערנט, ס׳איז געווען אזיין מגיד שיעור, ער האט פארגעלערנט א שיעור עיון, די שיעור האט געדויערט ביז פיר אזייגער, נאבדעם איז שוין נישט געווען קיין מגיד שיעור, א בחור פון פערצן יארן האט געדארפט אליינס לערנען, אליינס מיט זיין חברותא, וועז איך קלער זיך צוריק, ממש כ׳זויים נישט ווי אזוי ס׳איז געווען, למעשה איז געווען דארט צוויי הונדערט און פופציג בחורים אין מיין תקופה, און מ׳האט געלערנט. היינט האט מען א ישיבה, דארף מען מגידי שיעורים און משגיחים פארמיטאג נאכמיטאג און ביינאכט, אבער אויב די בחורים לערנען בעסער און זיי שטייגן בעסער איז אלעם וועדר, מ׳דארף נאר האבן דאס געלט פאר דעם, אבער אויסער דעם איז עס וועדר.

*

רבינו פנה אל הרבני הנגיד הנכבד מוה״ר שמואל דוד הערצאג הי״ו, מראה״ק נייטרא בארא פארק יצ״ו, ומחשובי הבעה״ב של בית יצירת יין ״קדם״ המהודרים

ושאל: וואס מאכט איר, איר זענט נאך אין די וויין פארבריק, איר זענט נאך געהעריג אין אמט?

דומ״ץ נייטרא: יא, ער איז נאך געהעריג אין די וויין. אונז קומען מיר זיך אוים זייער גוט, ער איז מיין ראש הקהל, כ׳האב אביסל מורא פאר אים, נאר וואס דען? איין פראבלעם האב איך, ער ברענגט מיר פורים – ער מעג עס הערן איינמאל פאר אלעמאל – א טייערע וויין, ס׳איז א טרוקענע וויין, איך פארשטיי נישט וואס דאס איז, ס׳פעלט מיר אין חינוך, ס׳איז עפעס נישט פאר מיר...

רש״ד הערצאג: איך קום שפעטער אין טאג צום רב׳ם שטוב, און איך טרונק עס..., אלעם איז בסדר.

דומ״ץ נייטרא: ווען אונז זעמיר געווען קינדער–בחורים איז געווען די טאקאי׳ער וויין.

רבינו: יא, איך דענק דען נישט, ס׳איז געווען פינעף מיני וויין, נאר דאס איז געווען, היינט איז דא א וועלט פון וויין.

דומ״ץ נייטרא: און ס׳איז געקומען צום סדר און מ׳האט אויסגעטרונקען פיר כוסות, מ׳האט זיך נישט געוואוסט וווי זיך אוועק צו לייגן, דער קאפ האט זיך געדרייט, היינט וויסט מען שוין, ס׳איז געווען דעמאלט׳ס זייער צוקער׳דיג, אבער מ׳דארף האבן א מבינות, ברוך ה׳ מ׳האט מיך נישט מחנך געווען צו די זאכן.

---

25 ועיי׳ בספר ׳רבי מאיר אומר׳, זכרונות מהרה״ח המרומם ר׳ מאיר שטיין ז״ל מראצפערט, שהי׳ מתלמידי הגה״ק המהרי״ן דושינסקיא ז״ל בארה״ק, שאף בהיותו טרוד בארה״ק בתפקידו הרמה בתור נאב״ד עיה״ק ירושלים ת״ו, עכ״ז מסר שיעורים לתלמידי הישיבה מדי יום ביומו כמה שעות ארוכות.

יא, ער איז שולדיג אויף אסאך גוטע וויין. ר' שמואל דוד איז דער וואס פארשטייט דערצו.

רבינו: וויין איז היינט סך בעסער ווי אמאל.

ס'איז נאך קיינמאל נישט געווען אזעלכע גוטע וויין, איך רעד אין כשרות, אינדערהיים איז דאך נישט געווען קיין פרעם, אן עלעקטערישע פרעם, ווי אזוי האט מען געמאכט וויין, מ'האט געטומלט טרויבן און מ'האט אריין געלייגט, און מ'האט ארויף גלייגט ברעטער, און דער מענטש האט געטרעטן אויף דעם, אזוי ווי ס'שטייט אין די גמרא, איז געווען גוים, אזעלכע בני בשר ווי שווער זיי זענען, און זיי האבן געטרעטן אויף די ברעטער, האט זיך אויסגעקוועטשט די וויין.

איי, ס'איז דאך א גוי, וואס טוהט'זיך מיט נסך, איז געווען חילוקים, וועג ס'איז נאך מיט די צווייגעלעך איז אנדערש, ס'איז נאכנישט קיין וויין, בקיצור האט מען געמוזט אריין קוקן אין שולחן ערוך, וועג איז די המשכה, במילא איז געווען דעם'ס וויין קען מען יא טרונקען, און דעם'ס וויין קען מען נישט טרונקען, אזוי איז געווען ס'האט געדארפט זיין אויסגעהאלטן און אפגעהיטן, וויין איז געווען אסאך ערגער ווי פלייש, וויייל פלייש איז געווען איין שוחט אין א שטאט ער האט געשחט'ן פאר די גאנצע שטאט, וויין האט זיך יעדער געמאכט, און איינער האט געווואוסט מער, און דער האט וויניגער געווואוסט, איז געווען וואס מ'האט געזאגט דעם'ס וויין מעג מען טרונקען און דעם'ס וויין טאר מען נישט טרונקען.

היינט קומט א טרעילער, ס'הייבט זיך אויף און ס'גיסט אריין די טרויבן אין מאשין, און מער זעהט עס נישט קיין מענטש, עס גייט אריין אין א פרעם, א עלעקטערישע פרעם, מ'גיט א קוועטש א קנעפל און ס'פארט אין די רערן אין די פייפס, ס'גייט אריין אין די גרויסע טענק, נישט קיין ראיה, נישט קיין נגיעה פון א גוי, גארנישט, מ'קען נישט צוקומען צו דעם, ס'איז פארמאכט אינגאנצן.

ושאל רבינו: איז אמת, איז אזוי? איך בין דארט געווען איך האב עס געזעהן.

איר וויסט וועג ס'איז געווען.... סעפטעמבער עילעווין וועג די פליגער'ס האבן געקראכט, זעמער געווען דארט, ס'איז נישט געווען קיין טעלעפאן, מ'האט נישט געקענט רופן. אין יענעם טאג בין איך געווען דארט.

עכ"פ ס'איז א שטארקע הידור אין וויין.

רש"ד הערצאג: מ'דארף האבן ארבעטער וואס וויסן וועג צו אנציגדן און וועג אויסצולעשן.

רבינו: גוט, מ'דארף ארבעטער'ס ווי צו ארבייטן מיט די מאשין, אבער קיינער רירט נישט אן קיין וויין. קיינער זעהט נישט קיין וויין, ביז ס'איז נישט אין די באקסעס, ס'גייט אריין אין באקס אויך אלעס אטאמאטיש, די פלעשער פילן זיך אן אליינס, ס'פארמאכט זיך אלעס.

רש"ד הערצאג: אמאל האט מען אלעס געדארפט כשר'ן, מ'האט נישט געהאט קיין אייגענע פאבריקן היינט כשר'ט מען גארנישט.

רבינו: אזאנס איז נישט געווען, אזא הידור אין כשרות פון וויין, אין גאליציע איז נישט געווען קיין וויין וועגן דעם, ס'איז נישט געוואקסן קיין טרויבן, און מ'האט נישט געקענט ברענגן קיין סאך וועגן נסך.

דומ"ץ נייטרא: וועגן דעם אז מ'קוקט אין די דרשות צל"ח ווי דער הייליגער נודע ביהודה דארף צו זאגן מוסר פארוואס טרינקט מען יין נסך, און אונז קוקן מיר עס אן צו וועמען האט ער גערעדט, ער האט גערעדט צו גויים? ס'איז דען נישטא וואס צו טרינקען? טרינק כשר'ע וויין, מ'כאפט נישט אז ס'איז געווען זייער שווער יענע צייטן, צו האבן מהודר'דיגע וויין אינגאנצן אפגעהיטן.

רש"ד הערצאג: אין ארץ ישראל איז מער א פראבלעם וועגן ערלה תרומות ומעשרות.

רבינו: יא, דאס איז אן עקסטער חשש, דארף מען צו וויסן וועלכע טרויבן מ'נוצט.

דומ"ץ נייטרא: עד כדי כך, אז אין תשובות כתב סופר איז דא א תשובה צו מיין עלטער זיידע, וואס ער איז געווען א מוהל, דאס איז דער איידעם פונעם כתב סופר, רבי יעקב לייב שטראסספער, דער כתב סופר איז שוין נישט געווען קיין מוהל, אבער ער איז געווען פאר זיך א מוהל, און דער כתב סופר האט אים געקויפט א מתנה דער מוהל ביכל. און וואס שרייבט ער? זאגט ער, איך קום אן שפעט און כ'בין א מוהל און איך דארף מאכן אלעם, איך דארף זאגן דער נאמען, וואס מ'קען נאר דארף איך טוהן, כ'וויים נישט אבער וואס צו טוהן וועגן די וויין, פרעגט ער דעם כתב סופר, ווי אזוי ער זאל זיך פירן מיט די וויין ביי יענעם ביים ברית, כ'זאג ביי אונז פארשטייט מען נישט וואס איז די שאלה, גיי קוק א פלאש 'קדם' וויין און ס'איז נישטא קיין שאלות.

רש"ד הערצאג: דער חתם סופר'ס מוהל מעסער, האט געהאט עפעס א הענטל וואס האט געהאט א אפשטאם פון

אברהם אבינו, דער רבי האט געהערט עפעס דערפון?, אזוי זאגט מען.

רבינו: כ׳האב געהערט אז ביי די אייניקלעך איז ירושלים, ביי רבי שמחה בונם סופר ז״ל דאכט׳זיך, ער האט געהאט עפעס א מוהל מעסער פונעם חתם סופר.[26]

דומ״ץ נייטרא: אזוי זאגט מען, אז דער הייליגער חתם סופר ז״ל האט באקומען פון הנהלת רבי מאיר בעל הנס א מתנה, א שטיק האלץ פונעם בוים פון אברהם אבינו, ווען ער האט אנגענומען די נשיאות, און ער האט פון דעם געמאכט א הענטל פאר זיין מוהל מעסער.

*

רבינו: יא, די וויין איז היינט זייער גוט, אזוי וויי מ׳האמיר פריער גערעדט, וועיל דער טעכניק האט אהער געשטעלט אז מ׳קען אלעם האבן.

אזוי אויך ביי פלייש, א חלק, כ׳האב געהערט דער טאטע ז״ל האט פארציילט, אינדערהיים האט געדויערט צו שטעלן א חלק, אנדערט האלבן שעה, מ׳האט געשטעלט א חלק, דעם חלק האט מען אריין געליידט אין א קלעצל, א פרעם וווי מ׳רופט עם, און מ׳האט געמאכט דרייסיג מאל אויף איין זייט, דרייסיג מאל אויף די צווייטע זייט, ניין און צוואנציג מאל אויף איין זייט, און ניין און צוואנציג מאל אויף די צווייטע זייט, אזוי האט עס געדויערט אנדער האלבן שעה צו שטעלן א חלק, היינט דויערט עס צעהן מינוט, איינער וואס קען נישט צושטעלן א חלק אין צעהן מינוט איז נישט קיין שוחט, צעהן מינוט, דאס איז די מציאות, מ׳גייט צום סינק און מ׳נעמט דעם שטיין מ׳פירט ארויף און אראפ, צעהן מינוט, ס׳טאר נישט דויערן לענגער, טאמער קען ער עס נישט מאכן אין צעהן מינוט דעמאלטס איז ער נישט קיין אומן [מומחה], קען ער נישט, נישט מער ווי צעהן מינוט.

און דאס שטאהל [מעטאל] פונעם חלק איז שטערקער, ס׳איז א בעסערער שטאהל ווי אינדערהיים, די שטיין איז בעסער, ס׳איז דא צוויי מיני שטיינער, ס׳איז דא א גלאטע שטיין און א שארף שטיין, בקיצור, דאס מציאות איז, אז ס׳באקומט א פגימה, אין צעהן מינוט איז עס פארראכטן, אינדערהיים אמאל ביי א שוחט איז נישט געווען אזוי...

דומ״ץ נייטרא: וואס איז די סיבה? לכאורה וויל אונז האבן מיר בעסערע אייזן.

רבינו: יא, און מ׳מאכט עס אויף א לויזן אופן, מ׳ארבייט ארום, די האנט איז פריי און דער חלק איז פריי, ס׳איז א בעסערע פאטענט.

בנו הרה״ג ר׳ יוסף שטראסמער שליט״א: כ׳מיין אפילו די מוהלים פלעגן זיך צו פלאגן, די מעסער׳ס פלעגן ווערן ראסטיג.

דומ״ץ נייטרא: יא, א מוהל מעסער פון היינט און אמאל איז אויך נישט קיין דמיון, ס׳האט צוטוהן מיט די מתכות, בעצם איז עס א נייע מין מתכות.

רש״ד הערצאג: מיין מוהל האט נישט געהאט קיין מוהל מעסער, ס׳איז געווען נאך די מלחמה, ער האט נישט געטראפן דעם מוהל מעסער, האט ער איינגעבראכן אין א אייזן געשעפט און געמאכט א מוהל מעסער...

דומ״ץ נייטרא: און וואס איז מיט מאהלן וויין, מ׳זעהט אין די ספרים וווי מ׳האט זיך געמוטשעט, וואס דארט איז פארגעגאנגען, היינט מ׳גיט א מאהל אפ.

הג״ר יוסף: אפילו די ריחיים של יד איז נישט אזוי שווער ווי אמאל.

דומ״ץ נייטרא: יא, אפילו די ריחיים של יד איז בכלל נישט דומה, אונז מאהלן מיר די ריחיים של יד דויערט עס נאך אביסל, אבער די אנדערע מעהל ווען מ׳האט געדארפט גיין מאהלן דארטן ביי די וואסער, די שטיינער מיהלן און די וואסער מיהלן, היינט איז עס בכלל נישט קיין דמיון, די זאך אז ס׳קומט נישט צו קיין משהו וואסער גארנישט, מ׳זעהט ווי די פוסקים האבן זיך געפלאגט מיט דעם מאהלן.

רבינו: אין אלע ענינים האט די טעכניק צוגעשטעלט אויף אלע מצוות.

רבינו: די מקוואות זענען אויך געווען, מ׳האט זיך אזוי געפלאגט, אין אונטערלאנד איז געווען מעיינות, אין אויבערלאנד איז נישט געווען קיין מעיינות, מ׳האט געדארפט האבן מקוואות, דער חתם סופר האט געמאכט א פאטענט פון צוויי בורות איינס לעבן דאם אנדערע.

הג״ר שבתי: מ׳האט געהאט פאטענטן מיט די קעסטלעך.

רבינו: דאם איז געווען פאר א קוואל, אין סיגוט איז אויך געווען א קוואל, די קוואל גייט ארויף און גייט אראפ, איז

---

26 עיי׳ בספר חוט המשולש תולדות וקורות ימי חייו של הגאון רבי עקיבא איגר ומרן החתם וכתב סופר ז״ל (עמ׳ קיח), וז״ל שם: ״כאשר כבדו ליקיני החת״ס זצ״ל את הנשיאות בארץ הקדושה שלחו לו משם חתיכת עץ מן העץ אשר נשענו תחתיו המלאכים אצל אאע״ה והוא לקח האיזמל אשר בו מל רבו הגה״ק ר״נ אדלער זצ״ל ונתנו לאומן שיעשה מן העץ בית יד להאיזמל של מילה הוה משובץ בכסף טהור וחקוק עליו ׳והנה שלשה אנשים נצבים עליו׳, ושמעתי שאמר זקיני זצ״ל מעת אשר שימש באיזמל זה לא אידע לו שום תקלה בהמולו את בני ישראל.״

מען אויף קייטן געהאנגען אזוי אוז מ׳האט עס אראפ גע׳לאזט.

דומ״ץ נייטרא: היינט וואלט קיינער נישט געגאנגען דארט.

רבינו: מ׳האט געמאכט א לאך אין די תיבה, אין די קאסטן, ס׳זאל זיין כשר.[27]

הג״ר שבתי: אוז מ׳האט דן געווען אין די פוסקים ווי גרויס דער לאך זאל זיין.

רבינו: יא, ס׳טוהט׳זיך אויף דעם, אבער דאס איז געווען די מקוואות אינדערהיים.

דומ״ץ נייטרא: דער חידוש איז דאך באמת אסאך גרעסער, ווייל ווי אלט איז בכלל אזא זאך ווי א ווארימע מקוה, מ׳זעהט אין די פוסקים, אפשר דריי הונדערט יאר.

רבינו: אוז ס׳איז בדיעבד געווען, מ׳האט עס נישט געוואלט מתיר זיין, וועגן גזירת מרחצאות.[28]

דומ״ץ נייטרא: דער אויבערשטער האט געהאלפן מ׳דארף שוין נישט האבן די מסירות נפש צו גיין אין א קאלטע מקוה, אין ווינטער. ס׳איז א חידוש אז די גמרא זאגט כי עליך הורגנו כל היום זה ברית מילה, אוז רש״י זאגט אחד מני אלף מת, ס׳איז א חידוש וואס די גמרא זאגט נישט מקוה.

רבינו: מ׳האט מתיר געווען אלין דעם דין פון הכל חולים אצל צינה, אז נישט וועט מען נישט גיין אין מקוה, אוז ס׳איז דאך געווען וויכטיג אז מ׳זאל יא גיין (עי׳ מש״כ המהרש״ם בדעת תורה סי׳ תרי״א).

אין אבני צדק (או״ח סי׳ ל״ז) איז דא א תשובה וואס דער זיידע ז״ל שרייבט וועגן טבילה בחמין אום שבת, אוז אין עצי חיים איז אויך דא א תשובה (או״ח סי׳ כ״ה) וועגן די עצם טבילה אין שבת, ס׳איז א תשובה צו א אשכנזישער רב אין איהעל.[29]

רב דקהלתינו ומסב״ג: עפעס איז דא א מעשה פונעם רבי שמעון סופר[30] מיטן דברי חיים וועגן א בריוו וואס עמיצער האט געשריבן.

דער דברי חיים האט דאך געוואלט מ׳זאל מאכן ביי אמקוה א בור השקה.

רבינו: יא ער האט חושש געווען צום שיטת הראב״ד.[31]

---

27 עיין בשלחן ערוך פתחי תשובה (ס״ק י) אודות טבילה בתיבות בתוך המים ועי״ש בשם רעק״א והת״ס.

28 הגמרא במסכת שבת (לט ע״ב) כותבת, שמדין תורה מותר לרחוץ את כל הגוף בשבת בין במים קרים ובין במים חמים. למעשה חז״ל גזרו את ׳גזירת הבלנים׳, אסרו לרחוץ את כל הגוף במים חמים אפילו אם הם התחממו מערב שבת, והתירו לרחוץ רק את הפנים, הידיים והרגליים (אבל לא את רוב הגוף), וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך (או״ח שכו, א).

29 עיי׳ בשו״ת עצי חיים (או״ח סי׳ כ״ה) בתשובה להגאון ר׳ יואל פעלנער ז״ל אבד״ק לעדת האשכנזים בק״ק אוהעל.

30 הגאון רבי שמעון סופר ז״ל אב״ד קראקא, בנו של מרן החתם סופר ז״ל ומח״ס מכתב סופר.

31 במשך הדורות עשו בור א׳ ובתוכו מ׳ סאה מי גשמים, ולידו עשו עוד בור שטובלים בו, והיו ממלאים אותו במים שאובים, וכדי להכשירו היו עושים נקב - כשפופרת הנוד - לחבר בין ב׳ הבורות, וזהו נקרא ׳השקה׳, ואף שבמשך הזמן נתערבו המים השאובים עם המי גשמים, עד שכמעט שלא נשאר מי גשמים בכלל (וע׳ בשו״ת חת״ס או״ח סי׳ ר״ג וסי׳ ר״ב שהכשיר מקוואות כאלו).

אמנם ידוע שיטת הראב״ד ס״ל שמקוה כזו פסולה, וכמה גדולי הפוסקים ובתוכם מרן הבה״ח ז״ל חששו לדעת הראב״ד, ולכן טיכסו עצות ותחבולות בכדי להכשיר בורות השקה.

וידוע שיטת הגה״ק הדברי חיים ז״ל (שו״ת דברי חיים חו״מ סי׳ ל״ז) שכתב תקנה לזו לחבר עוד בור אחר של מי גשמים שאין בזה חשש של נתן סאה ונטל סאה, ע״י שנפסק ההשקה אח״כ, ורק מחברים אותו לרגע עכ״פ, והוא חוץ ממה שהוכשר הבור הטבילה ע״י בור אחר ממי גשמים, ששם ההשקה הוא בתמידיות.

והגה״ק המהרש״ב מליובאוויטש ז״ל תיקן עצה אחרת, והוא לעשות בור הטבילה על גבי בור ההשקה, בכדי שלא יתערבו המים שאובים שבבור הטבילה, עם המי גשמים שבבור ההשקה שמותחת בור הטבילה, כי כן טבע המים, שלא יתערבו ממעלה למטה, ומים חמים בטבע צפים למעלה ואינם מתערבים.

אמנם מרן רבינו הק׳ בעל דברי יואל ז״ל ועמו הגה״צ המפורסם רבי מיכאל דוב וויסמאנדל ז״ל ר״מ נייטרא, המציאו שאת בור ההשקה יעשו בצידי בור הטבילה, ויעשו ב׳ בורות להשקה, בדרך בור על גבי בור, בהפסק טבלא ביניהם, ובכל אחד יש מ׳ סאה, והטעם כדי שלא יתערבו המים העליונים עם המים התחתונים, ואף שיש לחוש שיתערבו המים שאובים שבתוך בור הטבילה עם בור ההשקה העליונה, ויהי׳ חשש נתן סאה ונטל סאה, מ״מ מימי המקוה ההשקה העליונה לא יתערבו עם מימי המקוה ההשקה דלמטה, ובזה יצאנו עצת הגה״ק מהרש״ב, וגם לצאת ידי החשש שהמים מתערבים ועולים אנה ואנה לכל הצדדים ומלמעלה למטה על ידי טלטול הטבילה, ובזה יש גם השקה תמידית בכל עת וזמן.

ומפני שרבו חששות שונות בהכשר מקוה ע״י מי גשמים, ולאחר זמן יתכן לבוא לידי מכשולות, לכן השתדלו צדיקי ואוני הדורות לעשות מקוה ממי מעיין, דבמעיין אין כלל חשש דנתן סאה ונטל סאה, כיון שאין מוסיפים מים שאובים.

און רבי שמעון סופר האט דאך נישט אזוי מסכים געווען, ווייל זיין טאטע דער חתם סופר האט נישט חושש געווען, דער חתם סופר שרייבט (בשו"ת יו"ד סי ר"ב) 'לית דחש' אויף דעם.

ער האט אויך א לשון אין די תשובות (שם סי' ר"ג) 'לית טב מיניה' אויפ'ן בויען פון אזא מקוה.

רב דקהלתינו ומסב"נ: איז געווען צוויי חסידים וואס האבן געשריבן א בריוו וועגן שיטת הדברי חיים און אוועק געמאכט די אנדערע מקוה.

און אקעגן דעם האט דער דברי חיים געענטפערט, אזוי צו שרייבן?, די הענט דארף ציטערן אזוי צו שרייבן!.

רבינו: וועגן דעם כבוד פון חתם סופר, האט ער געזאגט היתכן אזוי צו שרייבן....

הג"ר שבתי: און מ'זאגט אז יענע האט זיי די האנט אנגעהויבן נעבעך צו ציטערן.

בנו הג"ר יוסף: למעשה האבן זיי זיך געטראפן רבי שמעון סופר מיטן דברי חיים, און זיי האבן זיך מתוכח געווען, און רבי שמעון סופר האט געזאגט פארן צאנזער רב 'קוקט'ס מיך אהן' וועט איר זעהן אז איך בין גערעכט מיט די מקוה.

רבינו: דאס איז אויך היינט בעסער, מ'קען היינט צושטעלן א מקוה, ברוך ה' אידן לאזן זיך קאסטן געלט, דאס איז אויך נישט געווען אינדערהיים..., די בעלי צדקה וואס ס'איז היינט דא, אינדערהיים איז אויך געווען נגידים, מ'האט נישט געגעבן אזוי ווי היינט.

הג"ר שבתי: דער חתם סופר שרייבט ווען ס'איז געווען דעמאלטס די מגיפה און צו די בחורים אין פרעשבורג איז דאך נישט אנגעקומען, די דעמאלטס'דיגע מגיפה וואס איז געלאפן אין גאנץ יוראפ. אבער אין פרעשבורג איז דאס נישט אנגעקומען, שרייבט ער נאך א מזל, ווייל די נגידים האלטן דאך נישט ביים געבן געלט פאר די ישיבה, ווייל זיי זאגן אז די בחורים זענען שולדיג, האט דער אויבערשטער געמאכט אז די נגידים זאלן נישט האבן קיין תירוץ נישט צו געבן געלט פאר די ישיבה, אז די מגיפה איז נישט אנגעקומען און די בחורים זענען נישט געווען שולדיג.[32]

רבינו: דער חתם סופר אליינס איז נישט געזונט געווען. חדשים וואס ער איז נישט געזונט געווען, ער האט דאך גומל געבענטשט.[33]

---

32 עיי' בדרשת חתם סופר חלק א' בדרוש הודאה לפ' וישב (דף סג) שכתב שם בזה"ל: "אחר כל זאת נודה לה' אלוקינו על חסד גדול שהפליא על דרך הפלא, על התלמידים בני הישיבה, ה' עליהם יחיו, שלא פגע בשום אחד מהם שום חולי מכאוב ולא שום עניין מעניין החולי ההוא, ועל זה לא לבד שבני הישיבה יתנו תודה לאלוקינו, אך כל בני הקהילה כי בזכותם וצדקתם היה זאת לנו כאשר אבאר בעזה"י, והוא: כי ידוע ומפורסם לרבים רב טוב בני קהילתנו בהחזקת ישיבה, והם מחזיקים למאות תלמידים וכו'... ומ"מ לאו כל הזמנים ולאו כל המקומות ולאו כל העיתים שווים, לפעמים יש ויש אנשים אשר עיניהם צרה ופוערים פיהם כי קשה עליהם עול סבלם, ובכל זאת לא פגע ולא נגע בהם שום אדם מעולם, אבל עכ"פ דבר שפתים אך למחסור, ויהיה ח"ו למזכרת עוון.

והנה בזמן המגפה העבר, היה עין צרה בחברתה בלאו הכי, ומכ"ש בבכורי דלים הללו, ואילו ח"ו נחלה אחד מהם, אע"פ שבודאי היו גומלים עמהם חסד כדרכם מ"מ יש ויש שהיו פותחים פיהם ומדברים מה לנו לסבול עול אחרים אומללים האלו, ישובו איש לביתו, והיה ח"ו דיבורים כאלה לעורר דין על הקהילה, וכיון שהקב"ה חפץ בהיצדקם על כן יהיב עינא פקיחא לבל ישלוט שום חולי וריפיון באלו, וזהו רמוז בפסוק 'כרחם אב על בנים ריחם ה' על יראיו' היינו בחורים לומדי תורה שזכרנו, והטעם 'כי הוא ידע יצרנו' שרגילים לפצות פה ולדבר דברים שלא כהוגן 'זכור כי עפר אנחנו', ואין מעצור לאיש עפר מן האדמה, ע"כ חס הקב"ה על יראיו ולא פגע בהם החולי כלל ויחלימם ויחיה אותם, עיי"ש."

33 ולחיבת הקודש נעתיק כאן דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום א' דחג השבועות שנת תש"פ העעל"ט לפני אמירת אקדמות וברכת הגומל ברוב עם:

והלום ראיתי להחתם סופר בספר הזכרון (אחר שהיה העיר פרעשבורג במצור בשנת תקס"ט) שכתב, דאחר שניצולו ביזך ברכת הגומל בלשון רבים "ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלנו כל טוב", והאנשים שהיו עמו ענו אחריו בלשון רבים "מי שגמלנו כל טוב". (ועיין עבודה"ק להחיד"א קונטרס יוסף בסדר סי' ד). ומסתבר שגם במתן תורה שהיו רבים או כל ישראל חייבים לברך ברכת הגומל, היה משה רבינו מברך, והוציא את כולם בברכתו.

ובזה יש לפרש הכתוב (שמות יט יט) משה ידבר והאלהים יעננו בקול, היינו משה ידבר, שהיה מברך ברכת הגומל בשביל כל ישראל, והאלהים יענו בקול, שהקב"ה היה עונה לו מי שגמלכם כל טוב הוא יגמלכם כל טוב סלה.

קומט אויס, אז ביי א יחיד דארף מען מאכן די ברכה הגומל לחייבים טובות שגְמָלַנִי (בלשון יחיד) כל טוב, אבער ביי א ציבור, דארף מען זאגן די ברכה הגומל לחייבים טובות "שגְמָלָנוּ" כל טוב, מיט א ו"ו בלשון רבים. און אזוי אויך וען דער ציבור ענטפערט, ביי א יחיד זאגט מען מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה, דא דארף מען ענטפערן בלשון רבים, מי שגְמָלָנוּ כל טוב הוא יִגְמָלֵנוּ כל טוב סלה.

איז אזוי, ס'איז דא אידן וואס זענען בכלל חולי שנתרפא, זיי זענען געווען א חולה שיש בו סכנה, זיי דארפן גומל בענטשן בשם ומלכות אן קיין שום שאלה, וועלן זיי אליינס גומל בענטשן בשם ומלכות, ס'איז דא אידן וואס זענען אויך געווען קראנק אבער נישט אין א סכנת מות, אויף זיי קען מען מפקפק זיין צו זיי זענען מחוייב גומל צו בענטשן, דארפן זיי הערן די

ער שרייבט אז תשעה באב האט ער נישט געפאסט, ער האט געטראכט וואס ס׳וועט זיין אויב מ׳וועט אים פרעגן אין ביהמ״ד.[34]

דומ״ץ נייטרא: וועגן אן עליה, וואס ער זאל טוהן וועגן עולה זיין אויב ער פאסט נישט.

רבינו: ס׳איז דעמאלטס געווען אין תקע״א, אין יענע תקופה.

און ער נעמט דארט אהן אז א חולה וואס פאסט נישט תשעה באב מעג עולה זיין לתורה בלי שום פקפוק.

נאר אינטערעסאנט איז וואס ער שרייבט אזוי ארויס, אז ער האט געוויזן דעם בירור פאר בעלי הוראה און זיי האבן מסכים געווען מיט זיין פסק.[35]

רש״ד הערצאג: כ׳האב א בריוו פון א תלמיד פון רבי עקיבא איגר ער פרעגט אים וואס ער זאל טוהן ראש השנה, שרייבט ער אים קודם כל מ׳זאל פארקויפן די עליות ביינאכט, דער וואס איז שוואך זאל טרינקען א קאווע פארץ עלות, און דער וואס קען נישט פאסטן אזוי לאנג, זאל טרינקען א קאווע נאך תקיעת שופר פאר מוסף, נישט פאר תקיעת שופר.[36]

הג״ר שבתי: דארט איז געווען די שאלה צו די וואלרט איז אז פאסטן שאדט, צו אז פאסטן העלפט גאר פאר די מחלה.

רש״ד הערצאג: על כל פנים, האט ער געגעבן אן היתר צו טרונקען פארץ דאווענען.

רבינו: מ׳האט זייער פריה געדאווענט.

רש״ד הערצאג: מ׳דארף דאך דאווענען פריה, ס׳איז דאך א יום הדין? ניין? כ׳הער דער רבי ז״ל האט אויפגעווועקט די רביצין.

רבינו: אויפשטיין יא, פארן עלות השחר.

רש״ד הערצאג: מ׳דארף דאך אויפשטיין צום דאווענען.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: איך וואונטש אייך א הג כשר ושמח, בקרוב זאלט איר באקומען אלע כ״ד מתנות כהונה.

רבינו גם איחל ברכת החג לכל א׳ וא׳ ממלוויו, ונתן להגה״צ דומ״ץ נייטרא ב״פ שליט״א במתנה את ספרו לב אהרן על מסכת פסחים, וגם לראשי הקהלה דק״ק נייטרא ב״פ הי״ו נתן את הגדה של פסח ע״פ לב אהרן.

רבינו ליווה אותם בידידות, ונפרדו לשלום

ברכה פון א צווייטן און אינזין האבן יוצא צו זיין, ווייל זיי קענען נישט זאגן בשם ומלכות. און אפילו די אידן וואס זענען געווען געזונט די גאנצע צייט, זיי האבן בכלל נישט טועם געווען די מחלה - האב איך שוין נעכטען דערמאנט - אז זיי דארפן פי שנים לויבן און דאנקען דעם הייליגן באשעפער.

בזמן שבית המקדש היה קיים וואלטן מיר אלע געדארפט ברענגען א קרבן תודה פארן הייליגן באשעפער, אבער יעצט דארף מען לכה״פ גומל בענטשן.

איך האב שוין גומל געבענטשט מיט א צייט צוריק, וועט מען דא נעמען א איד פון דא אין ביהמ״ד וואס איז מחוייב גומל צו בענטשן, ער וועט ארויפקומען אויף די בימה, און ער וועט גומל בענטשן ביי די ספר תורה פאר ברכו, און מוציא זיין דעם גאנצן ציבור. ער וועט זאגן בלשון רבים הגומל לחייבים טובות "שגמלנו" כל טוב, און דער ציבור ענפערט אויך בלשון רבים מי שגמלנו כל טוב הוא יִגְמְלֵנוּ כל טוב סלה.

השי״ת זאל העלפן ס׳זאל אראפקומען אלע השפעות פון מתן תורה בגשמיות וברוחניות, מ׳זאל זוכה זיין צו דורות ישרים ומבורכים, און אזוי ווי ביי מתן תורה איז געווען משה ידבר והאלקים יענו בקול, דער אויבערשטער האט געענפערט מי שגמלכם כל טוב, הוא יגמלכם כל טוב סלה, איז צו האפן אז יעצט אויך וועט זיין והאלקים יענו בקול".

34 עיי״ש בשו״ת חתם סופר או״ח סימן קנ״ו, שמספר שם "ביום ט״ב תקע״א החליתי והוצרכתי לשתות בעו״ה והרהרתי בדעתי אם ישאלוני התלמידים המתפללים בביהמ״ד שבביתי האם יקראוני להעלות אותי לס״ת למנחה בקריאת ויחל, מה אשיב להם", עיי״ש באריכות.

35 ועיי״ש שם שמסיים, וז״ל: "בהא סלקינן דחולה האוכל בט״ב עולה לתורה במנחה בלי שום פקפוק לפענ״ד, והרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם הוא יחלומינו ויחיינו וינחמינו בנחמת ציון, כתבתי זאת והצעתי לפני מופלגי תורה ובעלי הוראה והסכימו עמי לדינא", עיי״ש.

וראוי לציין שבשנה ההוא חל ט״ב ביום א׳ בשבוע ולא הי׳ תענית נדחה, כי מרן החתם סופר ז״ל חותם את התשובה י״ד מנחם אב תרע״ק תקע״א לפ״ק.

36 ובקונטרס פסקים ותקנות לרבי עקיבא איגר אות כ׳ (דף ע) מובא שם כללי התנהגות לראש השנה ויוה״כ שנת תקצ״ב לקהל עדת ישורין פה פאזנא, בעת פרוץ מגיפת החולירע ה״י, ובין התקנות מוזכרת ג״כ למכור המצוות בלילה אחר תפילת מעריב, ולעשות רק מי שברך אחד, ועל כל אחד לאכול דבר מה חם בבוקר, ואפילו אם כבר יהי׳ יום ישתה לכה״פ תה, וכל מי שמרגיש חולשה קלה ביותר מחיוב תיכף אחר תקיעת שופה ללכת לביתו ולאכול ארוכת בוקר בעשיית קידוש במקום סעודה, ואף שהוא הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כי תיכף אחר שחרית חל חיוב קידוש ואת אי אפשר לעשותו אלא במקום סעודה, אבל קודם תקיעת שופר רק טעימה בעלמא מותר, ולכן רק בקושי רב אפשר לעשות קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, עיי״ש כל התקנות שהתקין רבי עקיבא איגר ובית דינו בעיר פוזנא.

בסעודת הילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל ישמח משה זיע"א עם תלמידי שיעור ד' דישיבתינו הק'

בעיר הנופש בעטלעהעם ניו העמפשיר יע"א

יום ה' פרשת מטות מסעי כ"ח תמוז תשפ"א לפ"ק

דער ישמח משה האט געדאוונט אין א עקסטערן שטוב, אזוי ווי אין טשערנאביל, דער ייטב לב האט איינגעפירט צו דאוונען געהעריג אין ביהמ"ד, אבער דער ישמח משה האט געדאוועט עקסטער אין שטוב אליינם.

ער האט געהאט אמאל געזאגט, 'והוא באחד', ער דאוועט אליינם, 'ומי ישיבנו', ווער זאל אים ענטפערן, ווער זאל נאכזאגן אמן נאך זיינע ברכות, 'ונפשו איותה ויעש נורא וקדוש', באשאפט ער א מלאך נורא וקדוש, און ער ענטפערט נאך אים אמן.[37]

דער ישמח משה האט נישט געדאוועט פארץ עמוד, ער איז נישט געווען בעל תוקע, מ'זעהט אין די דרשות פונעם ישמח משה ווי ער רעדט צום בעל תוקע.

*

אין די אוהעלער געגנט דארט וואקסט טרויבן, ווי באקאנט, און די פרנסה פון אידן איז געווען מ'האט געהאנדלט מיט ווין, מ'האט געמאכט ווין, מ'האט פארקויפט ווין, מ'האט ארום געטראגן ווין, אלעם האט זיך געדרייט ארום ווין, דאם איז געווען דער מקור פון די פרנסה, אין אוהעל איז געווען א איד מ'האט אים גערופן ר' פנחם סאמעטער, אזוי האט מען אים גערופן ווייל ער איז געווען פון א שטעטל 'סאמעטער' נעבן אוהעל, פון דארטן איז ער געקומען, דער ישמח משה האט מכבד געווען דעם ר' פנחם ער זאל זיין בעל תוקע, און ער האט אים גערופן אז ער וויל מיט אים אדורך גיין די ענינים פון תקיעת שופר, די כוונות, די טעמים וכדו', איז ער געקומען, און דער ישמח משה האט געזעהן אויף אים אז ער איז עפעס נערווועז, ער איז נישט רוהיג, האט ער אים געפרעגט וואס גייט פאר כ'זעה אז דו ביזט נערווועז, האט ער געזאגט, אז אין אלול – וועט ס'וויסט אלול איז דער זמן פון די לעיז – יעצט איז דער זמן וואס מ'לעזט די טרויבן, ער האט געהאט אפגעקויפט אסאך טרויבן, און ער האט אויסגעפרעסט און געמאכט דערפון

---

37 סיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שתחת אחת השיחים שהי' לו עם רביה"ק זי"ע, נסתובבה השיחה אודות מה שרבים מצדיקי פולין נהגו להתפלל סגור בחדרם, באמרם שבחדר מיוחד יכולין להתאמץ יותר ולכוון בכוונת התפלה, וגם זה נחשב כתפלה בציבור, אבל אמר רביה"ק זי"ע לא כן הי' טעמו של זקינו היש"מ שגם התפלל בחדרו בהתבודדות, אלא בעבור שהי' מאריך בתפילתו ובכל פעם כשהזכיר את השם הי' מתפשט מגשמיות ונופל לארץ בחלשות, וכן היו רגילים אצלו בתפלתו מלאכים ושרפים, והי' רגיל לעשות תנועות והויות שונות, שאי אפשר לעשותם ברבים, וע"כ התפלל בחדר מיוחד. ומהאי טעמא לא היה אומר מרן הישמח משה ז"ל ברוך ה' לעולם בתפלת ערבית דאלו הי' אומרו הי' עולה לו לזמן רב מאד כי יש בה ח"י אזכרות ובכל פעם שהזכיר את השם הגיע להתפשטות הגשמיות ע"כ נמנע מלאומרו.

ועי' בקו' תהלה למשה (בסוף הקונטרס ד"ה ועתה אציגה לפניך דרכו והילוכו בקודש) שמרן הישמח משה ז"ל היה רגיל להתפלל בחדרו ביחידות והתבודדות שעות ע"ג שעות לפעמים עד שעה ב' וג' אחר חצות היום לא פעם ראו אותו כמציץ מן החרכים שוכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים בעת אמירת ק"ש כארי ישאג וכל אבריו דא לדא נקשן מרוב פחד ומורא וסיפר רבינו זי"ע שפעם אחת הרגיש היטב לב שזמן רב כבר שורר שקט בחדרו של היש"מ באמצע תפילתו משום כך פתח את הדלת ונתבהל למראיתו כי היש"מ שוכב על הארץ כמתעלף וכמעט שתפילין של ראש נפל על הארץ דפק על לבו והנה דומם קרא לרופא והתחיל למשמש על לבו פתאום הקיץ היש"מ וקרא בקול "אחד".

ויסופר שלעת זקנתו כשכבר נמצאו באוהל אנשי קלי הדעת מגולחי זקן ההולכים לרוח הזמן, באין תורה ויראה והדיוט קופץ בראש והי' מראש קהילה, ובאו לפניו ושאלוהו מדוע מתבודד ומתפלל בחדרו ובהיכלו, ולמה לא יאבה להתפלל אתנו בביהכ"נ הלא הוא הרב ואב"ד דקהלתינו ואנחנו משלמין משכורתו, ולמה יעזוב אותנו ולא יעשה הדברים השייכים לרב ואב"ד, ונכדו הייטב לב עמד שם בעת ההוא, וחשב בדעתו כי בוודאי ישלחם ויגרשם מביתו בחרי אף, כי בעת ההוא נהרו אליו מכל פנות, והצדקה שחילק בעצמו בכל שבוע ושבוע לעניי העיר בקביעות עלה כפלים ממשכורתו מקופת הקהל, מלבד הצדקות וגמ"ח שעשה לכמה בע"ב שירדו מנכסיהם ובפרט שהי' לעת זקנתו זקן ושבע ימים, ואמנם הוא ברוב צדקתו ועונותיו השיב להם במענה רך ואמר: שמעוני אחי הלא אחז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, וידוע אשר כל איש יכול להגיע למדריגה זו לעשות לו מקום ד"א של הלכה ולקבוע לו במקום ההוא מקום לתפלתו, ושוב קנה המקום הזה קדושה לעצמו כמו קדושת ביהכ"נ וביהמ"ד, ואמז"ל שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל שיקבע בא"י, וב"ה כי אני קבעתי בחדרי מקום ד' אמות של הלכה אשר הוא בחינת א"י שלי, והן עתה אתם רוצים לגרשוני מארץ ישראל שלי לעת זקנתי, והאנשים האלו אשר לא ידעו ולא יבינו וטח עינהם מראות להבין ולהשכיל אמרי קדוש כאלו, בכל זאת פחדו ורעדו מהדר קדושתו.

וויין, ער דארף האבן עמיצער זאל עס קויפן, ער דארף האבן א קונה, ער האט נישט קיין קונה, און ער האט אפאך וויין זיך אנגעגרייט, איז ער נערוועז דערפון, האט דער ישמה משה געזאגט, נו וועגן דעם דארף מען זיין נערוועז?

דעם אנדערן טאג איז אנגעקומען עפעס א גוי, און האט געפרעגט וואר ס'האט צו פארקויפן וויין, מ'פלעגט צו קומען פון די פרעמד, פלעגן צו קומען סוחרים זיכן צו קויפן וויין, איז אנגעקומען אזא גוי'שער סוחר, און ער האט געזאגט אז ער וויל קאסטן, און ער האט טועם געווען און געזאגט אז ס'איז זייער גוט, בקיצור ער קויפט אפ פון אים די גאנצע וויין, און ער האט געגעבן געלט, א גרויסן דעפאזעט, גאר א גרויסן סכום, און ער וועט קומען שפעטער מיט אפאר חדשים וועט ער עס קומען אפנעמען, שוין, איז ער געווען רוהיג, אז ער האט פארקויפט, ער האט א גוטן קונה.

עס איז אדורך געגאנגען דער זמן, און קיינער איז נישט געקומען אפנעמען, ער האט געווארט נאך א וואך און נאך א וואך, עם קומט נישט קיינער, איז ער געגאנגען צוריק צום ישמה משה, ער האט פארקויפט פאר א גרויסן סכום געלט דאם וויין, און יענער איז נאכנישט געקומען אפנעמען דאם וויין, האט אים דער ישמה משה געזאגט, קענסט עס גיין פארקויפן אויפן מארק, כ'האב געזעהן אז דו ביזסט נערוועז האב איך געקלערט אז דו קענסט נישט מיטהאלטן די הכנות צו די הייליגע טעג, האב איך געמוזט שיקן עפעס איינעם ווי א מלאך ער זאל עס אפקויפן כדי דו זאלסט זיין רוהיג.[38]

*

פאר וועז דער ישמה משה איז אנגעקומען קיין אוהעל, איז געווען א רב רבי שמעי' האט ער געהייסן, ער איז געווען רב אין שטאט, עפעס מ'האט נישט נוהג כבוד געווען אין דעם רב, וואם ס'איז געווען גענוי וויים איך נישט, אבער ס'איז עפעס געווען, און ער האט געהאט א שווער ארץ אויף די תושבי העיר, און ער איז אוועק פון דעם עולם מיט א שווער ארץ, און וועז ער איז שוין געווען אויפן עולם האמת האט זיך אנגעזעהן אזוי אביסל דער מידת הדין, בקיצור ס'איז געווען פראבלעמען, דער מיט דעם, דער מיט עפעם אנדערש, בקיצור יעדער האט באקומען פראבלעמען, אינצווישן האט מען אויפגענומען דעם ישמה משה פאר רב, וועז ער איז געקומען און איז געווארן דארט רב, האט אים איינער פארציילט אז ס'איז דא אזא מעשה, ס'איז דא אן הקפדה פונעם פריער'דיגן רב, און ס'איז דא פארשידענע עגמת נפש ביי דעם און ביי יענעם, און מ'זאגט אז ס'קומט פון זיין הקפדה, האט ער געהייסן מ'זאל ארויס גיין אויפן קבר פונעם רב, און מ'זאל זאגן אז יעצט איז ער שוין רב, און 'אין מלכות אחת נוגעת בחברתה כמלא נימא', האט ער נישט קיין רעכט צו טוהן גארנישט אין שטאט אן זיין רשות, און אזוי האט זיך עם אויפגעהערט.

ער ליגט אין אוהעל, ער ליגט נישט וויט, דארט אין אוהעל איז דא א מציבה פון אים פון רבי שמעי'.[39]

*

דער ישמה משה מיטן קאלוב'ער רב (הגה"ק רבי יצחק אייזיק טוויב ז"ל) זיי זענען געווען די צוויי רבי'ם אין אונגארן, זיי האבן פארשפרייט חסידות אין אונגארן, זיי האבן עם אריבער געברענגט אהין,[40] דער קאלוב'ער רב איז קודם געקומען,

---

38 מדי דברי בו יש להעתיק מה שסיפר מרן רבינו ז"ל תחת אחד השיחים ביום כ"ח תמוז, ענין פלא שהי' אצל ר' פנחס מסאמאטער ז"ל, שהי' במרתף שלו חבית אחת עם יין משובח מאוד, וגמר בדעתו שמחבית זו ימלא בקבוקים קטנים, ובכל שבת ושבת יקח לעצמו ממנו וגם יתן בקבוק אחד למרן הישמח משה ז"ל שיקדש עליו, וכן עשה זמן רב. בשבוע שבה נסתלק מרן הישמח משה ז"ל הלך ר' פנחס להמרתף ליקח עוד בקבוק אחד כדרכו, בחשבו שעדיין יש לו שם כמה וכמה בקבוקים, אבל נתפעל מאוד שלא מצא אף בקבוק אחד, וחשב בדעתו איך אפשר שנפסק היין בפתע פתאום, עד שראה שלפי חשבון גודל החבית הרי זה פליאה איך הי' לו יין עד עכשיו, שהרי החבית היא קטנה מהכיל כל כך הרבה יין, ואז הבין שבדרך הטבע באמת כבר הי' נפסק היין מזמן רב, רק כל זמן שהישמח משה ז"ל חי נעשה בו נס, וכעת אחרי הסתלקותו של הישמח משה נפסק היין, ויהי לפלא.

39 אצל האוהל הקדוש באוהעל ספונים גם שאר הרבנים אשר שימשו בכתר הרבנות בק"ק אוהעל, וביניהם גם הגאון רבי שמעיה ווייל זלל"ה, שהיה האב"ד בעיר לפני מרן הישמח משה, עי' בס' אלה מסעי מה סיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע שכאשר הגיע מרן הישמח משה לאוהעל, פרצה מגיפה בעיר רח"ל, וסיבת הדבר היה כי האב"ד הקודם רבי שמעיה ז"ל היה לו בעירו הרבה מתנגדים שהציקוהו, ולפני פטירתו הזהירם שכולם לא ינקו מעונש, ולאחר פטירתו התחילו כולם לקבל את עונשם, ויתן מרן הישמח משה את מקלו בידי המשמש, וציוהו לילך על קברו של רבי שמעיה, לאמר לו כי לעת כזאת הרי הוא המרא דאתרא בעיר ואין מלכות נוגעת בחברתה, והרי הוא גוזר שתשתקע המגיפה, וכן הוה [ובימים ההם בעת שעשו חברי קהילתינו השתדלות להציל עכ"פ חלק מן הבית החיים, הציע רבינו ז"ל להעסקנים שישתדלו להציל גם את קברו של רבי שמעיה, כי מסיפור הלזה הרי רואים שהיה אדם גדול].

40 ויש לציין שידידות עזה שרדה בין הני שני מאורי ומשפיעי החסידות במדינת אונגארין, וכפי שכתב הישמח משה במכתבו למרן החתם סופר: ..ואה"כ בבואי לכאן מארץ פולין זה בערך כ"ה שנה, כתב לי הרב

זיי זענען געווען אין נאנאש אויף שבת אינאיינעם, וועז מ׳האט געמאכט א חנוכת הבית אין נאנאש אויף די שוהל,[41] אין אונגארין אין אלע שוהלן האט מען געדאוועט אשכנז׳יש, וועז ס׳וויסט זענען די שוהלן אין אונגארין אלע געווען אשכנז׳יש, ס׳איז געווען חסידים אויך אוז זיי האבן געהאט בתי מדרשים ווי זיי האבן געדאוונט, אבער די שוהלן זענען געווען אשכנז׳ישע שוהל׳ן, אויסער אין נאנאש דארט האט מען געדאוועט ספרד, ווייל אויף די חנוכת הבית פון דעם שוהל איז געקומען צופארן דער קאלוב׳ער רב מיטן ישמח משה, זיי האבן מחנך געווען די שוהל, דער קאלוב׳ער רב האט געדאוועט פאר׳ן עמוד, אוז דער ישמח משה האט געזאגט א דרשה,[42] דאם איז געווען ביי די חנוכת הבית פון דעם שוהל, במילא אז זיי האבן מחנך געווען די שוהל, האבן זיי עם מחנך געווען אויף נוסח ספרד, אוז ס׳איז אזוי פארבליבן, כאטשיג עם האבן געדאוועט דארטן אשכנז׳ישע אידן, אין די נאנאשער שוהל, אבער מ׳האט געדאוועט דארט נוסח ספרד.

ווען זיי זענען אנגעקומען ביי די טיהר אריין צו גיין אין שוהל, זיי זענען צוזאמען געקומען, האט דער קאלוב׳ער רב געזאגט פאר׳ן אוהעל׳ער רב, ער זאל קודם אריין גיין, האט דער ישמח משה געזאגט פאר׳ן קאלוב׳ער רב אז ער זאל קודם אריין גיין, אזוי האבן זיי זיך געשפארט ביי די טיהר, דער קאלוב׳ער רב האט געזאגט אוהעל׳ער רב גייט אריין, אוז ער האט געזאגט קאלוב׳ער רב גייט איהר קודם אריין. האט דער ישמח משה געזאגט, קאלוב׳ער רב, ממה נפשך זענט איר גרעסער פון מיר דארפט איר דאך קודם אריין גיין, בין איך גרעסער היים איך קודם אריין גיין, איז דער קאלוב׳ער רב אריין געגאנגען די ערשטע.

*

דער ישמח משה איז געווען אמאל אין בערעגסאז אויף א ברית, די ברית איז געווען פרייטאג, אוז דער ישמח משה האט געהאט א מנהג נאך חצות איז ער שוין נישט געפארן, אוז ער איז געווען אין בערעגסאז אויף א ברית, פון בערעגסאז קיין אוהעל – היינט מיט א קאר איז עם נישט אזוי ווייט – אבער בימיו אז מ׳איז געפארן מיט א פערד אוז וועגעלע איז עם היפש ווייט, ס׳איז געווען פרייטאג אוז ער

הצדיק מקאליב זצ״ל שגם אני אתן ידי לחזק הצדקה הלז, וכן עשיתי בעזה״י... עכ״ל.

ועיין בס׳ אלה מסעי שמרן רבינו בעל הברך משה זי״ע סיפר שראה פנקס הקהילות מהעיר ראצפערט, וכו היה כתוב שפע״א באו לשם הרה״ק הישמח משה והרה״ק מקאליב לייסד שם ביהמ״ד לחסידים ושהו אז בראצפערט.

ועיין בספר ״עשר צהצחות״ (מערכת ד אות י) ובספר ״דברים ערבים״ (לוח התיקון בראש הספר) שמסופר שהרה״ק בעל ״ישמח משה״ זי״ע אסר לסדר קידושין בחתונה בה ריקודי תערובת, אבל הרה״ק מקאליב זי״ע דרך אחרת היתה לו, הוא פקד כי מבלעדו אין לעשות חתונה, וכך נכח בכל חתונה, ובעת ריקודו הכניס רוח טהרה בלבן של ישראל, עד שעלה בידו לבטל את הפירצה.

ועיין בס׳ הנפלא אוצרות הישמח משה שיצא לאור לאחרונה המביא כמה וכמה מקורות על ידידותם המופלגת, עיי״ש ותמצא נחת.

41 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ה״ב) שסיפר הגה״צ מפאיע הי״ד שקיבל מאביו הגה״צ מבאואד זצ״ל שבשנת תק״פ נסע הרה״ק הישמח משה זי״ע ביחד עם ידידו וריעו הרה״ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי״ע לחינוך הבית הכנסת בעיר נאנאש [שהוא ליד העיר דעברעצין]. ושני המאורות הגדולים נשארו לשבות שם על שב״ק, ועדכו שולחנם בצוותא חדא. וכשאמר הישמח משה ברכת המוציא הארך מאוד באות ה״א של המוציא וכך היה מיחד את היחודים שלו וקשר כתרים לקונו [ואמר הה הה המוציא], וכשהגיע תורו של הרה״ק מקאליב למיבצע על ריפתא והיות שהיה כידוע בעל מנגן נפלא עשה איזה תנועה של ניגון וכך האריך בהה״א שלא היה ניכר כ״כ שהוא מכוון כוונות ויחודים, וכשמוע מרן הישמח משה את חכמתו להסתיר את כוונתיו נתקנא בו מש״ה.

42 עיין בס׳ דברים ערבים שהישמח משה המתין בעש״ק בביהמ״ד לבואו של הרה״ק מקאליב וכשהגיע כיבדו לעבור לפני התיבה, וכשפתח הודו לה׳ וכו׳ בנעימות והתלהבות כדרכו ׳האבן זיך די הענג לייכטער געשאקעלט׳ כעצי היער מפני הרוח, ע״ש.

ועי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (שם) דהישמח משה דרש שם בשב״ק [וכספה״ק ישמח משה נדפס הדרשה שאמר שם] ובתוך דבריו עורר את העם לתשובה ותיקון המעשים, וכל העם געו בבכי, והרה״ק מקאליב הבחין בזה ונענה ואמר: וואש [וואס] וויל ער פון זיי האבן!.

ובמוצש״ק נכנסו בני העיר לקבל ברכת קודש משני הצדיקים, והרה״ק מקאליב שאל לכל אחד: האשטו [האסטו] געווייגט היינט ביי די דרשה דעמאלטס געזעגן איך דיך, אויב נישט, געזעגן איך נישט.

ועיין עוד בס׳ אהלי צדיקים סיפורי קאליב שמביא באריכות סיפורים מאותו שב״ק, וכותב שבמוצש״ק נכנסה אשה אחת אצל הרה״ק מקאליב שיברך את בנה, אז שאל לה האם הוא היה בביהמ״ד בשעת הדרשה של הרב מאוהעל, וכשאמרה הן, אמר א״כ הרי הוא כבר נתברך, ועיי״ש עוד.

אגב, עיי׳ בס׳ מפיהם ומפי כתבם (עמ׳ פ״ו) שהגה״ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ״ל סיפר שהישמח משה תירץ ענין אחד בהדרשה באופן אחד, ואח״כ אמר ויש לתרץ באופן אחר וכן אמר ארבע ביאורים ע״ז, וכשרצה לומר אופן חמישי נענה הרה״ק מקאליב ואמר: אופנים איז דא נאר פיר, אתה הראית לדעת!.

איז געווען אויפֿן ברית, זיי האבן פארשטאנען אז מ׳קען שוין נישט אנקומען אהיים אויף שבת, האבן זיי אים געבעטן אז ער זאל בלייבן אויף שבת אין בערעזנסאז, האט ער געזאגט ניין, ער וויל נישט בלייבן, ער וויל זיין אינדערהיים אויף שבת, ס׳איז שוין געווען קרוב צו חצות, האט ער געהייסן איינשפאנען דעם וואגן, און ער איז ארויסגעפארן, אויף חצות איז מען געווען אין אוהעל.

דער ייטב לב האט געזאגט, ער האט געזעהן ׳דייטשן מיט רויטע הויזן שמייסן די פערד׳, עפעם אזא מימרא האט ער געזאגט.[43]

---

43 מרן רביה"ק זי"ע סיפר עובדא זו ונעתיק כאן כפי שמובא בס׳ נפלאים מעשיך (ח"ב מערכת רביה"ק זי"ע) כאשר שהה מרן רביה"ק ז"ל בעיירת שולין-טעראס הלכו שם בימות החול לטבול במעיין שהיה שם, והיה קר מאוד ממש עד שכולנו כאחד הרגשנו שבאים לידי קפאון ח"ו, וגם הלכנו לטבול בהשווים-באויין שהיה בתוך ההאטעל וביום ששי נסע רבינו למקוה שהיה בבית מלון בסענט-מאריין, והגה"צ מראחוב זצ"ל היה שם בהאויטא והרה"ח ר׳ משה פרענקל ע"ה (שהיה הדרייוער) והרה"ח רבי יוסף אשכנזי המשב"ק וגם אני הקטן הייתי שם, ושם במדינת שוויץ כידוע אין היום גדול, וכשהגענו לסענט מאריין היה כבר אחר הצהרים ורבינו נכנס שם לתוך ההאטעל וגזו צפורניו לכבוד שב"ק במתינות, ורבינו עוד לקח פתקאות שם והראחובער רב היה מאוד טרוד כי כבר היה מאוד מאוחר ודאג שנגיע עוד קודם שבת להאכסניא בשולין, וגש לרבי יוסף המשב"ק ע"ה והביע לפניו דאגתו מקוצר הפנאי כי עוד מעט וכבר פנה יום, וכשכבר יצאנו לדרך אמר הראחובער רב לרבינו שכבר מאוד מאוחר וחושש מאוד שנגיע לשולין עוד לפני השבת, ורבינו לא הגיב מאומה רק התחיל לספר כדלהלן:

פעם אחת ראו אצל ק"ז הישמח משה זי"ע קפיצת הדרך, וסיפר שמנהגו של מרן הישמ"מ היה שלא לצאת לדרך או לנסוע בערב שב"ק אחר חצות, ופעם אחת נזדמן לו להשתתף בשמחת ברית מילה בערב שב"ק בא׳ מעיירי הגליל שהיו תחת מרותו, ומחמת סיבות שונות נתאחרה הברית מילה, והישמח משה דאג מאוד כי רצה להגיע לביתו עוד קודם חצות, ואז היה כבר קרוב לחצות היום, וישם לדרך פעמיו, ולפתע ראה שאלמוני אוהז בהלייצע"ס של הסוסים (מושכות העגלה) וצועק ערב שבת היום! ערב שבת היום!, ומיד קפצה להם הדרך והגיעו לעיר איהעל עוד קודם חצות.

לאחר זמן סיפר מרן הישמח משה שראה את המלאך הממונה על הדרך ונדמה לו צורתו כצורת אותו אלמוני שאחז בחבלי העגלה, ואותו מלאך בא לעזרתו שלא ישנה ממנהגו הקדוש.

ואח"כ המשיך רבינו לספר עוד עובדות של קפיצת הדרך שראו אצל ק"ז מרן הייטב לב זי"ע אצל אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע (עיי"ש שמביא העובדות בארוכות). והנה לא יאומן כי יסופר! שתיכף כשרבינו גמר לספר הסיפורים ראינו לפתע שאנו הגענו כבר לעיירת שולין והיה קפיצת הדרך ממש במלוא מובן המילה, ועמדנו משתוממים כי לפי השערתינו היה הדרך ארוכה פי כמה ועוד כמה עקולי ופשורי שיש שם בהדרכים כידוע, ועתה הגענו ועוד היה היום גדול, וראינו עין בעין שרבינו עורר ע"י הסיפורים את הנס הנפלא שנתנוסס לעינינו וכל פעם שפגשתי את הגה"צ מראחוב זצ"ל בגוו כשהיה באנטווערפען וכו׳ היה שואל אותי בפליאה והתרגשות אם אני זוכר את הקפיצת הדרך.

*

דער ישמח משה איז געקומען קיין אוהעל אין יאר תקס"ח, דעמאלטם האט נאך געלעבט דער רבי פון לובלין און דער קאזניצער מגיד, זיינע ביידע רבי׳ם האבן נאך געלעבט, אז ער האט געהאט א שווערע בקשה האט ער עם געשיקט צו די רבי׳ם, ביז איינמאל האט דער רבי ר׳ מענדעלע פון רימנוב אים באפוילן מיט א שליח, אז ער זאל זאל גיין זאגן פארן אוהעל׳ער רב, ער מעג זיך שוין אויסטוהן די קינדערישע שיך, און ער זאל אליינם פועל׳ן ישועות, ער זאל אויפהערן צו שיקן.

*

ס׳איז געווען א מעשה דארט אין שטאט, איינער האט געגעבן צו האלטן פאר א איד געלט, און ער (שומר הפקדון) איז פלוצלינג נעבעך אוועק פונעם עולם, ער האט נישט גארנישט אנגעזאגט פאר זיינע קינדער, מ׳האט צוריק געבעטן געלט, די אלמנה האט נישט געווואוסט וואו ער האט געלייגט דאם געלט, איז מען געקומען צום רב צום ישמח משה דערציילן אז דער איד בעט אפ דאם געלט, און זי וויסט נישט וואו ער האט עם געלייגט, האט ער געהייסן ארוים גיין אויפן בית החיים, און אים איינמעלדן אז מ׳רופט אים צו דין תורה.

עם איז געקומען צו די דין תורה, האט דער ישמח משה געהייסן מזאלן מאכן א פלאץ וואו דער נפטר זאל שטיין, און דער ישמח משה האט געפרעגט וואו איז דאם געלט, דער נפטר האט געזאגט וואו ער האט געלייגט דאם געלט, איז מען געגאנגען קוקן דארט און מ׳האט טאקע געטראפן דארט דאם געלט.

*

עם פלעגן קומען צו אים נשמות אזוי אפט, עם איז געווען אמאל א מעשה, איינער איז געשטארבן אן קיין קינדער ל"ע, און דאם וויב האט געדארפט נעמען חליצה, און דער יבום האט נישט געוואלט געבן קיין חליצה, איז געקומען די נשמה פונעם נפטר צום רב, יענער נפטר וויל ער האט געלעבט איז ער קיינמאל נישט געקומען צום רב, יענער איד האט געהייסן ר׳ דוד, ער האט נישט געהאט קיין שייכות מיטן רב, איז געקומען א צווייטע נשמה באגלייטן די נשמה,

וואם יענע נשמה איז יא געווען פון אנשי ביתו, און די נשמה איז געקומען ממליין טוב זיין, פארציילן אז ס'איז געבליבן אן אלמנה וואם דארף האבן חליצה, און יענער וויל נישט געבן חליצה.[44]

*

דער ישמח משה איז נאך געווען א יונגערמאן, ער האט באקומען געלט און קעסטן, זיין שווער איז געווען אן עושר, ער האט געהייסן רבי ניסן, און אז ער איז געווען אן עושר האט ער איינגעזעצט דעם ישמח משה פאר אן איידעם, אבער צום סוף איז ער געווארן א יורד, ער האט פארלוירן זיין געלט, און דער ישמח משה איז געבליבן אזוי אן א פרנסה, און ער איז געזעצן און געלערנט אזוי און ער האט געטראכט ביי זיך אז ווען ער האט ווען דרייסיג טויזנט רייניש, וואלט ער עס אוועק געגעבן פאר א איד, און יענער וואלט געהאנדלט, און ער וואלט זיך צוטיילט מיט אים, ער וואלט געהאט ביי אים פרנסה.

און ער האט אזוי איינגעדרימלט, האט זיך אים געחלומ'ט ווי ער זעהט א שיינער פאלאין, א הערליכער פאלאין, ער האט געזעהן די טיהר איז אפען, איז ער אריין געגאנגען, האט ער געזעהן א חדר לפנים מחדר, א הערליכער פאלאין, ביז ער איז אנגעקומען צום א צימער, איז געזעצן דארט א איד א זקן אויף א כסא מלוכה, און עם האט זיך ארום געדרייט פאר אים א יונגערמאן, האט ער אים געפרעגט ווער איז דאס? האט ער זיך פארגעשטעלט, אז ער איז רבי חיים וויטאל, און דאס איז דער אר"י הקדוש. זאגט אים דער אר"י הקדוש, 'יונגערמאן, און אז מ'האט שוין דרייסיג אלפים, דארף מען נישט האבן קיין בטחון אין באשעפער?'.[45]

44

ע' בס' תהלה למשה פ"א אירע אשר אחד מאנשי שלומו נפטר ושל"ח, ואחר עבור איזה שבועות בבוקר כשקם האי סבא קדישא ופתח את פתח חדרו שמע קולו של זה הנפטר שהי' מאנ"ש והכיר בקולו והמתין לשמוע מה מדבר, ושמע שאמר בזה"ל דוד דוד אמור לפני הרב, וענה קול אחר בושתי לקרב אל הרב, וקול השני לא הי' ניכר לו, אז פתח פיו הנפטר שהי' מאנ"ש ואמר: הנה זה כשנה אשר נפטר פה שינאווי איש אחד ששמו דוד בלא בנים, והוא מתנפל ומתחנן לפני כבוד הרב אשר ישתדל שאחיו ששמו כן יחלוץ לאשתו כי אין לו מנוחה, אח"ז שלח האי סבא קדישא אחדי אחיו החי, וכן הי' שלא רצה לחלוץ ובא אליו הנפטר בחלום וגם לאביו בא בחלום, והאי סבא קדישא לא נח ולא שקט עד שנתן חלוצה לאשת אחיו המת, ואמר האי סבא קדישא כי האיש דוד הנפטר לקח אתו עמו את הנפטר שהי' מאנ"ש לפה ולמליץ לפניו, כי הוא לא הי' מכיר מקודם את האיש דוד ע"כ ירא לגשת אליו. [עי' בדברי יואל (פר' נח, עמוד קנ) שמביא עובדא זו, ומסיים בזה"ל: "וראיתי בכתב יד קדשו, שרמז הישמח משה בקיצור על המעשה הזאת"].

ועי"ש עוד בתהלה למשה, שפ"א אירע אשר אברך אחד נחמד נעדר בקוצר ימים ר"ל, ולגודל רחמנותו על האיש שהלך בלא חמדה קיבל על עצמו ללמוד בשנה הראשונה בכל יום דף גמ' לתועלת נשמות המת, וקרה מקרה אשר יום אחד הי' טרוד מאוד בענין ד"ת בין בעלי דינים, ושכח ללמוד הדף גמ' כנ"ל, עד שלעת ערב בעוד שהבעלי דינים עומדים לפניו בא אליו האיש הנ"ל בהקיץ ואמר לו בזה"ל ר' משהלי ר' משהלי רחם, רחם, ערבארמעט אייך ערבארמעט אייך, ותיכף נזכר ששכח ללמוד הדף גמ', והלך בזריזות ופרע את חובו בלימוד גמרא.

45

ע' בס' תהלה למשה שהביא העובדא באריכות, וז"ל: חותנו מו"ה ר' ניסן נפטר בעת היותו כבן כ"ב שנה ויען שחותנו הי' מחזיקו על שלחנו וכל מחסוריו עליו, ע"כ לאחר פטירתו פ"א באמצע לימודו בקדושה וטהרה נפל במחשבתו מאחר שחותנו ז"ל הלך לעולמו ואין מי שיחזיקנו, והוא בעצמו לא יעסוק במסחר וקנין כי לא יתבטל מעבודתו, ומעט אשר יש לו מעזבון חותנו אם יתן לאיש אחד שיעסוק במו"מ לא יספיק סך כזה לפרנסת שניהם, ובאם הי' לו שלושים אלף הי' מספיק לפרנסת שניהם, והי' בידו ליתן לשותף שיעסוק במו"מ עבורו, ואז הי' יכול לעבוד את ה' כאשר עם לבבו כן עלה במחשבה לפניו, ואח"ז הי' מתנמנם על הספר וכמעט נים ולא נים, וראה היכל אחד ושם בהיכל יושב איש צעיר לימים על הכסא בראש, ועל הפתח עמד איש גדול הקומה, והראה לו באצבע ואמר בזה"ל: "רבי יצחק לוריא", ותיכף הלך להאר"י הק', אמר לו האר"י בזה"ל: "יונגערמאן וועז מען האט שוין שלשים אלף שוב אין צריכים לעזרת השי"ת", והאיש גדול הקומה הי' רבי חיים ויטאל זללה"ה, ותיכף התיישב בדעתו הלא נאמנו מאוד דברי האריז"ל והלא הוא באמת חסרון הבטחון, ומעת הזאת שוב לא הרהר בעניים כאלה ושם ה' מבטחו.

ועי' עוד שם בתהלה למשה, כי בעת היותו בן כ"ד שנים בא אליו בחלומו חותנו הרב מו"ה ניסן ז"ל וכאשר נמצא רשם בכתב יד קדשו וז"ל: לזכרון בליל מו"ש אחר חצות הלילה אור ליום א' פ' ואתחנן ה' לחודש מנחם אב תקמ"ג לפ"ק, בנפול תרדימה על אנשים ראיתי בחלום חותני מו"ה ניסן ז"ל ואמרתי לו מאחר ששוב אין מעניינין אותך שאתה הולך בחידות מה אתה עושה בכאן, והשיב לו בשפה רפה משוט בארץ ומתהלך בה, ואמרתי לו למה לא תגיד לי, ואם אתה צריך לדבר הלא אדם חי אנכי ויכולני לתקן קצת בעזרת הבורא יתברך, ואמר לי ראוי לך להבין, והבנתי מדבריו ששוב אין עונשין, אך ורק שלמנוחתו ולמקומו לא הגיע, ואמרתי לו האם חשבו למר בתוך הזכיות מה שגדל אותי ונשא אותי כאומן את היונק ואמין בכל כחו שיביאנו לתלמוד תורה, ואמר לי כלל לא, ותמהתי מאד מה זה, ואמר לי אמת שיש זכיות שלי עדיין צרורים בשקים אוצרות והון רב, ולא ידעתי עדיין מה הם, ועדיין לא לקחו אותן כלל לחשוב כמה שכר מגיע לי עליהם, ודבר זה הוא עגמת נפש יותר גדול שהמתים מקנאים אותי ואומרים לי שאני עושר גדול ואין כל מאומה בידי, ועוד דברתי עמו דברים הרבה אשר לא ניתנו לכתוב עכ"ל בכתי"ק.

בס"ד

ובהם נהגה יומם ולילה

התאחדות אברכים

ש"י קהל יטב לב ד'סאטמאר

מחיסדה ע"י כ"ק מרן רבינו הקדוש מ"ע - בהשראת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ווילליאמסבורג

בס"ד

מודעה משמחת

שמחים אנו להודיע לקהל אנ"ש שוחרי וחובבי תוה"ק ומצותי'

שלרגל חדשי הקיץ הבעל"ט ממשיכים

בשיעור הנפלא

בדינים וענינים שונים לדעת את המעשה אשר יעשון

הנלמד בכל יום ראשון - בשעה 11:30 לפנצ"ה

נלמד בטוטו"ד ע"י הרה"ג פה מפיק מרגליות

רבי
שלמה שבתי קעסטנבוים
שליט"א

מגיד שיעור בקהלתינו הק'

ביום ה' פרשת ואתחנן

בשעה 5:00 אחצ"ה

ילמדו היקף נפלא בענין פרשת השבוע:

בענין איסור לעשות פסל בצורות בני אדם

ויבואר גם אם דאלי"ס שמשחקין בו הקטנים בכלל האיסור, ומה הדין בתמונות, ועוד

מקורו בפרשה: לא תעשה לך פסל וכל תמונה

718-682-2020 #5-1

קול התאחדות אברכים

ואחר השיעור יהא ניתן לשמוע על **5-2**

שיעור כאן לימי החול

בכל יום ה' - בשעה 5:00

בזמן שהרבה בנ"א נמצאים על אם הדרכים

זכות השיעור

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד

מוה"ר ר' יואל בן יכט הי"ו

לברכה והצלחה ונחת מכל יוצ"ח

לדעת את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא קדישא
של מרן הגה"ק בעל ישמח משה זיע"א

עם תלמידי שיעור ד' דישיבתינו הק'

יום ה' פרשת מטות מסעי העעל"ט | בעטלעהעם ניו העמפשיר יע"א

ס'איז דא א מסורה, אויפן פסוק 'לא יחל דברו', שטייט דריי מאל 'יחל', לא יחל דברו, יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם.

כ'האב געקלערט אזוי, דער זיידע ז"ל דער ישמח משה זאגט אין פרשת וארא, רעדט ער דארט ארום פון שלמה המלך, שטייט ביי שלמה המלך, (מלכים א, יא) ויעש הרע בעיני ה', זאגט דארט דער פסוק, נשיו הטו את לבבו, ער האט חתונה געהאט מיט נשים נכריות, און די נשיו הטו את לבבו, זאגט דער מדרש (שמו"ר פ"ו א), רבי שמעון בן יוחאי זאגט, נח היה לו לשלמה צו זיין א גורף ביבין און נישט מ'זאל אויף אים שרייבן דאס אז נשיו הטו את לבבו.

זאגט דער זיידע ז"ל אזוי, עס איז דא ארבעה אבות נזיקין אין מסכת בבא קמא, איינס איז אש, אש איז כח אחר מעורב בו, ס'האט א כח דער ווינט וואס איז מעורב בו, און דאס טראגט דעם פייער, וועגן דעם זאגן די ראשונים (עיי' תוס' שם דף ו' ד"ה היינו בור ובדברי המהרש"א ע"ז ועיי' חידושי הרשב"א שם) איז דער מזיק פון אש א שווערער מזיק ווי אלע אנדערע, ווייל ס'איז כח אחר מעורב בו קומט עס אן אויף אסאך פלעצער, ס'איז הולך למרחוק, מ'זעהט עס היינט במציאות, פייער גייט און ס'לויפט, ס'איז כח אחר מעורב בו, א רוח מצויה פירט עס, דאס איז זייער א שטארקער מזיק.

זאגט דער ישמח משה, אז איינער איז ל"ע א בעל עבירה, ער טוט אן עבירה, יצרו תקפו און ער טוט אן עבירה, דאס איז א שרעקליכע זאך, טאמער טוט ער אן עבירה דורך א מסית, דארט איז דער פגם פון די עבירה אסאך הארבער, ווייל ס'איז כח אחר מעורב בו, במילא איז דער פגם פון די עבירה מער.

זאגט ער, די גמרא אין בבא קמא (ו.) זאגט, פותקין את ביבותיהן, ס'איז געווען א זמן וואס מ'האט געמעגט עפענען דאס וואסער אפלויף ארויסצוגיין אויף די גאס, ס'איז געווען בהיתר, אבער עם כל זה, אפילו ס'איז געווען בהיתר, טאמער האט עס אבער מזיק געווען, די וואסער וועט ס'איז געווען האט מזיק געווען, איז חייב לשלם, באצאלן דארף מען, דו מעגסט ארויס לאזן דאס וואסער, אבער טאמער האט זיך עמיצער אויסגעגליטשט אדער עמיצער אריין געפאלן אין די וואסער, און ער האט זיך צוקלאפט, איז דארף מען באצאלן.

זאגט ער, נח הי' לו לשלמה צו זיין א גורף ביבין און נישט די תורה זאל שרייבן אזוי, ויעש הרע איז נאכנישט געפערלעך, אבער נשיו הטו את לבבו איז אסאך ארגער, ווייל דאס איז א כח אחר מעורב בו.

דער טאטע ז"ל זאגט אין ברך משה, אז די גמרא זאגט אינו דומה לומד מפי עצמו צי לומד מפי רבו, ס'איז נישט גלייך איינער וואס לערנט אליין צו איינער וואס לערנט פון א רבין, ווייל אזוי ווי ס'איז ביי די נישט גוטע זייט, איז דאך ביי מידה טובה מרובה אוודאי, הלומד מפי רבו איז כח אחר מעורב בו, במילא קומט עס אן אסאך ווייטער ווי איינער וואס איז הלומד מפי עצמו.

די משנה זאגט אין אבות, כל דבריהם כגחלי אש, כל דבריהם פון די דברי חכמים איז כגחלי אש, אזוי ווי גחלי אש איז כח אחר מעורב בו, במילא גייט עס ווייט, איז ביי די

חכמים איז אויך אזוי, זיי לערנען מיט איינעם איז עס כח אחר מעורב בו קומט עס אן אויף א מורא׳דיגן אופן.

שטייט אין זרע קודש, ויגש אליו יהודה ויאמר אליו בי אדני, זאגט ער, א איד וועט ער שטעלט זיך דאוועגען, ער מאכט זיך א חשבון, איך גיי דאוועגען? איך קען דאוועגען?, איך בין וועדר צו דאוועגען? זאגט דער זרע קודש דער הייליגער ראפשיצער רב א מוראׄדיגע זאך, וועט א איד שטעלט זיך דאוועגען פאר׳ן באשעפער, דער אויבערשטער דאוועגט מיט אים מיט, ׳ויגש אליו יהודה׳ מציינו הגשה לתפלה, וועט א איד שטעלט זיך דאוועגען, זאגט ער ׳בי אדני׳ אין מיר איז דא א כח פון באשעפער, במילא ׳ידבר נא עבדך דבר באזני אדני׳, קען מען זיך שטעלן דאוועגען.

און ס׳איז אזוי, וועט א איד דאוועגט דאכט זיך אים, זיין דאוועגען איז עפעס וועדר? זיין דאוועגען איז גארנישט וועדר!, אבער דער אמת איז, קוב״ה כביכול דאוועגט מיט אים מיט, קומט אויס איז דאך כח אחר מעורב בו, אז ס׳איז כח אחר מעורב בו קומט עס אן זייער וויט, און ס׳טוט אויף, אויב אש איז א שטארקערער מזיק וויל ס׳איז כח אחר מעורב בו, אזוי זאגט דער רשב״א, במילא איז דאך דאס אוודאי, וויל ס׳איז כח אחר מעורב בו קומט עס זייער שטארק אן.

לא יחל דברו, זאגט רש״י לא יעשה דבריו חולין, א מענטש זאל נישט מאכן ׳דבריו׳ זיינע תפילות ׳חולין׳ אז ס׳איז נישט וועדר, מיינע תפילות זענען עפעס וועדר? לא יעשה דבריו חולין, נאר ׳יחל ישראל אל ה׳ כי עם ה׳ החסד׳, וויל דער אויבערשטער איז מיט אים, ׳והרבה עמו פדות׳ אז דער אויבערשטער איז מיט אים האט עס זייער שטארקע כוחות, ׳יחל ישראל אל ה׳ מעתה ועד עולם׳, נישט נאר אויפן פלאץ, נאר אויף שטענדיג, ס׳איז הולך למרחוק, זייער וויט.

דער זרע קודש זאגט א מוראׄדיגע בחינה, וועט א איד דאוועגט דער אויבערשטער דאוועגט מיט אים מיט, דאס וואס דער זרע קודש זאגט, דארף מען זוכה זיין צו דעם, מ׳דארף האבן א געוואלדיגע זכיה אז וועט א איד דאוועגט איז ׳הקב״ה מתלבש בפיו׳ - אזוי איז דאס לשון פון זרע קודש - און דער אויבערשטער דאוועגט מיט אים מיט, אבער צדיקים קדושי עליונים, וועט זיי האבן מתפלל געווען זיי האבן זוכה געווען ס׳זאל זיין הקב״ה זאל דאוועגען מיט אים. במילא דאס איז געווען דער כח פון צדיקים מיט זייער כח התפילה האבן זיי געפועל׳ט ישועות, וויל ס׳איז געווען כח אחר פון קוב״ה איז געווען מעורב בו, איז עס אנגעקומען זייער אויף הויכע מקומות און אויף א לאנגער זמן. יחל ישראל אל ה׳ כי עם ה׳ החסד והרבה עמו פדות, אסאך ישועות, און יחל ישראל אל ה׳ מעתה ועד עולם, וויל כח אחר פון הקב״ה דאס איז נישט נאר זמני, ס׳האט א כח אויף שפעטער צו פועל׳ן ישועות פאר אידישע קינדער, ס׳איז געבליבן לעולמי עד, עד ימינו אלה, די אידן וואס זענען געווארן געהאלפן בכח פון די תפילות פון פריער׳דיגע צדיקים ס׳איז געווען כח אחר מעורב בהם.

ס׳איז היינט די יארצייט פונעם זיידן ז״ל דער ישמח משה, ער האט אסאך מתפלל געווען פאר אידישע קינדער, ער האט געפועל׳ט ישועות, דער אויבערשטער זאל העלפן זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל, מ׳זאל געהאלפן ווערן מיט אלעם גוטן.

כ׳האב אינזין געהאט צו זאגן פאר די בחורים דא, ס׳איז ידוע דער זיידע דער ישמח משה האט אסאך מתפלל געווען אויף ביאת הגואל אויף די גאולה שלימה, ער האט יעדן טאג געהאפט און געווארט אז משיח גייט קומען, ער איז געווען זייער פארקאכט אין ביאת המשיח, די צפית לישועה איז געווען ביי אים אויף זייער א שטארקן אופן, ער האט געוואוינט אין א קליינע דירה, מ׳האט אים געוואלט אביסל פארגרעסערן די דירה, צובויען נאך צימער, האט ער געזאגט צו וואס פעלט דאס אויס, משיח קומט שוין, מ׳וועט דאס מילא איבער לאזן מ׳וועט דאך גיין קיין ארץ ישראל, ס׳איז נישט וועדר פאר אזא קורצע זמן, ס׳איז נישט כדאי, ער האט געלעבט אזוי זייער מיט ביאת המשיח.

האב איך אמאל געזאגט, אז די גמרא זאגט המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, אז מ׳איז משמח א חתן וכלה איז אזוי ווי מ׳בויעט אויף אחת מחורבות ירושלים, קומט אויס ער האט מתפלל געווען אז מ׳זאל אויפבויען יבנה המקדש עיר ציון תמלא, בכלל אין די תפילה איז נכלל אז אידישע קינדער זאלן טוהן גוטע שידוכים איז כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, ס׳וועט נכלל אין יבנה המקדש עיר ציון תמלא.

זאל דער אויבערשטער העלפן פאר די אלע בחורים, זאלן טוהן גוטע שידוכים במהרה, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל הערן גוטע בשורות איינער ביים צווייטן, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלע זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הוצאות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ד **חיים לעווי** הי"ו

אב"י בעיה"ב וויען יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' **ניסן לעווי** ע"ה

בן הרה"ח ר' אפרים משה ע"ה

נלב"ע י"ב מנחם אב

ת. נ. צ. ב. ה.
